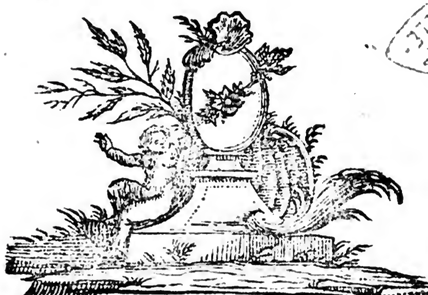
FRANCISCUS AGELLI

Q. HORATIVS FLACCVS

QVINTI HORATII FLACCI OPERA

TOMVS SECVNDVS

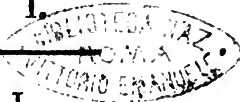
MANNHEMII
Cura & Sumptibus Societatis litteratae.
MDCCLXXIX

Q. HORATII F.

SATYRARVM

LIBER I.

SATYRA I.

Inuehitur primum in prauam hominum consuetudinem, qua fit, vt numquam sua sorte sint contenti, nec in suo vitae instituto sibi placeant, sed alienum suo anteferant, & suae conditionis semper eos poeniteat. Deinde auaritiam, capta ex hoc sermone occasione, insectatur.

Qui fit, Maecenas, vt nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa
Contentus viuat; laudet diuersa sequentes?
O fortunati mercatores, grauis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contra mercator, nauim iactantibus Austris,
Militia est potior. Quid enim? concurritur: horae
Momento cita mors venit, aut victoria laeta.
Agricolam laudat iuris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor vbi ostia pulsat.

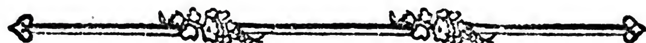
Ille, datis vadibus qui rure extractus in vrbem est,
Solos felices viuentes clamat in vrbe.
Cetera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
Delassare valent Fabium. Ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis deus, En ego, dicat,
Iam faciam quod vultis: eris tu, qui modo miles,
Mercator: tu, consultus modo, rusticus: hinc vos,
Vos hinc mutatis discedite partibus. Eia
Quid statis? nolint. Atqui licet esse beatis.
Quid caussae est, merito quin illis Iuppiter ambas
Iratus buccas inflet, neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis vt praebeat aurem?
Praeterea, ne sic, vt qui iocularia, ridens
Percurram: quamquam ridentem dicere verum
Quid vetat? vt pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint vt discere prima.
Sed tamen amoto quaeramus seria ludo.
Ille grauem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautaeque, per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes vt in otia tuta recedant
Aiunt, quum sibi sint congesta cibaria: sicut

Paruula (nam exemplo eſt) magni formica laboris
Ore trahit quodcumque poteſt, atque addit aceruo,
Quem ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quae ſimul inuerſum contriſtat Aquarius annum,
Non vſquam prorepit, & illis vtitur ante
Quaeſitis ſapiens: quum te neque feruidus aeſtus
Demoueat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum,
Nil obſtet tibi, dum ne ſit te ditior alter.
Quid iuuat immenſum te argenti pondus & auri
Furtim defoſſa timidum deponere terra?
Quod ſi comminuas, vilem redigatur ad aſſem.
At, ni id fit, quid habet pulchri conſtructus aceruus?
Millia frumenti tua triuerit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus, quam meus: vt ſi
Reticulum panis venales inter onuſto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias, quam
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturae fines viuenti, iugera centum, an
Mille aret? At ſuaue eſt ex magno tollere aceruo.
Dum ex paruo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?
Vt, tibi ſi ſit opus liquidi non amplius vrna,

Vel cyatho, & dicas, Magno de flumine mallem,
Quam ex hoc fonticulo tantundem ſumere. Eo fit,
Plenior vt ſi quos delectet copia iuſto,
Cum ripa ſimul auulſos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quanto eſt opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in vndis.
At bona pars hominum, decepta cupidine falſo,
Nil ſatis eſt, inquit: quia tanti, quantum habeas, ſis.
Quid facias illi? iubeas miſerum eſſe libenter,
Quatenus id facit. Vt quidam memoratur Athenis
Sordidus, ac diues, populi contemnere voces
Sic ſolitus: Populus me ſibilat, at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris ſitiens fugientia captat
Flumina. Quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. Congeſtis vndique ſaccis
Indormis inhians, & tamquam parcere ſacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.
Neſcis quo valeat nummus? quem praebeat vſum?
Panis ematur, olus, vini ſextarius: adde,
Queis humana ſibi doleat natura negatis.
An vigilare meum exanimem, noctesque diesque

Formidare malos fures, incendia, feruos,
Ne te compilent fugientes: hoc iuuat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te adfixit, habes qui
Adsideat, fomenta paret, medicum roget, vt te
Suscitet, ac reddat natis, carisque propinquis.
Non vxor saluum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
Miraris, quum tu argento post omnia ponas,
Si nemo praestet, quem non merearis, amorem?
At si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, seruareque amicos;
Infelix operam perdas: vt si quis asellum
In campo doceat parentem currere frenis.
Denique sit finis quaerendi: quumque habeas plus,
Pauperiem metuas minus: & finire laborem
Incipias, parto quod auebas: nec facias, quod
Vmidius quidam (non longa est fabula) diues,
Vt metiretur nummos; ita sordidus, vt se
Non vmquam seruo melius vestiret: ad vsque
Supremum tempus, ne se penuria victus

Opprimeret, metuebat. At hunc liberta ſecuri
Diuiſit medium, fortiſſima Tyndaridarum.
Quid mi igitur ſuades? vt viuam Naeuius? aut ſic,
Vt Nomentanus? Pergis pugnantia ſecum
Frontibus aduerſis componere. Non ego, auarum
Quum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
Eſt inter Tanaim quiddam, ſocerumque Viſelli.
Eſt modus in rebus: ſunt certi denique fines,
Quos vltra, citraque nequit conſiſtere rectum.
Illuc, vnde abii, redeo. Nemon' vt auarus
Se probet, ac potius laudet diuerſa ſequentes?
Quodque aliena capella gerat diſtentius vber,
Tabeſcat? neque ſe maiori pauperiorum
Turbae comparet? hunc atque hunc ſuperare laboret?
Sic feſtinanti ſemper locupletior obſtat.
Vt, quum carceribus miſſos rapit vngula currus,
Inſtat equis auriga ſuos vincentibus, illum
Praeteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, vt raro, qui ſe vixiſſe beatum
Dicat, & exacto contentus tempore vitae
Cedat, vti conuiua ſatur, reperire queamus.
Iam ſatis eſt: ne me Criſpini ſcrinia Lippi
Compilaſſe putes, verbum non amplius addam.

SATYRA II.

Exemplis dictum illud confirmat: dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt. Inſanas quorumdam circa adulteria libidines inſectatur.

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
Mendici, mimae, balatrones: hoc genus omne
Moeſtum ac ſollicitum est cantoris morte Tigelli.
Quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus eſſe
Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere poſſit.
Hunc ſi perconteris, aui cur atque parentis
Praeclaram ingrata ſtringat malus ingluuie rem,
Omnia conductis coemens obſonia nummis:
Sordidus, atque animi quod parui nolit haberi,
Reſpondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
Diues agris, diues poſitis in foenore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exſecat: atque
Quanto perditior quisque eſt, tanto acrius vrget.
Nomina ſectatur, modo ſumta veſte virili,

Sub patribus duris tironum. Maxime, quis non,
Iuppiter, exclamat, ſimul atque audiuit? at in ſe
Pro quaeſtu ſumtum facit. Hic, vix credere poſſis,
Quam ſibi non ſit amicus: ita vt pater ille, Terenti
Fabula quem miſerum nato vixiſſe fugato
Inducit, non ſe peius cruciauerit, atque hic.
Si quis nunc quaerat, quo res haec pertinet? illuc:
Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demiſſis ambulat; eſt qui
Inguen ad obſcoenum ſubductis vsque facetus.
Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.
Nil medium eſt. Sunt, qui nolint tetigiſſe, niſi illas,
Quarum ſubſuta talos tegat inſtita veſte:
Contra alius, nullam niſi olenti in fornice ſtantem.
Quidam notus homo quum exiret fornice, macte
Virtute eſto, inquit, ſententia dia Catonis.
Nam ſimul ac venas inflauit tetra libido,
Huc iuuenes aequum eſt deſcendere, non alienas
Permolere vxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire eſt operae pretium, procedere recte
Qui moechis non vultis, vt omni parte laborent:

Vtque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque haec rara, cadat dura inter ſaepe pericla.
Hic ſe praecipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem caeſus: fugiens hic decidit acrem
Praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos:
Hunc perminxerunt calones. Quin etiam illud
Accidit, vt cuidam teſtes caudamque ſalacem
Demeteret ferrum. Iure omnes: Galba negabat.
Tutior at quanto merx eſt in claſſe ſecunda?
Libertinarum dico: Salluſtius in quas
Non minus inſanit, quam qui moechatur. At hic ſi,
Qua res, qua ratio ſuaderet, quaque modeſte
Munifico eſſe licet, vellet bonus atque benignus
Eſſe: daret quantum ſatis eſſet, nec ſibi damno
Dedecorique foret. Verum hoc ſe amplectitur vno,
Hoc amat, hoc laudat: Matronam nullam ego tango.
Vt quondam Marſaeus amator Originis, ille,
Qui patrium mimae donat fundumque, laremque,
Nil fuerit mi (inquit) cum vxoribus vmquam alienis.
Verum eſt cum mimis, eſt cum meretricibus: vnde
Fama malum grauius, quam res trahit. An tibi abunde

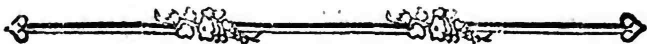
Perſonam ſatis eſt, non illud, quidquid vbique
Officit, euitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum eſt vbicumque. Quid inter-
Eſt in matrona, ancilla, peccesue togata?
Villius in Fauſta Sullae gener (hoc miſer vno
Nomine deceptus) poenas dedit vsque ſuperque,
Quam ſatis eſt: pugnis caeſus, ferroque petitus,
Excluſus fore, quum Longarenus foret intus.
Huic ſi mutonis verbis mala tanta videntis
Diceret haec animus: Quid vis tibi? numquid ego a te
Magno prognatum depoſco conſule cunnum,
Velatumque ſtola, mea quum conferbuit ira?
Quid reſponderet? Magno patre nata puella eſt.
At quanto meliora monet, pugnantiaque iſtis,
Diues opis natura ſuae. Si tu modo recte
Diſpenſare velis, ac non fugienda petendis
Immiſcere. Tuo vitio, rerumne labores,
Nil referre putas? quare, ne poeniteat te,
Deſine matronas ſectarier: vnde laboris
Plus haurire mali eſt, quam ex re decerpere fructus.

Nec magis huic inter niueos viridesque lapillos,
(Sit licet hoc Chaerinthe tuum) tenerum eſt femur, aut crus
Rectius; atque etiam melius perſaepe togatae.
Adde huc, quod mercem ſine fucis geſtat: aperte
Quod venale habet, oſtendit: nec, ſi quid honeſti eſt,
Iactat, habetque palam, quaerit quo turpia celet.
Regibus hic mos eſt: vbi equos mercantur, opertos
Inſpiciunt: ne, ſi facies (vt ſaepe) decora
Molli fulta pede eſt, emtorem inducat hiantem,
Quod pulchrae clunes, breue quod caput, ardua ceruix.
Hoc illi recte; ne corporis optima lynceis
Contemplere oculis, Hypſaea caecior, illa
Quae mala ſunt, ſpectes. O crus, o brachia! verum
Depygis, naſuta, breui latere, ac pede longo eſt.
Matronae, praeter faciem, nil cernere poſſis,
Cetera, ni Catia eſt, demiſſa veſte tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
Hoc facit inſanum) multae tibi tum officient res:
Cuſtodes, lectica, ciniflones, paraſitae,
Ad talos ſtola demiſſa, & circumdata palla:

Plurima, quae inuideant pure adparere tibi rem.
Altera nil obſtat: Cois paene videre eſt
Vt nudam: ne crure malo, ne ſit pede turpi:
Metiri poſſis oculo latus. An tibi mauis
Inſidias fieri, pretiumque auellier, ante
Quam mercem oſtendi? leporem venator vt alta
In niue ſectatur, poſitum ſic tangere nolit:
Cantat & adponit. Meus eſt amor huic ſimilis: nam
Transuolat in medio poſita, & fugientia captat.
Hiſcene verſiculis ſperas tibi poſſe dolores,
Atque aeſtus, curasque graues e pectore pelli?
Nonne cupidinibus ſtatuit natura modum, quem
Quid latura ſibi, quid ſit dolitura negatum,
Quaerere plus prodeſt, & inane abſcindere ſoldo?
Num, tibi quum fauces vrit ſitis, aurea quaeris
Pocula? num eſuriens faſtidis omnia, praeter
Pauonem, rhombumque? tument tibi quum ingui-
na: num, ſi
Ancilla, aut verna eſt praeſto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego: namque parabilem amo Venerem, faci-
lemque.

Illam, poſt paullo: ſed pluris: ſi exierit vir:
Gallis hanc, Philodemus ait: ſibi, quae neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, quum eſt iuſſa, venire.
Candida rectaque ſit: munda hactenus, vt neque longa
Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
Haec vbi ſubpoſuit dextro corpus mihi laeuum,
Ilia & Aegeria eſt: do nomen quodlibet illi.
Nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat,
Ianua frangatur, latret canis: vndique magno
Pulſa domus ſtrepitu reſonet: vepallida lecto
Deſiliat mulier: miſeram ſe conſcia clamet:
Cruribus haec metuat, doti deprenſa, egomet mi.
Diſcincta tunica fugiendum eſt, ac pede nudo;
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miſerum eſt: Fabio vel iudice vincam.

SATYRA III.

Eos primum reprehendit, qui, quum ad ſua ipſorum vitia conniueant, in alienis videndis acumine oculorum valent. Deinde amatorum & patrum exemplo leuiora vitia in amicitia diſſimulanda eſſe docet. Poſtremo ad reprehenſionem Stoici paradoxi dilabitur, qui paria eſſe peccata dicunt.

Omnibus hoc vitium eſt cantoribus, inter amicos
Vt numquam inducant animum cantare rogati:
Iniuſſi numquam deſiſtant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Caeſar, qui cogere poſſet,
Si peteret per amicitiam patris, atque ſuam, non
Quidquam proficeret: ſi collibuiſſet, ab ouo
Vsque ad mala citaret: Io Bacche, modo ſumma
Voce, modo hac reſonat quae chordis quattuor ima.
Nil aequale homini fuit illi. Saepe velut qui
Currebat fugiens hoſtem; perſaepe velut qui
Iunonis ſacra ferret, habebat ſaepe ducentos,
Saepe decem ſeruos: modo reges atque tetrarchas,
Omnia magna loquens: modo, ſit mihi menſa tripes,&
Concha ſalis puri, & toga, quae defendere frigus,

Quamuis craſſa, queat. Decies centena dediſſes
Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in loculis. Noctes vigilabat ad ipſum
Mane, diem totam ſtertebat. Nil fuit vmquam
Sic impar ſibi. Nunc aliquis dicat mihi: Quid tu?
Nullane habes vitia? immo alia, haud fortaſſe minora.
Maenius abſentem Nouium quum carperet: Heus tu,
(Quidam ait) ignoras te? an vt ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mi ignoſco, Maenius inquit.
Stultus & improbus hic amor eſt, dignusque notari.
Quum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut ſerpens Epidaurius? at tibi contra
Euenit, inquirant vitia vt tua rurſus & illi.
Iracundior eſt paullo, minus aptus acutis
Naribus horum hominum. Rideri poſſit, eo quod
Ruſticius tonſo toga defluit, & male laxus
In pede calceus haeret. At eſt bonus, vt melior vir
Non alius quisquam: at tibi amicus: at ingenium ingens

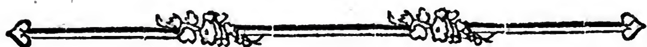
Inculto latet hoc ſub corpore. Denique te ipſum
Concute, num qua tibi vitiorum inſeuerit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala. Namque
Neglectis vrenda filix innaſcitur agris.
Illuc praeuertamur: amatorem quod amicae
Turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipſa haec
Delectant: veluti Balbinum polypus Agnae.
Vellem in amicitia ſic erraremus: & iſti
Errori nomen virtus poſuiſſet honeſtum.
At, pater vt gnati, ſic nos debemus amici,
Si quod ſit vitium, non faſtidire. Strabonem
Adpellat paetum pater: & pullum, male paruus
Si cui filius eſt: vt abortiuus fuit olim
Siſyphus: hunc varum, diſtortis cruribus: illum
Balbutit ſcaurum, prauis fultum male talis.
Parcius hic viuit? frugi dicatur. Ineptus
Et iactantior hic paullo eſt? concinnus amicis
Poſtulat vt videatur: at eſt truculentior, atque
Plus aequo liber? ſimplex fortisque habeatur.
Caldior eſt? acres inter numeretur; opinor,
Haec res & iungit, iunctos & ſeruat amicos.
At nos virtutes ipſas inuertimus, atque

Sincerum cupimus vas incruſtare. Probus quis
Nobiscum viuit? multum demiſſus homo. Illi
Tardo cognomen pingui damus. Hic fugit omnes
Inſidias, nullique malo latus obdit apertum?
(Quum genus hoc inter vitae verſetur, vbi acris
Inuidia atque vigent vbi crimina) pro bene ſano
Ac non incauto, fictum aſtutumque vocamus
Simplicior ſi quis (qualem me ſaepe libenter
Obtulerim tibi Maecenas) vt forte legentem
Aut tacitum impellat, quouis ſermone moleſtus?
Communi ſenſu plane caret, inquimus. Eheu
Quam temere in nosmet legem ſancimus iniquam!
Nam vitiis nemo ſine naſcitur: optimus ille eſt,
Qui minimis vrgetur. Amicus dulcis, vt aequum eſt,
Quum mea compenſet vitiis bona; pluribus hiſce,
(Si modo plura mihi bona ſunt) inclinet, amari
Si volet: hac lege, in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Poſtulat, ignoſcat verrucis illius. Aequum eſt,
Peccatis veniam poſcentem, reddere rurſus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
Cetera item nequeunt ſtultis haerentia: cur non

Ponderibus modulisque ſuis ratio vtitur? ac res
Vt quaeque eſt, ita ſuppliciis delicta coercet?
Si quis eum ſeruum, patinam qui tollere iuſſus,
Semeſos piſces tepidumque ligurrierit ius,
In cruce ſuffigat; Labeone inſanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furioſius, atque
Maius peccatum eſt? paullum deliquit amicus:
Quod niſi concedas, habeare inſuauis, acerbus:
Odiſti, & fugis, vt Druſonem debitor aeris:
Qui niſi, quum triſtes miſero venere Calendae,
Mercedem, aut nummos vnde vnde extricat, amaras
Porrecto iugulo hiſtorias, captiuus vt audit.
Comminxit lectum potus, menſaue catillum
Euandri manibus tritum deiecit: ob hanc rem,
Aut poſitum ante mea quia pullum in parte catini
Suſtulit eſuriens, minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? quid faciam, ſi furtum fecerit? aut ſi
Prodiderit commiſſa fide? ſponſumue negarit?
Queis paria eſſe fere placuit peccata, laborant,
Quum ventum ad verum eſt: ſenſus moresque repugnant,
Atque ipſa vtilitas, iuſti prope mater & aequi.

Quum prorepſerunt primis animalia terris,
Mutum & turpe pecus, glandem atque cubilia propter
Vnguibus & pugnis, dein fuſtibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quae poſt fabricauerat vſus:
Donec verba, quibus voces ſenſusque notarent,
Nominaque inuenere: dehinc abſiſtere bello,
Oppida coeperunt munire, & ponere leges,
Ne quis fur eſſet, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Cauſſa: ſed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes, more ferarum,
Viribus editior caedebat, vt in grege taurus.
Iura inuenta metu iniuſti fateare neceſſe eſt,
Tempora ſi faſtosque velis euoluere mundi.
Nec natura poteſt iuſto ſecernere iniquum,
Diuidit vt bona diuerſis, fugienda petendis:
Nec vincet ratio hoc, tantumdem vt peccet, idemque,
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus diuum ſacra legerit. Adſit
Regula, peccatis quae poenas irroget aequas:
Ne ſcutica dignum, horribili ſectere flagello.
Nam, vt ferula caedas meritum maiora ſubire

Verbera, non vereor: quum dicas eſſe pares res
Furta latrociniis, & magnis parua mineris
Falce reciſurum ſimili te, ſi tibi regnum
Permittant homines. Si diues, qui ſapiens eſt,
Et ſutor bonus, & ſolus formoſus, & eſt rex:
Cur optas quod habes? Non noſti, quid pater (inquit)
Chryſippus dicat: Sapiens crepidas ſibi numquam
Nec ſoleas fecit: ſutor tamen eſt ſapiens. Quo?
Vt, quamuis tacet Hermogenes, cantor tamen, atque
Optimus eſt modulator: vt Alfenus vafer, omni
Abiecto inſtrumento artis, clauſaque taberna,
Sutor erat: ſapiens operis ſic optimus omnis
Eſt opifex, ſic rex ſolus. Vellunt tibi barbam
Laſciui pueri: quos tu niſi fuſte coerces,
Vrgeris turba circum te ſtante, miſerque
Rumperis, & latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam, dum quadrante lauatum
Rex ibis: neque te quisquam ſtipator, ineptum
Praeter Criſpinum, ſectabitur: & mihi dulces
Ignoſcent, ſi quid peccauero ſtultus, amici:
Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Priuatusque magis viuam te rege beatus.

SATYRA IV.

Lucilium, veteres Comicos Graecos ſequutum, mordacem fuiſſe ait. Sua tamen ſcripta non itidem legi oſtendit, quum bona pars hominum, ſibi vitii conſcia, ſe ibi perſtringi ſciant. Se alioqui virulentia carere, ac tantum iocoſe, & velut paterna quadam caſtigatione, ad deterrendos a vitiis homines, vti profitetur.

Eupolis, atque Cratinus, Ariſtophanesque poetae,
Atque alii, quorum comoedia priſca virorum eſt:
Si quis erat dignus deſcribi, quod malus, aut fur,
Quod moechus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus: multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hoſce ſequutus,
Mutatis tantum pedibus numeriſque, facetus,
Emunctae naris, durus componere verſus:
Nam fuit hoc vitioſus; in hora ſaepe ducentos,
Vt magnum, verſus dictabat, ſtans pede in vno.
Quum flueret lutulentus, erat quod tollere velles.
Garrulus, atque piger ſcribendi ferre laborem,
Scribendi recte: nam vt multum, nil moror. Ecce,

Criſpinus minimo me prouocat: Accipe, ſi vis,
Accipiam tabulas: detur nobis locus, hora,
Cuſtodes: videamus, vter plus ſcribere poſſit.
Di bene fecerunt, inopis me quodque puſilli
Finxerunt animi, raro & perpauca loquentis.
At tu concluſas hircinis follibus auras,
Vsque laborantes, dum ferrum molliat ignis,
Vt mauis, imitare. Beatus Fannius, vltro
Delatis capſis & imagine: quum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod ſunt, quos genus hoc minime iuuat: vtpote plures
Culpari dignos. Quemuis media erue turba:
Aut ob auaritiam, aut miſera ambitione laborat.
Hic nuptarum inſanit amoribus, hic puerorum:
Hunc capit argenti ſplendor, ſtupet Albius aere:
Hic mutat merces ſurgente a ſole, ad eum quo
Veſpertina tepet regio: quin per mala praeceps
Fertur, vti puluis collectus turbine: ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet vt rem.
Omnes hi metuunt verſus, odere poetas.
Foenum habet in cornu, longe fuge; dummodo riſum

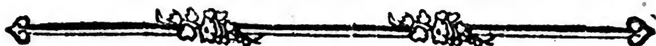
Excutiat ſibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et quodcumque ſemel chartis illeuerit, omnes
Geſtiet a furno redeuntes ſcire, lacuque,
Et pueros, & anus. Agedum, pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus eſſe poetas,
Excerpam numero. Neque enim concludere verſum
Dixeris eſſe ſatis: neque, ſi quis ſcribat vti nos,
Sermoni propiora, putes hunc eſſe poetam,
Ingenium cui ſit, cui mens diuinior, atque os
Magna ſonaturum, des nominis huius honorem.
Idcirco quidam, comoedia, necne, poema
Eſſet, quaeſiuere: quod acer ſpiritus ac vis
Nec verbis nec rebus ineſt: niſi quod pede certo
Differt ſermoni ſermo merus. At pater ardens
Saeuit, quod meretrice nepos inſanit amica
Filius, vxorem grandi cum dote recuſet:
Ebrius & (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. Numquid Pomponius iſtis
Audiret leuiora, pater ſi viueret? ergo
Non ſatis eſt puris verſum perſcribere verbis:
Quem ſi diſſoluas, quiuis ſtomachetur eodem
Quo perſonatus pacto pater. His, ego quae nunc,

Olim quae ſtripſit Lucilius, eripias ſi
Tempora certa, modosque, & quod prius ordine verbum eſt,
Poſterius facias, praeponens vltima primis:
Non, vt ſi ſoluas, „POSTQVAM diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes portasque refregit:„
Inuenias etiam disiecti membra poetae.
Hactenus haec: alias, iuſtum ſit necne poema.
Nunc illud tantum quaeram: meritone tibi ſit
Suſpectum genus hoc ſcribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, rauci male, cumque libellis:
Magnus vterque timor latronibus: at bene ſi quis
Et puris viuat manibus, contemnat vtrumque.
Vt ſis tu ſimilis Coeli Byrrhique latronum,
Non ego ſim Capri, neque Sulci: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat, neque pila libellos,
Queis manus inſudet vulgi, Hermogenisque Tigelli.
Non recito cuiquam, niſi amicis, idque coactus:
Non vbiuis, coramue quibuslibet. In medio qui
Scripta foro recitent, ſunt multi: quique lauantes:
Suaue locus voci reſonat concluſus. Inanes
Hoc iuuat, haud illud quaerentes, num ſine ſenſu,

Tempore num faciant alieno. Laedere gaudes,
Inquis, & hoc ſtudio paruus facis. Vnde petitum
Hoc in me iacis? eſt auctor quis denique eorum
Vixi cum quibus? abſentem qui rodit amicum,
Qui non defendit, alio culpante: ſolutos
Qui captat riſus hominum, famamque dicacis:
Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit: hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.
Saepe tribus lectis videas coenare quaternos:
E quibus vnus auet quauis aſpergere cunctos;
Praeter eum, qui praebet aquam: poſt, hunc quoque potus,
Condita quum verax aperit praecordia Liber.
Hic tibi comis, & vrbanus, liberque videtur,
Infeſto nigris. Ego, ſi riſi, quod ineptus
Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Liuidus & mordax videor tibi. Mentio ſi qua
De Capitolini furtis iniecta Petilli
Te coram fuerit: defendas, vt tuus eſt mos:
Me Capitolinus conuictore vſus amicoque
A puero eſt, cauſſaque mea permulta rogatus
Fecit: & incolumis laetor, quod viuit in vrbe:
Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud

Fugerit. Hic nigrae succus loliginis, haec est
Aerugo mera: quod vitium procul absore chartis,
Atque animo prius, vt si quid promittere de me
Possum aliud, vere promitto. Liberius si
Dixero quid, si forte iocosius, hoc mihi iuris
Cum venia dabis. Insueuit pater optimus hoc me,
Vt fugerem exemplis vitiorum quaeque notando,
Quum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viuerem vti contentus eo, quod mi ipse parasset:
Nonne vides, Albi vt male viuat filius? vtque
Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Quum deterreret: Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer moechas, concessa quum Venere vti
Possem: Deprensi non bella est fama Treboni,
Aiebat: sapiens, vitatu, quidque petitu
Sit melius, caussas reddet tibi: mi satis est, si
Traditum ab antiquis morem seruare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possim: simul ac durauerit aetas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis: & siue iubebat,
Vt facerem quid, habes auctorem, quo facias hoc,

Vnum ex iudicibus ſelectis obiiciebat:
Siue vetabat: an hoc inhoneſtum & inutile factu
Necne ſit, addubites, flagret rumore malo quum
Hic atque ille? Auidos vicinum funus vt aegros
Exanimat, mortisque metu ſibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria ſaepe
Abſterrent vitiis. Ex hoc ego ſanus ab illis,
Perniciem quaecumque ferunt; mediocribus, & queis
Ignoſcas, vitiis teneor. Fortaſſis & iſtinc
Largiter abſtulerit longa aetas, liber amicus,
Conſilium proprium. Neque enim, quum lectulus, aut me
Porticus excepit, deſum mihi. Rectius hoc eſt:
Hoc faciens, viuam melius: ſic dulcis amicis
Occurram: hoc quidam non belle: numquid ego illi
Imprudens olim faciam ſimile? Haec ego mecum
Compreſſis agito labris, vbi quid datur oti,
Illudo chartis. Hoc eſt mediocribus illis
Ex vitiis vnum; cui ſi concedere nolis,
Multa poetarum veniat manus, auxilio quae
Sit mihi: nam multo plures ſumus: ac veluti te
Iudaei, cogemus in hanc concedere turbam.

SATYRA V.

Iter ſuum ab vrbe Roma Brunduſium vsque deſcribit, exemplo Lucilii, qui itidem quoddam iter ſuum deſcripſerat. Narrat autem, quae riſu digna in eo contigerant: inter quae primum locum obtinet duorum ſcurrarum Sarmenti & Meſſii faceta contentio.

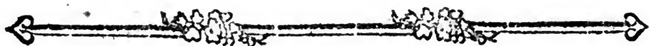
Egreſſum magna me accepit Aricia Roma
Hoſpitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Graecorum longe doctiſſimus. Inde Forum Appi,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignaui diuiſimus, altius ac nos
Praecinctis vnum. Minus eſt grauis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quod erat deterrima, ventri
Indico bellum, coenantes haud animo aequo
Exſpectans comites. Iam nox inducere terris
Vmbras, & coelo diffundere ſigna parabat.
Tum pueri nautis, pueris conuicia nautae
Ingerere: huc adpelle: trecentos inſeris: ohe
Iam ſatis eſt. Dum aes exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. Mali culices, ranaeque paluſtres

Auertunt ſomnos. Abſentem cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim: tandem feſſus dormire viator
Incipit: ac miſſae paſtum retinacula mulae
Nauta piger ſaxo religat, ſtertitque ſupinus.
Iamque dies aderat, quum nil procedere lintrem
Sentimus: donec cerebroſus proſilit vnus,
Ac mulae nautaeque caput lumbosque ſaligno
Fuſte dolat. Quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lauimus, Feronia, lympha.
Millia tum pranſi tria repimus, atque ſubimus
Impoſitum ſaxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Maecenas optimus, atque
Cocceius, miſſi magnis de rebus vterque
Legati, auerſos ſoliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Maecenas aduenit, atque
Cocceius, Capitoque ſimul Fonteius, ad vnguem
Factus homo, Antoni, non vt magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Luſco praetore libenter
Linquimus, inſani ridentes proemia ſcribae,
Praetextam, & latum clauum, prunaeque batillum.

In Mamurrarum laſſi deinde vrbe manemus,
Murena praebente domum, Capitone culinam.
Poſtera lux oritur multo gratiſſima: namque
Plotius & Varius Sinueſſae, Virgiliusque
Occurrunt: animae, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me ſit deuinctior alter.
O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim iucundo ſanus amico.
Proxima Campano ponti quae villula, tectum
Praebuit; & parochi quae debent ligna, ſalemque.
Hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
Luſum it Maecenas, dormitum ego, Virgiliusque:
Namque pila lippis inimicum, & ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit pleniſſima villa,
Quae ſuper eſt Caudi cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti ſcurrae pugnam Meſſique Cicerri
Muſa velim memores, & quo patre natus vterque
Contulerit lites. Meſſi clarum genus Oſci,
Sarmenti domina exſtat: ab his maioribus orti
Ad pugnam venere. Prior Sarmentus: Equi te
Eſſe feri ſimilem dico. Ridemus: & ipſe
Meſſius, Accipio; caput & mouet: O, tua cornu
Ni foret exſecto frons (inquit) quid faceres, quum

Sic mutilus minitaris? At illi foeda cicatrix
Setoſam laeui frontem turpauerat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus
Paſtorem ſaltaret vti Cyclopa, rogabat:
Nil illi larua, aut tragicis opus eſſe cothurnis.
Multa Cicerrus ad haec: Donaſſet iamne catenam
Ex voto Laribus, quaerebat: ſcriba quod eſſet,
Deterius nihilo dominae ius eſſe. Rogabat
Denique, cur vmquam fugiſſet: cui ſatis vna
Farris libra foret, gracili ſic, tamque puſillo.
Prorſus iucunde coenam produximus illam.
Tendimus hinc recta Beneuentum, vbi ſedulus hoſpes
Paene arſit, macros dum turdos verſat in igne:
Nam vaga per veterem dilapſo flamma culinam
Vulcano, ſummum properabat lambere tectum.
Conuiuas auidos coenam ſeruosque timentes
Tum rapere, atque omnes reſtinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
Oſtentare mihi, quos torret Atabulus, & quos
Numquam erepſemus, niſi nos vicina Triuici
Villa recepiſſet, lacrimoſo non ſine fumo,
Vdos cum foliis ramos vrente camino.

Hic ego mendacem ſtultiſſimus vsque puellam
Ad mediam noctem exſpecto. Somnus tamen aufert
Intentum Veneri: tum immundo ſomnia viſu
Nocturnam veſtem maculant, ventremque ſupinum.
Quattuor hinc rapimur viginti & millia rhedis,
Manſuri oppidulo, quod verſu dicere non eſt,
Signis perfacile eſt. Venit viliſſima rerum
Hic aqua: ſed panis longe pulcherrimus, vltra
Callidus vt ſoleat humeris portare viator:
Nam Canuſi lapidoſus: aquae non ditior vrna,
Qui locus a forti Diomede eſt conditus olim.
Flentibus hinc Varius diſcedit moeſtus amicis.
Inde Rubos feſſi peruenimus, vtpote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Poſtera tempeſtas melior, via peior, ad vsque
Bari moenia piſcoſi. Dehinc Gnatia lymphis
Iratis exſtructa dedit riſusque iocosque:
Dum flamma ſine, tura liqueſcere limine ſacro
Perſuadere cupit: credat Iudaeus Apella,
Non ego. Namque deos didici ſecurum agere aeuum:
Nec, ſi quid miri faciat natura, deos id
Triſtes ex alto coeli demittere tecto.
Brunduſium longae finis chartaeque viaeque eſt.

SATYRA VI.

Reprehendit vanum populi Romani de nobilitate iudicium, quod eam ſtemmatum antiquitate, non virtute, metiretur, & nobilitate illa non praeditos ad magiſtratus non libenter admitteret. Sibi non eadem ratione amicitiam Maecenatis, qua tribunatum, poſſe quemquam inuidere: quum haec non fortunae fuerit, ſed virtutis commendatione quaeſita ſit. Tandemque ſuam conditionem longe meliorem in vita priuata oſtendit,, quam in magiſtratu eſſe poſſit.

Non, quia, Maecenas, Lydorum quidquid Etruſcos
Incoluit fines, nemo generoſior eſt te:
Nec, quod auus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint:
Vt plerique ſolent, naſo ſuſpendis adunco
Ignotos: vt me libertino patre natum.
Quum referre negas, quali ſit quisque parente
Natus, dum ingenuus: perſuades hoc tibi vere,
Ante poteſtatem Tulli, atque ignobile regnum,
Multos ſaepe viros nullis maioribus ortus,
Et vixiſſe probos, amplis & honoribus auctos.

Contra, Laeuinum Valeri genus, vnde ſuperbus
Tarquinius regno pulſus fuit, vnius aſſis
Non vmquam pretio pluris licuiſſe, notante
Iudice, quem noſti, populo: qui ſtultus honores
Saepe dat indignis, & famae ſeruit ineptus:
Quid ſtupet in titulis & imaginibus. Quid oportet
Nos facere, a vulgo longe lateque remotos?
Namque eſto, populus Laeuino mallet honorem
Quam Decio mandare nouo, cenſorque moueret
Appius, ingenuo ſi non eſſem patre natus:
Vel merito, quoniam in propria non pelle quieſſem.
Sed fulgente trahit conſtrictos gloria curru
Non minus ignotos generoſis. Quo tibi, Tulli,
Sumere depoſitum clauum? fierique tribuno?
Inuidia accreuit, priuato quae minor eſſet.
Nam vt quisque inſanus nigris medium impediit crus
Pellibus, & latum demiſit pectore clauum;
Audit continuo: Quis homo hic eſt? quo patre natus?
Vt ſi qui aegrotet, quo morbo Barrus, haberi
Et cupiat formoſus: eat quacumque, puellis
Iniiciat curam quaerendi ſingula: quali
Sit facie, ſura quali, pede, dente, capillo:

Sic qui promittit, ciues, vrbem ſibi curae,
Imperium fore & Italiam, & delubra deorum:
Quo patre ſit natus, num ignota matre inhoneſtus,
Omnes mortales curare & quaerere cogit.
Tune Syri, Damae, aut Dionyſi filius, audes
Deiicere e ſaxo ciues? aut tradere Cadmo?
At Nouius collega gradu poſt me ſedet vno;
Namque eſt ille, pater quod erat meus. Hoc tibi Paullus
Et Meſſala videris. At hic, ſi ploſtra ducenta,
Concurrantque foro tria funera, magna ſonabit,
Cornua quod vincatque tubas: ſaltem tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum
Nunc, quia, Maecenas, tibi ſum conuictor: at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Diſſimile hoc illi eſt: quia non, vt forſit honorem
Iure mihi inuideat quiuis, ita te quoque amicum:
Praeſertim cautum dignos adſumere, praua
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me poſſum caſu, quod te ſortitus amicum.
Nulla etenim mihi te fors obtulit: optimus olim

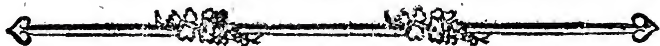
Virgilius, poſt hunc Varius, dixere quid eſſem.
Vt veni coram, ſingultim pauca loquutus,
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed quod eram, narro. Reſpondes (vt tuus eſt mos)
Pauca. Abeo: & reuocas nono poſt menſe, iubesque
Eſſe in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi ſecernis honeſtum,
Non patre praeclaro, ſed vita & pectore puro.
Atqui ſi vitiis mediocribus, ac mea paucis
Mendoſa eſt natura, alioqui recta (velut ſi
Egregio inſperſos reprendas corpore naeuos)
Si neque auaritiam, neque ſordes, ac mala luſtra
Obiiciet vere quisquam mihi: purus & inſons
(Vt me collaudem) ſi & viuo carus amicis:
Cauſſa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flaui ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Laeuo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes idibus aera.
Sed puerum eſt auſus Romam portare, docendum

Artes, quas doceat quiuis eques atque ſenator
Semet prognatos: veſtem ſeruosque ſequentes
In magno vt populo ſi quis vidiſſet, auita
Ex re praeberi ſumtus mihi crederet illos.
Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos) ſeruauit ab omni
Non ſolum facto, verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit, ſibi ne vitio quis verteret, olim
Si praeco paruas, aut (vt fuit ipſe) coactor
Mercedes ſequerer. Neque ego eſſem queſtus. Ob hoc nunc
Laus illi debetur, & a me gratia maior.
Nil me poeniteat ſanum patris huius: eoque
Non, vt magna dolo factum negat eſſe ſuo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longe mea diſcrepat iſtis
Et vox & ratio. Nam ſi natura iuberet
A certis annis aeuum remeare peractum,
Atque alios legere ad faſtum quoscumque parentes:
Optaret ſibi quisque: meis contentus, honeſtos
Faſcibus & ſellis nollem mihi ſumere: demens

Iudicio vulgi, ſanus fortaſſe tuo: quod
Nollem onus (haud vnquam ſolitus) portare moleſtum.
Nam mihi continuo maior quaerenda foret res,
Atque ſalutandi plures: ducendus & vnus
Et comes alter, vti ne ſolus ruſue peregreue
Exirem: plures calones, atque caballi
Paſcendi: ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, ſi libet, vsque Tarentum;
Mantica cui lumbos onere vlceret, atque eques armos.
Obiiciet nemo ſordes mihi, quas tibi Tulli,
Quum Tiburte via praetorem quinque ſequuntur
Te pueri, laſanum portantes, oenophorumque.
Hoc ego commodius, quam tu, praeclare ſenator,
Millibus atque aliis, viuo. Quacumque libido eſt,
Incedo ſolus: percontor quanti olus, ac far:
Fallacem Circum, veſpertinumque pererro
Saepe forum: adſiſto diuinis: inde domum me
Ad porri & ciceris refero laganique catinum.
Coena miniſtratur pueris tribus: & lapis albus
Pocula cum cyatho duo ſuſtinet: adſtat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana ſupellex.

Deinde eo dormitum, non ſollicitus, mihi quod cras
Surgendum ſit mane, obeundus Marſya, qui ſe
Vultum ferre negat Nouiorum poſſe minoris.
Ad quartam iaceo; poſt hanc vagor, aut ego lecto,
Aut ſcripto, quod me tacitum iuuet. Vngor oliuo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Aſt vbi me feſſum ſol acrior ire lauatum
Admonuit, fugio rabioſi tempora ſigni.
Pranſus non auide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domeſticus otior. Haec eſt
Vita ſolutorum miſera ambitione grauique.
His me conſolor, victurus ſuauius ac ſi
Quaeſtor auus, pater atque meus, patruusque fuiſſent.

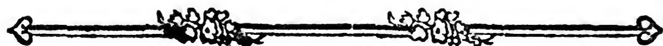

SATYRA VII.

Rixam Rupilii cognomento Regis cum Graeculo quodam Perſio deſcribit. Proſcriptus enim ab Auguſto Rex fugit ad Brutum, vbi Horatio tunc tribuno militum ignobilitatem exprobraſſe ferunt, qui nunc eam contumeliam vlciſci velit.

Proſcripti Regis Rupili pus atque venenum,
Hybrida quo pacto ſit Perſius vltus, opinor
Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.
Perſius hic permagna negotia diues habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege moleſtas:
Durus homo, atque odio qui poſſit vincere Regem
Confidens, tumidusque: adeo ſermonis amari,
Siſennas, Barros vt equis praecurreret albis.
Ad Regem redeo. Poſtquam nihil inter vtrumque
Conuenit, hoc etenim ſunt omnes iure moleſti,
Quo fortes, quibus aduerſum bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden, animoſum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, vt vltima diuideret mors:
Non aliam ob cauſſam, niſi quod virtus in vtroque
Summa fuit. (Duo ſi diſcordia vexet inertes:

Aut ſi diſparibus bellum incidat, vt Diomedi
Cum Lycio Glauco: diſcedat pigrior, vltro
Muneribus miſſis) Bruto praetore tenente
Ditem Aſiam, Rupili & Perſi par pugnat, vti non
Compoſitus melius cum Bitho Bacchius. In ius
Acres procurrunt, magnum ſpectaculum, vterque.
Perſius exponit cauſſam: ridetur ab omni
Conuentu: laudat Brutum, laudatque cohortem:
Solem Aſiae Brutum adpellat, ſtellasque ſalubres,
Adpellat comites, excepto Rege: canem illum,
Inuiſum agricolis ſidus, veniſſe: ruebat
Flumen vt hibernum, fertur quo rara ſecuris.
Tum Praeneſtinus Salſo multumque fluenti
Expreſſa arbuſto regerit conuicia, durus
Vindemiator, & inuictus, cui ſaepe viator
Ceſſiſſet, magna compellans voce cucullum.
At Graecus, poſtquam eſt Italo perfuſus aceto,
Perſius exclamat: Per magnos, Brute, deos te
Oro, qui reges conſueris tollere, cur non
Hunc Regem iugulas? operum hoc (mihi crede) tuorum eſt.

SATYRA VIII.

Priapum deum, cuſtodem hortorum, inducit querentem de Canidia & Sagana veneficis, &, quae ab illis in occulto fierent, deſcribentem.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Quum faber incertus ſcamnum faceretne Priapum,
Maluit eſſe deum. Deus inde ego, furum auiumque
Maxima formido; nam fures dextra coercet,
Obſcoenoque ruber porrectus ab inguine palus:
Aſt importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque nouis conſidere in hortis.
Huc prius anguſtis eiecta cadauera cellis
Conſeruus vili portanda locabat in arca:
Hoc miſerae plebi ſtabat commune ſepulcrum,
Pantolabo ſcurrae, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: haeredes monumentum ne ſequeretur.
Nunc licet Esquiliis habitare ſalubribus, atque
Aggere in aprico ſpatiari: quo modo triſtes
Albis informem ſpectabant oſſibus agrum.

Quum mihi non tantum furesque feraeque ſuetae
Hunc vexare locum, curae ſunt atque labori:
Quantum, carminibus quae verſant atque venenis
Humanos animos. Has nullo perdere poſſum
Nec prohibere modo, ſimul ac vaga luna decorum
Protulit os, quin oſſa legant, herbasque nocentes.
Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, paſſoque capillo,
Cum Sagana maiore vlulantem: (pallor vtrasque
Fecerat horrendas adſpectu) ſcalpere terram
Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam
Coeperunt; cruor in foſſam confuſus, vt inde
Manes elicerent, animas reſponſa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea: maior
Lanea, quae poenis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſeruilibus, vtque
Iam peritura, modis. Hecaten vocat altera, ſaeuam
Altera Tiſiphonen: ſerpentes, atque videres
Infernas errare canes; lunamque rubentem,
Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulcra.
Mentior at ſi quid, merdis caput inquiner albis
Coruorum, atque in me veniant mictum atque cacatum

Iulius, & fragilis Pedatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Vmbrae cum Sagana resonarent triste & acutum?
Vtque lupi barbam variae cum dente colubrae
Abdiderint furtim terris; & imagine cerea
Largior arserit ignis; & vt non testis inultus
Horruerim voces Furiarum & facta duarum.
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
Diffissa nate ficus: at illae currere in vrbem.
Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque iocoque videres.

SATYRA IX.

Deſcribit cuiusdam, in quem forte inciderat, importunam & pertinacem garrulitatem, qua iactabunde quaedam, nonnulla impudenter, omnia ſtulte deblaterans, diu inuitum detinuerit, & propemodum enecarit.

Ibam forte via ſacra (ſicut meus eſt mos)
Neſcio quid meditans nugarum, & totus in illis:
Adcurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu, Quid agis, dulciſſime rerum?
Suauiter, vt nunc eſt, inquam: & cupio omnia, quae vis.
Quum adſectaretur: Num quid vis? occupo: at ille:
Noris nos (inquit) docti ſumus. Hic ego, Pluris
Hoc (inquam) mihi eris. Miſere diſcedere quaerens,
Ire modo ocius, interdum conſiſtere, in aurem
Dicere neſcio quid puero: quum ſudor ad imos
Manaret talos. O te, Bollane, cerebri
Felicem! aiebam tacitus. Quum quidlibet ille
Garriret; vicos, vrbem laudaret: vt illi
Nil reſpondebam; Miſere cupis (inquit) abire:
Iamdudum video: ſed nil agis: vsque tenebo,

Perſequar. Hinc quo nunc iter eſt tibi? nil opus eſt te
Circumagi: quemdam volo viſere, non tibi notum:
Trans Thyberim longe cubat is, prope Caeſaris hortos.
Nil habeo quod agam, & non ſum piger: vsque ſequar te:
Demitto auriculas, vt iniquae mentis aſellus,
Quum grauius dorſo ſubiit onus. Incipit ille:
Si bene me noui, non Viſcum pluris amicum,
Non Varium facies: nam quis me ſcribere plures
Aut citius poſſit verſus? quis membra mouere
Mollius? inuideat quod & Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat: Eſt tibi mater?
Cognati, queis te ſaluo eſt opus? Haud mihi quisquam:
Omnes compoſui. Felices! Nunc ego reſto.
Confice, namque inſtat fatum mihi triſte, Sabella
Quod puero cecinit, diuina mota anus vrna.
Hunc neque dira venena, nec hoſticus auferet enſis,
Nec laterum dolor, aut tuſſis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando conſumet cumque: loquaces
Si ſapiat, vitet, ſimul atque adoleuerit aetas.
Ventum erat ad Veſtae, quarta iam parte diei
Praeterita, & caſu tunc reſpondere vadato

Debebat; quod ni feciſſet, perdere litem.
Si me amas (inquit) paullum hic ades. Inteream, ſi
Aut valeo ſtare, aut noui ciuilia iura:
Et propero, quo ſcis. Dubius ſum, quid faciam (inquit)
Tene relinquam, an rem. Me ſodes. Non faciam, ille;
Et praecedere coepit. Ego (vt contendere durum eſt,
Cum victore) ſequor. Maecenas quomodo tecum?
Hinc repetit. Paucorum hominum, & mentis bene ſanae:
Nemo dexterius fortuna eſt vſus. Haberes
Magnum adiutorem, poſſet qui ferre ſecundas,
Hunc hominem velles ſi tradere: diſpeream, ni
Summoſſes omnes. Non iſto viuimus illic,
Quo tu rere modo: domus hac nec purior vlla eſt,
Nec magis his aliena malis: nil mi officit vmquam,
Ditior hic aut eſt quia doctior; eſt locus vni-
Cuique ſuus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
Sic habet. Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus eſſe. Velis tantummodo, quae tua virtus,
Expugnabis; & eſt qui vinci poſſit: eoque
Difficiles aditus primos habet. Haud mihi deero:

Muneribus ſeruos corrumpam: non, hodie ſi
Excluſus fuero, deſiſtam; tempora quaeram:
Occurram in triuiis: deducam. Nil ſine magno
Vita labore dedit mortalibus. Haec dum agit, ecce,
Fuſcus Ariſtius occurrit, mihi carus, & illum
Qui pulchre noſſet: conſiſtimus. Vnde venis? &,
Quo tendis? rogat, & reſpondet. Vellere coepi,
Et prenſare manu lentiſſima brachia, nutans,
Diſtorquens oculos, vt me eriperet: male ſalſus
Ridens diſſimulare: meum iecur vrere bilis.
Certe neſcio quid ſecreto velle loqui te
Aiebas mecum. Memini bene: ſed meliori
Tempore dicam: hodie triceſima ſabbata. Vin' tu
Curtis Iudaeis oppedere? Nulla mihi (inquam)
Relligio eſt. At mi: ſum paullo infirmior, vnus
Multorum? ignoſces; alias loquar. Hunccine ſolem
Tam nigrum ſurrexe mihi! fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. Caſu venit obuius illi
Aduerſarius: &, Quo tu turpiſſime? magna
Exclamat voce: &, licet anteſtari? Ego vero
Oppono auriculam: rapit in ius. Clamor vtrinque,
Vndique concurſus. Sic me ſeruauit Apollo.

SATYRA X.

Hac ſatyra reſpondet iis, quos offenderat ſupra ſatyra quarta, quum Lucilii verſus reprehenderet: ac ſuae reprehenſionis rationem reddit, qua eam fuiſſe iuſtam oſtendit.

Nempe incompoſito dixi pede currere verſus
Lucili: quis tam Lucili fautor inepte eſt,
Vt non hoc fateatur? at idem, quod ſale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cetera, nam ſic
Et Laberi mimos, vt pulchra poemata, mirer.
Ergo non ſatis eſt riſu diducere rictum
Auditoris: & eſt quaedam tamen hic quoque virtus.
Eſt breuitate opus, vt currat ſententia, neu ſe
Impediat verbis laſſas onerantibus aures.
Et ſermone opus eſt modo triſti, ſaepe iocoſo:
Defendente vicem modo rhetoris, atque poetae.
Interdum vrbani parcentis viribus, atque
Extenuantis eas conſulto. Ridiculum acri
Fortius & melius magnas plerumque ſecat res.

Illi, ſcripta quibus comoedia priſca viris eſt,
Hoc ſtabant, hoc ſunt imitandi: quos neque pulcher
Hermogenes vmquam legit, neque ſimius iſte,
Nil praeter Caluum & doctus cantare Catullum.
At magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis
Miſcuit. O ſeri ſtudiorum! quine putetis
Difficile & mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? at ſermo lingua concinnus vtraque
Suauior, vt Chio nota ſi commiſta Falerni eſt.
Quum verſus facias, te ipſum percontor, an, & quum
Dura tibi peragenda rei ſit cauſſa Petilli,
Scilicet oblitus patriaeque patriſque Latini,
Quum Pedius cauſſas exſudet Poplicola, atque
Coruinus; patriis intermiſcere petita
Verba foris malis, Canuſini more bilinguis?
Atque ego quum Graecos facerem, natus mare citra,
Verſiculos; vetuit me tali voce Quirinus
Poſt mediam noctem viſus, quum ſomnia vera;
In ſiluam non ligna feras inſanius, ac ſi
Magnas Graecorum malis implere cateruas.
Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumque
Diffingit Rheni luteum caput, haec ego ludo;

Quae nec in aede ſonent certantia iudice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum ſpectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Dauoque Chremeta
Eludente ſenem, comis garrire libellos,
Vnus viuorum, Fundani: Pollio regum
Facta canit, pede ter percuſſo: forte epos acer,
Vt nemo, Varius ducit: molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camoenae.
Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod ſcribere poſſem,
Inuentore minor: neque ego illi detrahere auſim
Haerentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, ſaepe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis: age, quaeſo,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Acci?
Non ridet verſus Enni grauitate minores,
Quum de ſe loquitur, non vt maiore reprenſis?
Quid vetat, & nosmet Lucili ſcripta legentes,
Quaerere num illius, num rerum dura negarit
Verſiculos natura magis factos, & euntes
Mollius? ac ſi quis pedibus quid claudere ſenis

Hoc tantum contentus, amet ſcripſiſſe ducentos
Ante cibum verſus, totidem coenatus: Etruſci
Quale fuit Caſſi rapido ferventius amni
Ingenium: capſis quem fama eſt eſſe librisque
Ambuſtum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis & vrbanus, fuerit limatior idem,
Quam rudis, & Graecis intacti carminis auctor,
Quamque poetarum ſeniorum turba: ſed ille,
Si foret hoc noſtrum fato dilatus in aeuum,
Detereret ſibi multa, recideret omne, quod vltra
Perfectum traheretur, & in verſu faciendo
Saepe caput ſcaberet, viuos & roderet vngues.
Saepe ſtylum vertas, iterum, quae digna legi ſint,
Scripturus: neque te, vt miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus: an tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego; nam ſatis eſt equitem mihi plaudere: vt audax
Contemtis aliis exploſa Arbuſcula dixit.
Men' moueat cimex Pantilius? aut crucier, quod
Vellicet abſentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis laedat conuiua Tigelli?

Plotius, & Varius, Maecenas, Virgiliusque,
Valgius, & probet haec Octauius optimus, atque
Fuſcus: & haec vtinam Viſcorum laudet vterque.
Ambitione relegata, te dicere poſſum,
Pollio, te, Meſſala, tuo cum fratre: ſimulque
Vos Bibuli, & Serui: ſimul his te, candide Furni,
Complures alios, doctos ego quos & amicos
Prudens praetereo, quibus haec, ſint qualiacumque,
Arridere velim, doliturus, ſi placeant ſpe
Deterius noſtra. Demetri, teque, Tigelli,
Diſcipularum inter iubeo plorare cathedras.
I puer, atque meo citus haec ſubſcribe libello.

Q. HORATII F.

SATYRARVM

LIBER II.

SATYRA I.

Sibi datum a Trebatio consilium de scribendis rebus gestis Augusti, potius quam satyris (vtpote in quibus alii aliud desiderent) exponit: & cur ei parere non possit, ostendit.

Sunt, quibus in satyra videar nimis acer & vltra
Legem tendere opus: sine neruis altera, quidquid
Composui, pars esse putat: similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, praescribe. Quiescas. Ne faciam, inquis,
Omnino versus? Aio. Peream male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. Ter vncti
Transnanto Thyberim, somno quibus est opus alto:
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude

Caeſaris inuicti res dicere, multa laborum
Praemia laturus. Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quiuis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuſpide Gallos,
Aut labentis equo deſcribat vulnera Parthi.
Attamen & iuſtum poteras, & ſcribere fortem,
Scipiadam vt ſapiens Lucilius. Haud mihi deero,
Quum res ipſa feret. Niſi dextro tempore, Flacci,
Verba per attentam non ibunt Caeſaris aurem:
Cui male ſi palpere, recalcitrat vndique tutus.
Quanto rectius hoc, quam triſti ludere verſu
Pantolabum ſcurram, Nomentanumque nepotem?
Quum ſibi quisque timet, quamquam eſt intactus, & odit.
Quid faciam? ſaltat Milonius, vt ſemel icto
Acceſſit feruor capiti, numerusque lucernis.
Caſtor gaudet equis: ouo prognatus eodem
Pugnis: quot capitum viuunt, totidem ſtudiorum
Millia: me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu, noſtrum melioris vtroque.
Ille velut fidis arcana ſodalibus, olim
Credebat libris: neque, ſi male geſſerat, vsquam
Decurrens alio, neque ſi bene: quo fit, vt omnis

Votiua pateat veluti deſcripta tabella
Vita ſenis. Sequor hunc, Lucanus, an Appulus, anceps:
Nam Venuſinus arat finem ſub vtrumque colonus,
Miſſus ad hoc, pulſis (vetus eſt vt fama) Sabellis:
Quo ne per vacuum Romano incurreret hoſtis.
Siue quod Appula gens, ſeu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic ſtylus haud petet vltro
Quemquam animantem: & me, veluti cuſtodiet enſis
Vagina tectus: quem cur diſtringere coner
Tutus ab infeſtis latronibus? o pater, & rex
Iuppiter, vt pereat poſitum rubigine telum:
Nec quiſquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
Qui me commorit (melius non tangere, clamo:)
Flebit, & inſignis tota cantabitur vrbe.
Ceruius iratus leges minitatur & vrnam,
Canidia Albuci, quibus eſt inimica, venenum,
Grande malum Turius, ſi quis ſe iudice certet.
Vt, quo quiſque valet, ſuſpectos terreat, vtque
Imperet hoc natura potens, ſic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit: vnde niſi intus
Monſtratum? Scaeuae viuacem crede nepoti
Matrem: nil faciet ſceleris pia dextera mirum,

Vt neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos.
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam: ſeu me tranquilla ſenectus
Exſpectat, ſeu mors atris circumuolat alis:
Diues, inops, Romae, ſeu fors ita iuſſerit, exſul,
Quisquis erit vitae, ſcribam, color. O puer, vt ſis
Vitalis metuo, & maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat. Quid? quum eſt Lucilius auſus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere & pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrſum turpis; num Laelius, aut qui
Duxit ab oppreſſa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offenſi? aut laeſo doluere Metello?
Famoſisque Lupo cooperto verſibus? atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim:
Scilicet vni aequus virtuti, atque eius amicis.
Quin vbi ſe a vulgo, & ſcena, in ſecreta remorant
Virtus Scipiadae, & mitis ſapientia Laeli;
Nugari cum illo, & diſcincti ludere, donec
Decoqueretur olus, ſoliti. Quidquid ſum ego,

quamuis

Infra Lucili censum, ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixisse inuita fatebitur vsque
Inuidia, & fragili quaerens illidere dentem,
Offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. Equidem nihil hic diffindere possum.
Sed tamen vt monitus caueas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum,
Si mala condiderit in quem quis carmina, ius est,
Iudiciumque. Esto, si quis mala: sed bona si quis
Iudice condiderit, laudatur Caesare, si quis
Opprobriis dignum latrauerit, integer ipse,
Soluentur risu tabulae, tu missus abibis.

SATYRA II.

Sub Ofelli perſona luxui deditos inſectatur. De eo loquens, qui gulae ſeruit, eum dicit non certo iudicio, ſed opinione quadam ſtulte concepta delicias in nonnullis cibis conſectari. Atque vt incommoda recenſet, quae comitantur hunc, qui circa victum & luxum, ſic commoda, quae tenui & frugali inſunt, enumerat.

Quae virtus, & quanta, boni, ſit viuere paruo,
(Nec meus hic ſermo eſt: ſed quem praecepit Ofellus
Ruſticus, abnormis ſapiens, craſſaque Minerua)
Diſcite non inter lances, menſasque nitentes,
Quum ſtupet inſanis acies fulgoribus, & quum
Acclinis falſis animus meliora recuſat;
Verum hic impranſi mecum disquirite. Cur hoc?
Dicam ſi potero. Male verum examinat omnis
Corruptus iudex. Leporem ſectatus, equoue
Laſſus ab indomito, vel, ſi Romana fatigat
Militia adſuetum graecari, ſeu pila velox,
Molliter auſterum ſtudio fallente laborem,
Seu te diſcus agit: pete cedentem aera diſco.

Quum labor extuderit faſtidia: ſiccus, inanis
Sperne cibum vilem: niſi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta: foris eſt promus, & atrum
Defendens piſces hiemat mare, cum ſale panis
Latrantem ſtomachum bene leniet. Vnde putas, aut
Qui partum? non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in te ipſo eſt: tu pulmentaria quaere
Sudando: pinguem vitiis albumque, nec oſtrea,
Nec ſcarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.
Vix tamen eripiam, poſito pauone, velis quin
Hoc potius, quam gallina tergere palatum,
Corruptus vanis rerum: quia veneat auro
Rara auis, & picta pandat ſpectacula cauda:
Tamquam ad rem adtineat quidquam. Num veſceris iſta,
Quam laudas, pluma? cocto num adeſt honor idem?
Carne tamen quamuis diſtat nihil hac magis illa,
Imparibus formis deceptum te patet: eſto.
Vnde datum ſentis, lupus hic, Tiberinus, an alto
Captus hiet? pontesne inter iactatus, an amnis
Oſtia ſub Tuſci? laudas, inſane, trilibrem
Mullum: in ſingula quem minuas pulmenta neceſſe eſt.

Ducit te ſpecies, video: quo pertinet ergo
Proceros odiſſe lupos? quia ſcilicet illis
Maiorem natura modum dedit, his breue pondus.
Ieiunus raro ſtomachus vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum ſpectare catino
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus; at vos
Praeſentes Auſtri coquite horum obſonia: quamquam
Putet aper, rhombusque recens, mala copia quando
Aegrum ſollicitat ſtomachum: quum rapula plenus
Atque acidas mauult inulas. Nec dum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ouis,
Nigrisque eſt oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni praeconis erat acipenſere menſa
Infamis: quid? tum rhombos minus aequor alebat?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido:
Donec vos auctor docuit praetorius. Ergo
Si quis nunc mergos ſuaues edixerit aſſos;
Parebit praui docilis Romana iuuentus.
Sordibus a tenui victu diſtabit, Ofello
Iudice. Nam fruſtra vitium vitaueris illud,
Si te alio prauum detorſeris. Auidienus,

Cui Canis ex vero dictum cognomen adhaeret,
Quinquennes oleas eſt, & ſilueſtria corna,
Ac, niſi mutatum, parcit defundere vinum, &
Cuius odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, aliosue dierum
Feſtos albatus celebret) cornu ipſe bilibri
Caulibus inſtillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu ſapiens vtetur? & horum
Vtrum imitabitur? hac vrget lupus, hac canis, aiunt.
Mundus erit, qui non offendat ſordibus, atque
In neutram partem cultus miſer: hic neque ſeruis,
Albuci ſenis exemplo, dum munia didit,
Saeuus erit: neque ſic vt ſimplex Naeuius, vnctam
Conuiuis praebebit aquam. vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quae, quantaque ſecum
Adferat. In primis valeas bene: nam, variae res
Vt noceant homini, credas, memor illius eſcae,
Quae ſimplex olim tibi ſederit: at ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis,
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides, vt pallidus omnis

Coena deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitiis animum quoque praegrauat vna,
Atque adfigit humo diuinae particulam aurae.
Alter, vbi dicto citius curata ſopori
Membra dedit, vegetus praeſcripta ad munia ſurgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
Siue diem feſtum rediens adduxerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus: vbique
Accedent anni, & tractari mollius aetas
Imbecilla volet. Tibi quidnam accedet ad iſtam,
Quam puer, & validus praeſumis, mollitiem; ſeu
Dura valetudo inciderit, ſeu tarda ſenectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant; non quia naſus
Illis nullus erat: ſed, credo, hac mente, quod hoſpes
Tardius adueniens, vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus conſumeret. Hos vtinam inter
Heroas natum tellus me prima tuliſſet!
Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi, patinaeque
Grande ferunt vna cum damno dedecus: adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,

Et fruſtra mortis cupidum, quum deerit egenti
Aes, laquei pretium. Iure inquis, Thraſius iſtis
Iurgatur verbis: ego vectigalia magna,
Diuitiasque habeo tribus amplas regibus. Ergo
Quod ſuperat, non eſt, melius quo inſumere poſſis?
Cur eget indignus quisquam te diuite? quare
Templa ruunt antiqua deum? cur improbe carae
Non aliquid patriae tanto emetiris aceruo?
Vni nimirum tibi recte ſemper erunt res?
O magnus poſthac inimicis riſus! Vterne
Ad caſus dubios fidet ſibi certius? hic, qui
Pluribus adſuerit mentem, corpusque ſuperbum,
An qui contentus paruo, metuensque futuri,
In pace, vt ſapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas: puer hunc ego paruus Ofellum
Integris opibus noui non latius vſum,
Quam nunc acciſis. Videas metato in agello
Cum pecore, & gnatis fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profeſta
Quidquam, praeter olus fumoſae cum pede pernae.
Ac, mihi ſeu longum poſt tempus venerat hoſpes,
Siue operum vacuo gratus conuiua per imbrem

Vicinus; bene erat, non piſcibus vrbe petitis,
Sed pullo, atque haedo: tum penſilis vua ſecundas,
Et nux ornabat menſas, cum duplice ficu.
Poſt hoc ludus erat cuppa potare magiſtra:
Ac venerata Ceres, vt culmo ſurgeret alto,
Explicuit vino contractae ſeria frontis.
Saeuiat, atque nouos moueat fortuna tumultus,
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut vos
O pueri nituiſtis, vt nunc nouus incola venit?
Nam propriae telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quemquam ſtatuit: nos expulit ille,
Illum aut nequities, aut vafri inſcitia iuris,
Poſtremo expellet certe viuacior haeres.
Nunc ager Vmbreni ſub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius: ſed cedet in vſum
Nunc mihi, nunc alii. Quocirca viuite fortes:
Fortiaque aduerſis opponite pectora rebus.

SATYRA III.

Damaſippum inducit ipſum accuſantem, quod nihil ſcriberet: deinde ſub perſona Damaſippi Stoicum paradoxon tractat, nimirum, ſtultos omnes inſanire.

Sic raro ſcribis, vt toto non quater anno
Membranam poſcas, ſcriptorum quaeque retexens,
Iratus tibi, quod vini ſomnique benignus
Nil dignum ſermone canas. Quid fiet? ab ipſis
Saturnalibus huc fugiſti. Sobrius ergo
Dic aliquid dignum promiſſis: incipe; Nil eſt.
Culpantur fruſtra calami, immeritusque laborat
Iratis natus paries dis atque poetis.
Atqui vultus erat multa & praeclara minantis,
Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto.
Quorſum pertinuit ſtipare Platona Menandro?
Eupolim, Archilochum, comites educere tantos?
Inuidiam placare paras virtute relicta?
Contemnere miſer. Vitanda eſt improba Siren
Deſidia: aut quidquid vita meliore paraſti,

Ponendum aequo animo. Di te, Damaſippe, deaeque
Verum ob conſilium donent tonſore. Sed vnde
Tam bene me noſti? Poſtquam omnis res mea Ianum
Ad medium fracta eſt, aliena negotia curo,
Excuſſus propriis. Olim nam quaerere amabam,
Quo vafer ille pedes lauiſſet Siſyphus aere,
Quid ſculptum infabre, quid fuſum durius eſſet.
Callidus huic ſigno ponebam millia centum:
Hortos egregiasque domos mercarier vnus
Cum lucro noram: vnde frequentia Mercuriale
Impoſuere mihi cognomen compita. Noui,
Et morbi miror purgatum te illius. Atqui
Emouit veterem mire nouus, vt ſolet, in cor
Traiecto lateris miſeri capitisque dolore.
Vt lethargicus hic, quum fit pugil, & medicum vrget.
Dum ne quid ſimile huic, eſto vt libet. O bone, ne te
Fruſtrere: inſanis & tu, ſtultique prope omnes:
Si quid Stertinius veri crepat: vnde ego mira
Deſcripſi docilis praecepta haec, tempore quo me
Solatus iuſſit ſapientem paſcere barbam,
Atque a Fabricio non triſtem ponte reuerti.
Nam male re geſta quum vellem mittere operto

Me capite in flumen, dexter ſtetit, & caue faxis
Te quidquam indignum. Pudor (inquit) te malus vrget,
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.
Primum nam inquiram, quid ſit furere: hoc ſi erit in te
Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala ſtultitia, & quaecumque inſcitia veri
Caecum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex
Autumat. Haec populos, haec magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. Nunc accipe, quare
Deſipiant omnes, aeque ac tu, qui tibi nomen
Inſano poſuere. Velut ſiluis, vbi paſſim
Palantes error, certo de tramite pellit,
Ille ſiniſtrorſum, hic detrorſum abit: vnus vtrique
Error, ſed variis illudit partibus. Hoc te
Crede modo inſanum: nihilo vt ſapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. Eſt genus vnum
Stultitiae, nihilum metuenda timentis: vt ignes,
Vt rupes, fluuiosque in campo obſtare queratur:
Alterum & huic varium, & nihilo ſapientius, ignes
Per medios, fluuiosque ruentis; clamet amica,

Mater, honeſta ſoror, cum cognatis, pater, vxor:
Hic foſſa eſt ingens, hic rupes maxima: ſerua:
Non magis audierit, quam Fuſius ebrius olim,
Quum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
Mater te adpello, clamantibus: huic ego vulgum
Errori ſimilem cunctum inſanire docebo.
Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo:
Integer eſt mentis Damaſippi creditor? eſto.
Accipe quod numquam reddas mihi, ſi tibi dicam,
Tune inſanus eris, ſi acceperis? an magis excors
Reiecta praeda, quam praeſens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio: non eſt ſatis: adde Cicutae
Nodoſi tabulas centum: mille adde catenas:
Effugiet tamen haec ſceleratus vincula Proteus.
Quum rapies in ius, malis ridentem alienis,
Fiet aper, modo auis, modo ſaxum, &, quum volet arbor.
Si male rem gerere, inſani eſt; contra bene, ſani;
Putidius multo cerebrum eſt (mihi crede) Perilli,
Dictantis, quod tu numquam reſcribere poſſis.
Audire, atque togam iubeo componere, quisquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore:

Quisquis luxuria, triſtiue ſuperſtitione,
Aut alio mentis morbo calet. Huc propius me,
Dum doceo inſanire omnes, vos ordine adite.
Danda eſt ellebori multo pars maxima auaris:
Neſcio an Anticyram ratio illis deſtinet omnem.
Haeredes Staberi ſummam incidere ſepulcro:
Ni ſic feciſſent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arri,
Frumenti quantum metit Africa. Siue ego praue,
Seu recte hoc volui, ne ſis patruus mihi. Credo,
Hoc Staberi prudentem animum vidiſſe. Quid ergo
Senſit, quum ſummam patrimoni inſculpere ſaxo
Haeredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, & cauit nihil acrius: vt ſi
Forte minus locuples vno quadrante periret,
Ipſe videretur ſibi nequior: omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina, humanaque pulchris
Diuitiis parent: quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, iuſtus, ſapiens etiam, & rex,
Et quidquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
Sperauit magnae laudi fore. Quid ſimile iſti
Graecus Ariſtippus? qui ſeruos proiicere aurum

In media iuſſit Lybia: quia tardius irent
Propter onus ſegnes. Vter eſt inſanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite reſoluit.
Si quis emit citharas, emtas comportet in vnum,
Nec ſtudio citharae, nec Muſae deditus vlli:
Si ſcalpra & formas non ſutor, nautica vela
Auerſus mercaturis; delirus & amens
Vndique dicatur merito. Quid diſcrepat iſtis,
Qui nummos aurumque recondit, neſcius vti
Compoſitis, metuensque velut contingere ſacrum?
Si quis ad ingentem frumenti ſemper aceruum
Porrectus vigilet cum longo fuſte; neque illinc
Audeat eſuriens dominus contingere granum,
Ac potius foliis parcus veſcatur amaris:
Si poſitis intus Chii veteriſque Falerni
Mille cadis (nihil eſt, tercentum millibus) acre
Potet acetum: age, ſi & ſtramentis incubet, vnde-
Octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum ac tinearum epulae, putreſcat in arca:
Nimirum inſanus paucis videatur, eo quod
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
Filius, aut etiam haec libertus vt ebibat haeres,

Dis inimice ſenex cuſtodis, ne tibi deſit?
Quantulum enim ſummae curtabit quisque dierum,
Vngere ſi caules oleo meliore, caputque
Coeperis impexa foedum porrigine? quare,
Si quiduis ſatis eſt, periuras, ſurripis, aufers
Vndique? tun' ſanus? populum ſi caedere ſaxis
Incipias, ſeruosque tuos, quos aere pararis;
Inſanum te omnes pueri clamentque puellae.
Quum laqueo vxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro, vt demens genitricem occidit Oreſtes.
An tu reris eum occiſa inſaniſſe parente?
Ac non ante malis dementem actum furiis, quam
In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo eſt habitus male tutae mentis Oreſtes,
Nil ſane fecit, quod tu reprendere poſſis:
Non Pyladen ferro violare auſuſue ſororem
Electram: tantum maledicit vtrique, vocando
Hanc, furiam, hunc, aliud, iuſſit quod ſplendida bilis.
Pauper Opimius argenti poſiti intus & auri,
Qui Veientanum feſtis potare diebus

Campana ſolitus trulla, vappamque profeſtis;
Quondam lethargo grandi eſt oppreſſus, vt haeres
Iam circum loculos & claues laetus ouansque
Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: menſam poni iubet, atque
Effundi ſaccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum: hominem ſic erigit: addit & illud:
Ni tua cuſtodis, auidus iam haec auferet haeres.
Men' viuo? Vt viuas igitur, vigila: hoc age.
Quid vis?
Deficient inopem venae te, ni cibus atque
Ingens accedat ſtomacho fultura ruenti.
Quid ceſſas? agedum, ſume hoc ptiſanarium orizae.
Quanti emtae? Paruo. Quanti ergo? Octo aſſibus.
Eheu!
Quid refert, morbo, an furtis, pereamne rapinis?
Quisnam igitur ſanus? Qui non ſtultus. Quid auarus?
Stultus & inſanus. Quid? ſi quis non ſit auarus,
Continuo ſanus? Minime. Cur Stoice? Dicam.
Non eſt cardiacus (Craterum dixiſſe putato)
Hic aeger. Recte eſt igitur ſurgetque? Negabit:
Quod latus aut renes morbo tententur acuto.

Non eſt periurus, neque ſordidus. Immolet aequis
Hic porcum Laribus. Verum ambitioſus & audax.
Nauiget Anticyram: quid enim differt, barathrone
Dones quidquid habes, an numquam utare paratis?
Seruius Oppidius Canuſi duo praedia, diues,
Antiquo cenſu, natis diuiſſe duobus
Fertur, & haec moriens pueris dixiſſe vocatis
Ad lectum: Poſtquam te talos, Aule, nucesque
Ferre ſinu laxo, donare & ludere vidi,
Te, Tiberi, numerare, cauis abſcondere triſtem;
Extimui, ne vos ageret veſania diſcors:
Tu Nomentanum, tu ne ſequerere Cicutam.
Quare per diuos oratus vterque Penates,
Tu caue ne minuas, tu ne maius facias, id,
Quod ſatis eſſe putat pater, & natura coercet.
Praeterea ne vos titillet gloria, iure-
Iurando obſtringam ambo: vter aedilis fuerit, vel
Veſtrum praetor, is inteſtabilis & ſacer eſto.
In cicere, atque faba, bona tu perdasque lupinis,
Latus vt in circo ſpatiere, aut aeneus vt ſtes,
Nudus agris, nudus nummis inſane paternis?
Scilicet vt plauſus, quos fert Agrippa, feras tu,

Aſtuta ingenuum vulpes imitata leonem?
Ne quis humaſſe velit Aiacem Atrida vetas cur?
Rex ſum. Nil vltra quaero plebeius. Et aequam
Rem imperito: ac, ſi cui videor non iuſtus, inulto
Dicere, quae ſentit, permitto. Maxime regum
Di tibi dent capta claſſem redducere Troia:
Ergo conſulere, & mox reſpondere licebit?
Conſule. Cur Aiax heros ab Achille ſecundus
Putreſcit, toties ſeruatis clarus Achiuis,
Gaudeat vt populus Priami, Priamusque inhumato,
Per quem tot iuuenes patrio caruere ſepulcro?
Mille ouium inſanus morti dedit, inclitum Vlyſſem,
Et Menelaum vna mecum ſe occidere clamans.
Tu quum pro vitula ſtatuis dulcem, Aulide, natam
Ante aras, ſpargisque mola caput, improbe, ſalſa,
Rectum animi ſeruas? Quorſum? Inſanus quid enim Aiax
Fecit, quum ſtrauit ferro pecus? abſtinuit vim
Vxore, & gnato, mala multa precatus Atridis:
Non ille aut Teucrum, aut ipſum violauit Vlyſſem.
Verum ego, vt haerentes aduerſo litore naues
Eriperem, prudens placaui ſanguine diuos.

Nempe tuo, furioſe. Meo, ſed non furioſus.
Qui ſpecies alias veris, ſcelerisque tumultu
Permiſtas capiet, commotus habebitur: atque
Stultitiane erret, nihilum diſtabit, an ira.
Aiax immeritos dum occidit, deſipit, agnos?
Quum prudens ſcelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? & purum eſt vitio tibi quum tumidum eſt cor?
Si quis lectica nitidam geſtare amet agnam,
Huic veſtem vt gnatae, paret, ancillas paret, aurum,
Puſam aut puſillam adpellet, fortique marito
Deſtinet vxorem: interdicto huic omne adimat ius
Praetor, & ad ſanos abeat tutela propinquos.
Quid? ſi quis gnatam pro muta deuouet agna,
Integer eſt animi? ne dixeris. Ergo vbi praua
Stultitia, hic ſumma eſt inſania: qui ſceleratus,
Et furioſus erit: quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc age luxuriam, & Nomentanum arripe mecum.
Vincit enim ſtultos ratio inſanire nepotes.
Hic ſimul accepit patrimoni mille talenta,
Edicit, piſcator vti, pomarius, auceps,

Vnguentarius, ac Tuſci turba impia vici,
Cum ſcurris fartor, cum Velabro omne macellum
Mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes,
Verba facit leno: quidquid mihi, quidquid & horum
Cuique domi eſt, id crede tuum: & vel nunc pete, vel cras.
Accipe, quid contra iuuenis reſponderit aequus:
In niue Lucana dormis ocreatus, vt aprum
Coenem ego: tu piſces hiberno ex aequore verris:
Segnis ego, indignus qui tantum poſſideam: aufer:
Sume tibi decies, tibi tantumdem, tibi triplex
Vnde vxor media currat de nocte vocata.
Filius Aeſopi detractam ex aure Metellae,
(Scilicet vt decies ſolidum exſorberet) aceto
Diluit inſignem baccam: qui ſanior ac ſi
Illud idem in rapidum flumen iaceretue cloacam?
Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
Nequitia & nugis, prauorum & amore gemellum,
Luſcinias ſoliti impenſo prandere coemtas.
Quorſum abeant ſani? creta an carbone notandi?

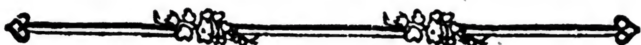
Aedificare caſas, ploſtello adiungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectat barbatum; amentia verſet.
Si puerilius his ratio eſſe evincet, amare;
Nec quidquam differre, vtrumne in puluere, trimus
Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Sollicitus plores: quaero, faciasne, quod olim
Mutatus Polemon? ponas inſignia morbi,
Faſciolas, cubital, focalia: potus vt ille
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas.
Poſtquam eſt impranſi correptus voce magiſtri,
Porrigis irato puero quum poma, recuſat.
Sume Catelle! negat: ſi non des, optat: amator
Excluſus qui diſtat? agit vbi ſecum, eat, an non
Quo rediturus erat non arceſſitus, & haeret
Inuiſis foribus. Nec nunc, quum me vocet vltro,
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Excluſit, reuocat: redeam? non, ſi obſecret. Ecce
Seruus, non paullo ſapientior. O here, quae res
Nec modum habet, neque conſilium, ratione modoque
Tractari non vult. In amore haec ſunt mala: bellum,

Pax rurſum. Haec ſi quis tempeſtatis prope ritu
Mobilia, & coeca fluitantia ſorte, laboret
Reddere certa ſibi, nihilo plus explicet, ac ſi
Inſanire paret certa ratione, modoque.
Quid? quum Picenis excerpens ſemina pomis,
Gaudes, ſi cameram percuſti forte, penes te es?
Quid? quum balba feris annoſo verba palato:
Aedificante caſas qui ſanior? adde cruorem
Stultitiae, atque ignem gladio ſcrutare: modo (inquam)
Hellade percuſſa Marius quum praecipitat ſe,
Cerritus fuit? an commotae crimine mentis
Abſolues hominem, & ſceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita ſiccus
Lautis mane ſenex manibus currebat, & vnum,
Quiddam magnum addens, Vnum me ſurpite morti,
Dis etenim facile eſt, orabat: ſanus vtrisque
Auribus atque oculis, mentem, niſi litigioſus
Exciperet dominus, quum venderet: hoc quoque vulgus
Chryſippus ponit fecunda in gente Meneni.

Iuppiter, ingentes qui das, adimisque dolores,
(Mater ait pueri menſes iam quinque cubantis,)
Frigida ſi puerum quartana reliquerit; illo
Mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
In Tiberi ſtabit: caſus medicusue leuarit
Aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concuſſa? timore deorum.
Haec mihi Stertinius ſapientum octauus amico
Arma dedit, poſthac ne compellarer inultus.
Dixerit inſanum qui me, totidem audiet, atque
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.
Stoice, poſt damnum ſic vendas omnia pluris;
Qua me ſtultitia (quoniam non eſt genus vnum)
Inſanire putas? ego nam videor mihi ſanus.
Quid? caput abſciſſum demens quum portat Agaue
Gnati infelicis, ſibi tum furioſa videtur?
Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam inſanum: tantum hoc ediſſere, quo me
Aegrotare putes animi vitio. Accipe: primum
Aedificas: hoc eſt, longos imitaris, ab imo
Ad ſummum totus moduli bipedalis: & idem

Corpore maiorem rides Turbonis in armis
Spiritum & inceſſum: qui ridiculus minus illo?
An quodcumque facit Maecenas, te quoque verum eſt,
Tanto diſſimilem, & tanto certare minorem?
Abſentis ranae pullis vituli pede preſſis,
Vnus vbi effugit, matri denarrat, vt ingens
Bellua cognatos eliſerit. Illa rogare,
Quantane? num tandem, ſe inflans, ſic magna fuiſſet?
Maior dimidio. Num tanto? Quum magis atque
Se magis inflaret; non, ſi te ruperis (inquit)
Par eris. Haec a te non multum abludit imago.
Adde poemata nunc: hoc eſt, oleum adde camino;
Quae ſi quis ſanus fecit, ſanus facis & tu.
Non dico horrendam rabiem (iam deſine) cultum
Maiorem cenſu, (teneas Damaſippe tuis te.)
Mille puellarum, puerorum mille furores.
O maior tandem parcas inſane minori.

SATYRA IV.

Sub perſona cuiusdam Catii philoſophi Epicurei irridet Epicureorum praecepta ad artem culinariam ſpectantia.

Vnde, & quo Catius? Non eſt mihi tempus, auenti
Ponere ſigna nouis praeceptis, qualia vincunt
Pythagoram, Anytique reum, doctumque Platona.
Peccatum fateor, quum te ſic tempore laeuo
Interpellarim: ſed des veniam bonus, oro.
Quod ſi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox;
Siue eſt naturae hoc, ſiue artis; mirus vtroque.
Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem,
Vtpote res tenues, tenui ſermone peractas.
Ede hominis nomen: ſimul, an Romanus, an hoſpes.
Ipſa memor praecepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies ouis erit, illa memento,
Vt ſucci melioris, & vt magis alba rotundis
Ponere: namque marem cohibent calloſa vitellum.
Caule ſuburbano, qui ſiccis creuit in agris,
Dulcior. Irriguo nihil eſt elutius horto.

Si veſpertinus ſubito te oppreſſerit hoſpes,
Ne gallina malum reſponſet dura palato,
Doctus eris viuam miſto merſare Falerno;
Hoc teneram faciet. Pratenſibus optima fungis
Natura eſt: aliis male creditur. Ille ſalubres
Aeſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante grauem quae legerit arbore ſolem.
Aufidius forti miſcebat mella Falerno,
Mendoſe: quoniam vacuis committere venis
Nil niſi lene decet: leni praecordia mulſo
Prolueris melius. Si dura morabitur aluus,
Mitulus & viles pellent obſtantia conchae;
Et lapathi breuis herba, ſed albo non ſine Coo.
Lubrica naſcentes implent conchylia lunae.
Sed non omne mare eſt generoſae fertile teſtae.
Murice Baiano melior Lucrina peloris:
Oſtrea Circeis, Miſeno oriuntur echini:
Pectinibus patulis iactat ſe molle Tarentum.
Nec ſibi coenarum quiuis temere adroget artem?
Non prius exacta tenui ratione ſaporum.
Nec ſatis eſt cara piſces auertere menſa,
Ignarum quibus eſt ius aptius, & quibus aſſis

Languidus in cubitum iam ſe conuiua reponet.
Vmber & iligna nutritus glande rotundas
Curuet aper lances carnem vitantis inertem.
Nam Laurens malus eſt, vluis & arundine pinguis.
Vinea ſubmittit capreas non ſemper edules.
Fecundi leporis ſapiens ſectabitur armos.
Piſcibus, atque auibus quae natura, & foret aetas,
Ante meum nulli patuit quaeſita palatum.
Sunt, quorum ingenium noua tantum cruſtula promit.
Nequaquam ſatis in re vna conſumere curam.
Vt ſi quis ſolum hoc, mala ne ſint vina, laboret:
Quali perfundat piſces ſecurus oliuo.
Maſſica ſi coelo ſubponas vina ſereno,
Nocturna, ſi quid craſſi eſt, tenuabitur aura,
Et decedet odor neruis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſaporem.
Surrentina vafer qui miſcet faece Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ouo:
Quatenus ima petit voluens aliena vitellus.
Toſtis marcentem ſquillis recreabis, & Afra
Potorem cochlea: nam lactuca innatat acri
Poſt vinum ſtomacho: perna magis, ac magis hillis

Flagitat in morſus refici: quin omnia malit,
Quaecumque immundis feruent adlata popinis.
Eſt operae pretium duplicis pernoſcere iuris
Naturam. Simplex e dulci conſtat oliuo,
Quod pingui miſcere mero, muriaque decebit,
Non alia quam qua Byzantia putruit orca.
Hoc vbi confuſum ſectis inferbuit herbis,
Corycioque croco ſparſum ſtetit; inſuper addes
Preſſa Venafranae quod bacca remiſit oliuae.
Picenis cedunt pomis Tiburtia ſucco:
Nam facie praeſtant. Venucula conuenit ollis.
Rectius Albanam fumo duraueris vuam.
Hanc ego cum malis, ego faecem primus, & halec,
Primus & inuenior piper album, cum ſale nigro
Incretum, puris circumpoſuiſſe catillis.
Immane & vitium, dare millia terna macello,
Anguſtoque vagos piſces vrgere catino.
Magna mouent ſtomacho faſtidia, ſeu puer vnctis
Tractauit calicem manibus; dum furta ligurrit:
Siue grauis veteri craterae limus adhaeſit.
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe, quantus
Conſiſtit ſumtus? neglectis, flagitium ingens.

Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia veſtes?
Oblitum, quanto curam, ſumtumque minorem
Haec habeant, tanto reprehendi iuſtius illis,
Quae niſi diuitibus nequeunt contingere menſis?
Docte Cati, per amicitiam, diuosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocumque, memento.
Nam quamuis referas memori mihi pectore cuncta:
Non tamen interpres tantumdem iuueris. Adde
Vultum habitumque hominis: quem tu vidiſſe beatus
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris ineſt, fontes vt adire remotos,
Atque haurire queam vitae praecepta beatae.

SATYRA V.

Sub perſona Vlyſſis Tireſiae vmbram apud inferos conſulentis, poeta inſidiatores & captatores teſtamentorum deſcribit.

Hoc quoque Tireſia, praeter narrata, petenti
Reſponde: quibus amiſſas reparare queam res
Artibus atque modis. Quid rides? Iamne doloſo
Non ſatis eſt Ithacam reuehi, patriosque Penates
Adſpicere? O nulli quidquam mentite, vides, vt
Nudus inopsque domum redeam te vate: neque illic
Aut apotheca procis intacta eſt, aut pecus, atqui
Et genus, & virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.
Quando pauperiem miſſis ambagibus horres;
Accipe qua ratione queas diteſcere. Turdus,
Siue aliud priuum dabitur tibi, deuolet illuc,
Res vbi magna nitet domino ſene: dulcia poma,
Et quoscumque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guſtet venerabilior Lare diues:
Qui quamuis periurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitiuus; ne tamen illi

Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
Vtne tegam spurco Damae latus? haud ita Troiae
Me gessi, certans semper melioribus. Ergo
Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare iubebo.
Et quondam maiora tuli: tu protinus, vnde
Diuitias aerisque ruam, dic augur, aceruos.
Dixi equidem, & dico: captes astutus vbique
Testamenta senum: neu, si vafer vnus & alter
Insidiatorem praeroso fugerit hamo,
Aut spem deponas, aut artem illusus omittas.
Magna, minorue foro si res certabitur olim;
Viuet vter locuples sine gnatis, improbus vltro
Qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
Defensor: fama ciuem caussaque priorem
Sperne, domi si gnatus erit, fecundaue coniux.
Quinte puta, aut Publi (gaudent praenomine molles
Auriculae) tibi me virtus tua fecit amicum.
Ius anceps noui, caussas defendere possum.
Eripiet quiuis oculos citius mihi, quam te
Contemtum cassa nuce pauperet: haec mea cura est,
Ne quid tu perdas, neu sis iocus. Ire domum atque
Pelliculam curare iube: si cognitor ipse,

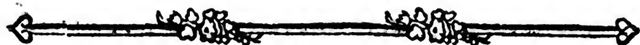
Perſta atque obdura, ſeu rubra Canicula findet
Infantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo
Furius hibernas cana niue conſpuet Alpes.
Nonne vides, (aliquis cubito ſtantem prope tangens
Inquiet) vt patiens? vt amicis aptus? vt acer?
Plures annabunt thynni, & cetaria creſcent.
Si cui praeterea validus male filius in re
Praeclara ſublatus aletur, ne manifeſtum
Coelibis obſequium nudet te, leniter in ſpem
Adrepe officioſus, vt & ſcribare ſecundus
Haeres, &, ſi quis caſus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro haec alea fallit.
Qui teſtamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere, & tabulas a te remouere memento:
Sic tamen vt limis rapias, quid prima ſecundo
Cera velit verſu: ſolus, multisne cohaeres,
Veloci percurre oculo: plerumque recoctus
Scribe ex quinqueviro coruum deludet hiantem,
Captatorque dabit riſus Naſica Corano.
Num furis? an prudens ludis me, obſcura canendo?
O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non:

Diuinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen iſta velit ſibi fabula, ſi licet, ede.
Tempore quo iuuenis Parthis horrendus, ab alto
Demiſſum genus Aenea, tellure, marique
Magnus erit, forti nubet procera Corano
Filia Naſicae, metuentis reddere ſoldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas ſocero dabit, atque
Vt legat orabit. Multum Naſica negatas
Accipiet tandem, & tacitus leget, inuenietque
Nil ſibi legatum, praeter plorare, ſuisque.
Illud ad haec iubeo: mulier ſi forte doloſa
Libertusue ſenem delirum temperet, illis
Accedas ſocius: laudes, lauderis vt abſens.
Adiuuat hoc quoque: ſed vincit longe prius, ipſum
Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors?
Laudato. Scortator erit? caue te roget: vltro
Penelopen facilis potiori trade. Putasne,
Perduci poterit, tam frugi, tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere curſu?
Venit enim magnum donandi parca iuuentus,
Nec tantum Veneris, quantum ſtudioſa culinae.

Sic tibi Penelope frugi eſt: quae ſi ſemel vno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum,
Vt canis, a corio numquam abſterrebitur vncto.
Me ſene, quod dicam, factum eſt. Anus improba Thebis
Ex teſtamento ſic eſt elata: cadauer
Vnctum oleo largo nudis humeris tulit haeres.
Scilicet elabi ſi poſſet mortua; credo,
Quod nimium inſtiterat viuenti. Cautus adito:
Neu deſis operae, neue immoderatus abundes.
Difficilem & moroſum offendet garrulus: vltro
Non etiam ſileas. Dauus ſis comicus, atque
Stas capite obſtipo, multum ſimilis metuenti.
Obſequio graſſare: mone, ſi increbruit aura,
Cautus vti velet carum caput: extrahe turba
Obpoſitis humeris: aurem ſubſtringe loquaci.
Importunus amat laudari? donec, Ohe iam,
Ad coelum manibus ſublatis, dixerit, vrge, &
Creſcentem tumidis infla ſermonibus vtrem.
Quum te ſeruitio longo curaque leuarit,
Et certum vigilans, Quartae ſit partis Vlyſſes,

Audieris haeres: ergo nunc Dama ſodalis
Nuſquam eſt? vnde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Sparge ſubinde: &, ſi paullum potes, illacrimare eſt
Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
Permiſſum arbitrio ſine ſordibus exſtrue: funus
Egregie factum laudet vicinia. Siquis
Forte cohaeredum ſenior male tuſſiet, huic tu
Dic, ex parte tua, ſeu fundi ſiue domus ſit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
Imperioſa trahit Proſerpina. Viue, valeque.

SATYRA VI.

Se contentum iis, quae habet, viuere, ac plura non optare dicit. Deinde otii ſui, quo ruri fruitur, commoda cum incommodis negotiorum & moleſtiarum, quae vitam vrbanam comitantur, comparat.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus vbi, & tecto vicinus iugis aquae fons,
Et paullum ſiluae ſuper his foret: auctius, atque
Di melius fecere: bene eſt: nihil amplius oro,
Maia nate, niſi vt propria haec mihi munera faxis.
Si neque maiorem feci ratione mala rem,
Nec ſum facturus vitio culpaue minorem:
Si veneror ſtultus nihil horum; O ſi angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
O ſi vrnam argenti fors qua mihi monſtret! vt illi,
Theſauro inuento qui mercenarius agrum
Illum ipſum mercatus arauit, diues amico
Hercule: ſi quod adeſt, gratum iuuat: hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias, & cetera, praeter

Ingenium: vtque ſoles, cuſtos mihi maximus adſis.
Ergo vbi me in montes, & in arcem ex vrbe remoui,
Quid prius illuſtrem Satyris, Muſaque pedeſtri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auſter,
Autumnusque grauis, Libitinae quaeſtus acerbae.
Matutine pater, ſeu Iane libentius audis,
Vnde homines operum primos vitaeque labores
Inſtituunt (ſic dis placitum) tu carminis eſto
Principium. Romae ſponſorem me rapis: eia,
Ne prior officio quisquam reſpondeas, vrge:
Siue Aquilo radit terras, ſeu bruma niualem
Interiore diem gyro trahit, ire neceſſe eſt.
Poſtmodo, quod mi obſit, clare, certumque loquuto,
Luctandum in turba: facienda iniuria tardis.
Quid vis inſane? & quas res agis? Improbus vrget
Iratis precibus: tu pulſes omne quod obſtat,
Ad Maecenatem memori ſi mente recurras.
Hoc iuuat, & melli eſt, non mentiar: at ſimul atras
Ventum eſt Esquilias, aliena negotia centum
Per caput, & circa ſaliunt latus. Ante ſecundam
Roſcius orabat ſibi adeſſes ad Puteal cras.
De re communi ſcribae magna atque noua te

Orabant hodie meminiſſes, Quincte, reuerti:
Inprimat his, cura, Maecenas ſigna tabellis.
Dixeris, Experiar: ſi vis, potes, addit, & inſtat.
Septimus octauo propior iam fugerit annus,
Ex quo Maecenas me coepit habere ſuorum
In numero: dumtaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens, & cui concredere nugas
Hoc genus: Hora quota eſt? Thrax eſt Gallina Syro par?
Matutina parum cautos iam frigora mordent,
Et, quae rimoſa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus ſubiectior in diem & horam
Inuidiae. Noſter ludos ſpectauerat vna,
Luſerat in campo, Fortunae filius, omnes.
Frigidus a roſtris manat per compita rumor;
Quicumque obuius eſt, me conſulit: O bone (nam te
Scire, deos quoniam propius contingis, oportet)
Num quid de Dacis audiſti? Nil equidem. Vt tu
Semper eris deriſor! at omnes di exagitent me,
Si quidquam. Quid? militibus promiſſa, Triquetra
Praedia Caeſar, an eſt Itala tellure daturus?
Iurantem me ſcire nihil mirantur, vt vnum

Scilicet egregii mortalem, altique silenti.
Perditur haec inter misero lux, non sine votis;
O rus, quando ego te adspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno, & inertibus horis
Ducere sollicitae iucunda obliuia vitae?
O quando faba Pythagorae cognata, simulque
Vncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes coenaeque deum: quibus ipse, meique
Ante Larem proprium vescor, vernasque procaces
Pasco libatis dapibus: prout cuique libido est,
Siccat inaequales calices conuiua, solutus
Legibus insanis: seu quis capit acria fortis
Pocula, seu modicis humescit laetius. Ergo
Sermo oritur, non de villis domibusue alienis,
Nec male, necne Lepos saltet: sed quod magis ad nos
Pertinet, & nescire malum est, agitamus: Vtrumne
Diuitiis homines, an sint virtute beati:
Quidue ad amicitias, vsus, rectumue trahant nos:
Et quae sit natura boni, summumque quid eius.
Ceruius, haec inter, vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Nam si quis laudat Arelli
Sollicitas ignarus opes, sic incipit: Olim

Ruſticus vrbanum murem mus paupere fertur
Accepiſſe cauo, veterem vetus hoſpes amicum;
Aſper, & attentus quaeſitis, vt tamen artum
Solueret hoſpitiis animum. Quid multa? neque illi
Sepoſiti ciceris, nec longae inuidit auenae:
Aridum & ore ferens acinum, ſemeſaque lardi
Fruſta dedit: cupiens varia faſtidia coena
Vincere tangentis male ſingula dente ſuperbo:
Quum pater ipſe domus, palea porrectus in horna,
Eſſet ador, loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem vrbanus ad hunc: Quid te iuuat, (inquit) amice,
Praerupti nemoris patientem viuere dorſo?
Vis tu homines vrbemque feris praeponere ſiluis?
Carpe viam, (mihi crede) comes: terreſtria quando
Mortales animas viuunt ſortita, neque vlla eſt
Aut magno, aut paruo leti fuga: quo, bone, circa,
Dum licet, in rebus iucundis viue beatus:
Viue memor, quam ſis aeui breuis. Haec vbi dicta
Agreſtem pepulere, domo leuis exſilit: inde
Ambo propoſitum peragunt iter, vrbis auentes
Moenia nocturni ſubrepere. Iamque tenebat

Nox medium coeli ſpatium, quum ponit vterque
In locuplete domo veſtigia: rubro vbi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos,
Multaque de magna ſupereſſent fercula coena,
Quae procul exſtructis inerant heſterna caniſtris.
Ergo vbi purpurea porrectum in veſte locauit
Agreſtem, veluti ſubcinctus curſitat hoſpes,
Continuatque dapes: nec non vernaliter ipſis
Fungitur officiis, praelambens omne, quod adfert.
Ille cubans gaudet mutata ſorte, bonisque
Rebus agit laetum conuiuam: quum ſubito ingens
Valuarum ſtrepitus lectis excuſſit vtrumque.
Currere per totum pauidi conclaue, magisque
Exanimes trepidare, ſimul domus alta Moloſſis
Perſonuit canibus. Tum ruſticus: haud mihi vita
Eſt opus hac (ait) & valeas: me ſilua cauusque
Tutus ab inſidiis tenui ſolabitur eruo.

SATYRA VII.

Horatius inducit feruum vehementer dominum fuum increpantem, quod aliter viuat quam promiferat, aut prae fe ferat.

Iam dudum aufculto: & cupiens tibi dicere feruus
Pauca, reformido. Dauusne? ita, Dauus amicum
Mancipium domino, & frugi, quod fit fatis: hoc eft,
Vt vitale putes. Age, libertate Decembri,
(Quando ita maiores voluerunt) vtere: narra.
Pars hominum vitiis gaudet conftanter, & vrget
Propofitum: pars multa notat, modo recta capeffens,
Interdum prauis obnoxia. Saepe notatus
Cum tribus annellis, modo laeua Prifcus inani,
Vixit inaequalis, clauum vt mutaret in horas:
Aedibus ex magnis fubito fe conderet, vnde
Mundior exiret vix libertinus honefte.
Iam moechus Romae, iam mallet doctus Athenis
Viuere, Vertumnis, quotquot funt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, poftquam illi iufta chiragra
Contudit articulos; qui pro fe tolleret, atque

Mitteret in phimum talos, mercede diurna
Conductum pauit: quanto conſtantior idem
In vitiis, tanto leuius miſer, ac prior ille,
Qui iam contento, iam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorſum haec tam putida tendant,
Furcifer? Ad te, inquam. Quo pacto, peſſime? Laudas
Fortunam & mores antiquae plebis, & idem,
Si quis ad illa deus ſubito te agat, vsque recuſes:
Aut quia non ſentis, quod clamas, rectius eſſe,
Aut quia non firmus rectum defendis, & haeres,
Nequidquam coeno cupiens euellere plantam.
Romae rus optas, abſentem ruſticus vrbem
Tollis ad aſtra leuis: ſi nusquam es forte vocatus
Ad coenam, laudas ſecurum olus, ac, velut vsquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasque,
Quod nusquam tibi ſit potandum: iuſſerit ad ſe
Maecenas ſerum ſub lumina prima venire
Conuiuam: Nemon' oleum feret ocius? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, fugisque.
Miluius & ſcurrae tibi non referenda precati
Diſcedunt. Etenim fateor, me dixerit ille
Duci ventre leuem: naſum nidore ſupinor:

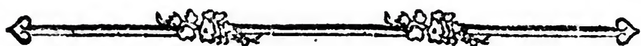
Imbecillus, iners: ſi quid vis, adde, popino.
Tu, quum ſis quod ego, & fortaſſis nequior, vltro
Inſectere, velut melior? verbisque decoris
Obuoluas vitium? quid, ſi me ſtultior ipſo
Quingentis emto drachmis deprenderis? aufer
Me vultu terrere, manum ſtomachumque teneto,
Dum, quae Criſpini docuit me ianitor, edo.
Te coniux aliena capit, meretricula Dauum.
Peccat vter noſtrum cruce dignius? acris vbi me
Natura incendit, ſub clara nuda lacerna
Quaecumque excepit turgentis verbera caudae,
Clunibus aut agitauit equum laſciua ſupinum:
Dimittit neque famoſum, neque ſollicitum, ne
Ditior, aut formae melioris meiat eodem.
Tu, quum proiectis inſignibus, annulo equeſtri,
Romanoque habitu, prodis ex iudice, Dama
Turpis, odoratum caput obſcurante lacerna,
Non es, quod ſimulas? metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis oſſa pauore.
Quid refert, vri virgis, ferroque necari?
Auctoratus eas, an turpi clauſus in arca,
Quo te demiſit peccati conſcia herilis

Contractum, genibus tangas caput? eſtne marito
Matronae peccantis in ambos iuſta poteſtas?
In corruptorem vel iuſtior? illa tamen ſe
Non habitu, mutatue loco, peccatue ſuperne,
Quum te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis ſub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem, & vitam, & cum corpore famam.
Euaſti? credo, metues, doctusque cauebis.
Quaeres, quando iterum paueas, iterumque perire
Poſſis. O toties ſeruus! quae bellua ruptis
Quum ſemel effugit, reddit ſe praua catenis?
Non ſum moechus, ais. Neque ego hercule fur, vbi vaſa
Praetereo ſapiens argentea. Tolle periclum,
Iam vaga proſiliet frenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis, hominumque
Tot, tantisque minor? quem ter vindicta quaterque
Impoſita haud vmquam miſera formidine priuet?
Adde ſupra dictis, quod non leuius valeat. Nam
Siue vicarius eſt, qui ſeruo paret (vti mos
Veſter ait) ſeu conſeruus; tibi quid ſum ego? nempe

Tu, mihi qui imperitas, aliis ſeruis miſer, atque
Duceris, vt neruis alienis mobile lignum.
Quisnam igitur liber? ſapiens, ſibique imperioſus:
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in ſeipſo totus teres, atque rotundus,
Externi ne quid valeat per laeue morari:
In quem manca ruit ſemper fortuna. Poteſne
Ex his, vt proprium, quid noſcere? quinque talenta
Poſcit te mulier, vexat, foribusque repulſum
Perfundit gelida: rurſus vocat. Eripe turpi
Colla iugo. Liber, liber ſum, dic age. Non quis.
Vrget enim dominus mentem non lenis, & acres
Subiectat laſſo ſtimulos, verſatque negantem.
Vel quum Pauſiaca torpes, inſane, tabella,
Qui peccas minus atque ego, quum Fului Rutubaeque
Aut Placideiani contento poplite miror
Proelia rubrica picta aut carbone: velut ſi
Re vera pugnent, feriant, vitentque mouentes
Arma viri? nequam & ceſſator Dauus: at ipſe
Subtilis veterum iudex & callidus audis.

Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus coenis responsat opimis.
Obsequium ventris mihi perniciosius est: cur?
Tergo plector enim. Qui tu impunitior, illa
Quae paruo sumi nequeunt, quum obsonia captas?
Nempe inamarescunt epulae sine fine petitae,
Illusique pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer vua
Furtiuam mutat strigilem? qui praedia vendit,
Nil seruile gulae parens habet? adde, quod idem
Non horam tecum esse potes, non otia recte
Ponere: teque ipsum vitas fugitiuus, vt erro:
Iam vino quaerens, iam somno fallere curam.
Frustra: nam comes atra premit, sequiturque fugacem.
Vnde mihi lapidem? quorsum est opus? vnde sagittas?
Aut insanit homo, aut versus facit. Ocius hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATYRA VIII.

Horatius Fundanum amicum ſuum interrogat, qualis Naſidieni fuerit coena, cui ipſe interfuerat.

Vt Naſidieni iuuit te coena beati?
Nam mihi quaerenti conuiuam, dictus here illic
De medio potare die. Sic vt mihi numquam
In vita fuerit melius. Da, (ſi graue non eſt)
Quae prima iratum ventrem placauerit eſca.
In primis Lucanus aper leni fuit Auſtro
Captus, vt aiebat coenae pater: acria circum
Rapula, lactucae, radices: qualia laſſum
Peruellunt ſtomachum: ſiſer, alec, faecula Coa.
His vbi ſublatis, puer alte cinctus acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit, & alter
Sublegit quodcumque iaceret inutile, quodque
Poſſet coenantes offendere: vt Attica virgo
Cum ſacris Cereris, procedit fuſcus Hydaſpes,
Caecuba vina ferens: Alcon, Chium, maris expers.
Hic herus, Albanum, Maecenas, ſiue Falernum
Te magis adpoſitis delectat, habemus vtrumque.

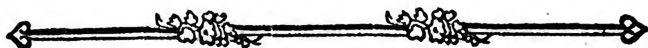
Diuitias miſeras! Sed queis coenantibus vna,
Fundani, pulchre fuerit tibi, noſſe laboro.
Summus ego, & prope me Viſcus Turinus, & infra,
(Si memini) Varius: cum Seruilio Balatrone
Vibidius: quos Maecenas adduxerat vmbras.
Nomentanus erat ſuper ipſum, Porcius infra,
Ridiculus totas ſimul abſorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, ſi quid forte lateret,
Indice monſtraret digito, nam cetera turba,
Nos, inquam, coenamus aues, conchylia, piſces,
Longe diſſimilem noto celantia ſuccum:
Vt vel continuo patuit, quum paſſeris atque
Inguſtata mihi porrexerit ilia rhombi.
Poſt hoc me docuit melimela rubere, minorem
Ad lunam delecta. Quid hoc interſit, ab ipſo
Audieris melius. Tum Vibidius Balatroni,
Nos, niſi damnoſe bibimus, moriemur inulti;
Et calices poſcit maiores. Vertere pallor
Tum parochi faciem, nil ſic metuentis, vt acres
Potores: vel quod maledicunt liberius, vel
Feruida quod ſubtile exſurdant vina palatum.
Inuertunt Aliphanis vinaria tota

Vibidius Balatroque, ſequutis omnibus: imi
Conuiuae lecti nihilum nocuere lagenis.
Adfertur ſquillas inter muraena natantes
In patina porrecta. Sub hoc herus, haec grauida (inquit)
Capta eſt, deterior poſt partum carne futura.
His miſtum ius eſt oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella, garo de ſuccis piſcis Iberi,
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur: cocto Chium ſic conuenit, vt non
Hoc magis vllum aliud, pipere albo, non ſine aceto,
Quod Methymnaeam vitio mutauerat vuam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monſtraui incoquere, illutos Curtillus echinos,
Vt melius muria, quam teſta marina remittat.
Interea ſuſpenſa graues aulaea ruinas
In patinam fecere, trahentia pulueris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos maius veriti, poſtquam nihil eſſe pericli
Senſimus, erigimur. Rufus, poſito capite, vt ſi
Filius immaturus obiſſet, flere: quis eſſet
Finis, ni ſapiens ſic Nomentanus amicum

Tolleret? Heu Fortuna, quis eſt crudelior in nos
Te deus? vt ſemper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compeſcere riſum
Vix poterat. Balatro ſuſpendens omnia naſo,
Haec eſt conditio viuendi, aiebat: eoque
Reſponſura tuo numquam eſt par fama labori.
Tene, vt ego accipiar laute, torquerier omni
Sollicitudine diſtrictum? ne panis aduſtus,
Ne male conditum ius adponatur? vt omnes
Praecincti recte pueri, comtique miniſtrent?
Adde hos praeterea caſus: aulaea ruant ſi,
Vt modo: ſi patinam pede lapſus frangat agaſo.
Sed conuiuatoris (vti ducis) ingenium res
Aduerſae nudare ſolent, celare ſecundae.
Naſidienus ad haec: Tibi di, quaecumque preceris,
Commoda dent: ita vir bonus es, conuiuaque comis:
Et ſoleas poſcit. Tum in lecto quoque videres
Stridere ſecreta diuiſos aure ſuſurros.
Nullos his mallem ludos ſpectaſſe. Sed illa
Redde, age, quae deinceps riſiſti. Vibidius dum
Quaerit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quod ſibi poſcenti non dentur pocula, dumque

Ridetur fictis rerum, Balatrone ſecundo;
Naſidiene, redis, mutatae frontis, vt arte
Emendaturus fortunam: deinde ſequuti
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis, ſparſi ſale multo, non ſine farre,
Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi,
Et leporum auulſos, vt multo ſuauius, armos,
Quam ſi cum lumbis quis edit: tum pectore aduſto
Vidimus & merulas poni, & ſine clune palumbes.
Suaues res, ſi non cauſſas narraret earum, &
Naturas dominus: quem nos ſic fugimus vlti,
Vt nihil omnino guſtaremus: velut illis
Canidia adflaſſet, peior ſerpentibus Afris.

Q. HORATII F. EPISTOLARVM LIBER I.

AD MAECENATEM EPISTOLA I.

Se ludicra ſua ſtudia miſſa facere dicit, & ea, quae ad virtutem ducunt, amplecti: ſic tamen vt in nullius magiſtri verba iuret. Huiusmodi autem eſſe haec ſtudia, vt nemo ſit, qui non illis excoli poſſit, ſi modo patientem aurem commodet. Tandem prauum hominum iudicium, virtutem opibus & honoribus poſtponentium, & quae corporis ſunt, non quae ſunt animi, curantium, reprehendit.

Prima dicte mihi, ſumma dicende Camoena,
Spectatum ſatis, & donatum iam rude, quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem eſt aetas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro,

Ne populum extrema toties exoret arena.
Eſt mihi purgatam crebro qui perſonet aurem,
Solue ſeneſcentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
Nunc itaque & verſus & cetera ludicra pono:
Quid verum, atque decens, curo, & rogo, & omnis in hoc ſum:
Condo, & compono, quae mox depromere poſſim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo Lare tuter:
Nullius addictus iurare in verba magiſtri,
Quo me cumque rapit tempeſtas, deferor hoſpes.
Nunc agilis fio, & merſor ciuilibus vndis,
Virtutis verae cuſtos, rigidusque ſatelles,
Nunc in Ariſtippi furtim praecepta relabor,
Et mihi res, non me rebus, ſubmittere conor.
Vt nox longa, quibus mentitur amica, diesque
Longa videtur opus debentibus; vt piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum;
Sic mihi tarda fluunt, ingrataque tempora, quae ſpem
Conſiliumque morantur agendi gnauiter id, quod
Aeque pauperibus prodeſt, locupletibus aeque,
Aeque neglectum pueris, ſenibusque nocebit.

Reſtat, vt his ego me ipſe regam, ſolerque elementis.
Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia deſperes inuicti membra Glyconis,
Nodoſa corpus nolis prohibere chiragra.
Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur vltra.
Feruet auaritia, miſeroque cupidine pectus?
Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? ſunt certa piacula, quae te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Inuidus, iracundus, iners, vinoſus, amator;
Nemo adeo ferus eſt, vt non miteſcere poſſit,
Si modo culturae patientem commodet aurem.
Virtus eſt, vitium fugere: & ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe. Vides, quae maxima credis
Eſſe mala, exiguum cenſum, turpemque repulſam,
Quanto deuites animi, capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes:
Ne cures ea, quae ſtulte miraris & optas,
Diſcere, & audire, & meliori credere non vis?

Quis circum pagos & circum compita pugnax,
Magna coronari contemnat Olympia, cui ſpes,
Cui ſit conditio dulcis ſine puluere palmae?
Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum.
O ciues quaerenda pecunia primum eſt,
Virtus poſt nummos. Haec Ianus ſummus ab imo
Perdocet: haec recinunt iuuenes dictata ſenesque,
Laeuo ſuſpenſi loculos, tabulamque lacerto.
Si quadringentis, ſex, ſeptem millia deſunt,
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua, fidesque;
Plebs eris. At pueri ludentes, rex eris, aiunt,
Si recte facies. Hic Murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.
Roſcia, (dic ſodes) melior lex, an puerorum
Naenia, quae recte regnum facientibus offert,
Et maribus Curiis, & decantata Camillis?
Isne tibi melius ſuadet, qui vt rem facias, rem,
Si poſſis, recte: ſi non, quocumque modo rem:
Vt propius ſpectes lacrimoſa poemata Puppi:
An qui Fortunae te reſponſare ſuperbae
Liberum, & erectum praeſens hortatur, & optat?
Quod ſi me populus Romanus forte roget, cur

Non, vt porticibus, ſic iudiciis fruar iisdem,
Nec ſequar, aut fugiam, quae diligit ipſe, vel odit:
Olim quod vulpes aegroto cauta leoni
Reſpondit, referam: quia me veſtigia terrent,
Omnia te aduerſum ſpectantia, nulla retrorſum.
Bellua multorum es capitum. Nam quid ſequar? aut quem?
Pars hominum geſtit conducere publica: ſunt qui
Cruſtis & pomis viduas venentur auaras,
Excipiantque ſenes, quos in viuaria mittant.
Multis occulto creſcit res foenore: verum
Eſto, aliis alios rebus ſtudiisque teneri:
Iidem eadem poſſunt horam durare probantes?
Nullus in orbe ſinus Baiis praelucet amoenis,
Si dixit diues, lacus & mare ſentit amorem
Feſtinantis heri, cui ſi vitioſa libido
Fecerit auſpicium, cras ferramenta Theanum
Tolletis fabri. Lectus genialis in aula eſt?
Nil ait eſſe prius, melius nil coelibe vita:
Si non eſt, iurat bene ſolis eſſe maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride: mutat coenacula, lectos,

Balnea, tonſores: conducto nauigio, aeque
Nauſeat ac locuples, quem ducit priua triremis.
Si curtatus inaequali tonſore capillos
Occurri, rides: ſi forte ſubucula pexae
Trita ſubeſt tunicae, vel ſi toga diſſidet impar?
Rides: quid, mea quum pugnat ſententia ſecum?
Quod petiit, ſpernit: repetit, quod nuper omiſit?
Aeſtuat, & vitae diſconuenit ordine toto?
Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis?
Inſanire putas ſollemnia me, neque rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A praetore dati, rerum tutela mearum
Quum ſis, & praue ſectum ſtomacheris ob vnguem
De te pendentis, te reſpicientis amici.
Ad ſummam, ſapiens vno minor eſt Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum:
Praecipue ſanus, niſi quum pituita moleſta eſt.

AD LOLLIVM

EPISTOLA II.

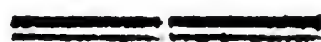
Homerum in ſuis poematis plenius ac melius, quam quosdam philoſophos, quid honeſtum ſit, docere dicit, amborum adferens argumenta: Iliade quidam, quales ſint in ſtultis regibus & populis animi motus deſcribi: in Odyſſea autem, Vlyſſis exemplo, quid virtus & ſapientia poſſint, oſtendi. Deinde ad ſtudium ſapientiae hortatur, vtpote, quos recenſet animi morbos, ſanaturae. Sed a teneris adſueſcendum huiusmodi praeceptis eſſe docet.

Troiani belli ſcriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romae, Praeneſte, relegi:
Qui, quid ſit pulchrum, quid turpe, quid vtile, quid non,
Plenius ac melius Chryſippo & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, (niſi quid te detinet) audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Graecia Barbariae lento colliſa duello,
Stultorum regum, & populorum continet aeſtus.

Antenor censet belli praecidere caussam.
Quid Paris? vt saluus regnet, viuatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peliden festinat & inter Atriden:
Hunc amor, ira quidem communiter vrit vtrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achiui.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine, & ira
Iliacos intra muros peccatur, & extra.
Rursus, quid virtus, & quid sapientia possit,
Vtile proposuit nobis exemplar Vlyssem:
Qui domitor Troiae, multorum prouidus vrbes
Et mores hominum inspexit: latumque per aequor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, aduersis rerum immersabilis vndis.
Sirenum voces & Circes pocula nosti:
Quae si cum sociis stultus, cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis & excors:
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, & fruges consumere nati,
Sponsi Penelopes, nebulones, Alcinoique,
In cute curanda plus aequo operata iuuentus:
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &

Ad ſtrepitum citharae ceſſatum ducere curam.
Vt iugulent homines, ſurgunt de nocte latrones:
Vt teipſum ſerues, non expergiſceris? atqui
Si nolis ſanus, curres hydropicus: & ni
Poſces ante diem librum cum lumine, ſi non
Intendes animum ſtudiis, & rebus honeſtis;
Inuidia, vel amore vigil torquebere: nam cur
Quae laedunt oculos, feſtinas demere; ſi quid
Eſt animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui coepit, habet: ſapere aude,
Incipe: qui recte viuendi prorogat horam,
Ruſticus exſpectat dum defluat amnis: at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis aeuum.
Quaeritur argentum, puerisque beata creandis
Vxor, & incultae pacantur vomere ſiluae.
Quod ſatis eſt, cui contingit, hic nihil amplius optet.
Non domus, & fundus, non aeris aceruus & auri
Aegroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas: valeat poſſeſſor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat vti.
Qui cupit, aut metuit, iuuat illum ſic domus, aut res,
Vt lippum pictae tabulae, fomenta podagram,

Auriculas citharae collecta sorde dolentes.
Sincerum est nisi vas, quodcumque infundis, acescit.
Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas.
Semper auarus eget: certum voto pete finem.
Inuidus alterius macrescit rebus opimis.
Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum. Qui non moderabitur irae,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit, & mens,
Dum poenas odio per vim festinat inulto.
Ira furor breuis est; animum rege: qui nisi paret,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catena.
Fingit equum tenera docilem ceruice magister
Ire viam, quam monstret eques: venaticus, ex quo
Tempore ceruinam pellem latrauit in aula,
Militat in siluis catulus: nunc adbibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu. Quod si cessas, aut strenuus anteis,
Nec tardum opperior, nec praecedentibus insto.

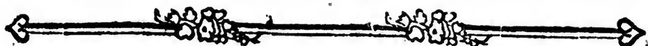
AD IVLIVM FLORVM

FPISTOLA III.

Iulium Florum de Claudio Nerone, vbi militet, & de quorundam amicorum ſcriptis interrogat. Deinde ipſum Florum ad ſapientiae ſtudium, & ad redeundum in gratiam cum fratre hortatur.

Iuli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Auguſti priuignus, ſcire laboro.
Thracane vos, Hebrusque niuali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Aſiae campi collesque morantur?
Quid ſtudioſa cohors operum ſtruit? haec quoque curo,
Quis ſibi res geſtas Auguſti ſcribere ſumit?
Bella quis & paces longum diffundit in aeuum?
Quid Titius, Romana breui venturus in ora?
Pindarici fontis qui non expalluit hauſtus,
Faſtidire lacus, & riuos auſus apertos:
Vt valet? vt meminit noſtri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos ſtudet, auſpice Muſa?
An tragica deſaeuit, & ampullatur in arte?

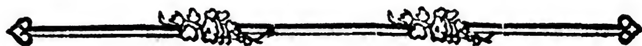
Quid mihi Celſus agit? monitus, multumque monendus,
Priuatas vt quaerat opes, & tangere vitet
Scripta, Palatinus quaecumque recepit Apollo:
Ne ſi forte ſuas repetitum venerit olim
Grex auium plumas, moueat cornicula riſum
Furtiuis nudata coloribus. Ipſe quid audes?
Quae circumuolitas agilis thyma? non tibi paruum
Ingenium, non incultum eſt, nec turpiter hirtum.
Seu linguam cauſſis acuis, ſeu ciuica iura
Reſpondere paras, ſeu condis amabile carmen:
Prima feres ederae victricis praemia. Quod ſi
Frigida curarum fomenta relinquere poſſes,
Quo te coeleſtis ſapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc ſtudium parui properemus & ampli,
Si patriae volumus, ſi nobis viuere cari.
Debes hoc etiam reſcribere, ſi tibi curae,
Quantae conueniat, Munatius: an male ſarta
Gratia nequidquam coit, & reſcinditur? at vos
Seu calidus ſanguis, ſeu rerum inſcitia vexat
Indomita ceruice feros; vbicumque locorum
Viuitis, indigni fraternum rumpere foedus,
Paſcitur in veſtrum reditum votiua iuuenca.

AD ALBIVM TIBVLLVM
EPISTOLA IV.

Albium Tibullum compellat, cui ſtudium philoſophiae laudare videtur, atque id facere, vt eius amore illum accendat. Recenſet quibus dotibus illum dii ornauerint: deinde ita viuendum illi eſſe dicit, vt vnumquemque diem extremum ſibi fore putet.

Albi, noſtrorum ſermonum candide iudex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Caſſi Parmenſis opuſcula vincat?
An tacitum ſiluas inter reptare ſalubres,
Curantem quidquid dignum ſapiente bonoque eſt?
Non tu corpus eras ſine pectore. Di tibi formam,
Di tibi diuitias dederant, artemque fruendi.
Quid voueat dulci nutricula maius alumno,
Quam ſapere, & fari poſſit quae ſentiat, & cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus, non deficiente crumena?
Inter ſpem, curamque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.
Grata ſuperueniet, quae non ſperabitur, hora.
Me pinguem, & nitidum bene curata cute viſes,
Quum ridere voles Epicuri de grege porcum.

AD TORQVATVM

EPISTOLA V.

Torquatum ad coenam inuitat, quam frugalem fore dicit. Hortatur vt curis & cupiditati diuitiarum valedicens, hilaritati ſe tradat, & laudes ebrietatis addit. Tria eſſe dicit, quorum ſtudioſus ſit in adparatu conuiuii, primum autem ponit munditiem.

Si potes archaicis conuiua recumbere lectis,
Nec modica coenare times olus omne patella:
Supremo te ſole domi Torquate manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffuſa, paluſtres
Inter Minturnas, Sinueſſanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arceſſe, vel imperium fer.
Iamdudum ſplendet focus, & tibi munda ſupellex.
Mitte leues ſpes, & certamina diuitiarum,
Et Moſchi cauſſam. Cras nato Caeſare feſtus
Dat veniam ſomnumque dies: impune licebit
Aeſtiuam ſermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunas, ſi non conceditur vti?
Parcus ob haeredis curam, nimiumque ſeuerus,

Adſidet inſano, potare & ſpargere flores
Incipiam, patiarque vel inconſultus haberi.
Quid non ebrietas deſignat? operta recludit,
Spes iubet eſſe ratas: in proelia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit: addocet artes.
Foecundi calices quem non fecere diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?
Haec ego procurare & idoneus imperor, & non
Inuitus: ne turpe toral, ne ſordida mappa
Corruget nares: ne non & cantharus & lanx
Oſtendat tibi te: ne fidos inter amicos
Sit qui dicta foras eliminet: vt coeat par,
Iungaturque pari. Brutum tibi, Septimiumque,
Et niſi coena prior, potiorque puella Sabinum
Detinet, adſumam: locus eſt & pluribus vmbris.
Sed nimis arcta premunt olidae conuiuia caprae.
Tu, quotus eſſe velis, reſcribe: & rebus omiſſis,
Atria ſeruantem poſtico falle clientem.

AD NVMICIVM

EPISTOLA VI.

Nihil admirari, rem eſſe dicit, quae propemodum ſola ad vitae beatitudinem conferat, quum homines non ea tantum quae cupiunt, ſed etiam quae timent illis contraria, eodem fere modo mirentur, verum ex iis, quibus admiratio cupiditatem incitat, alios aliud expetere: omnes autem fruſtra in eo felicitatem, quae a ſola virtute pendet, collocare.

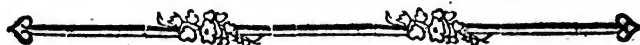
Nil admirari, prope res eſt vna Numici,
Solaque, quae poſſit facere, & ſeruare beatum.
Hunc ſolem, & ſtellas, & decedentia certis
Tempora momentis, ſunt qui formidine nulla
Imbuti ſpectent: quid cenſes munera terrae?
Quid maris extremos Arabas ditantis, & Indos?
Ludicra quid, plauſus, & amici dona Quiritis,
Quo ſpectanda modo, quo ſenſu credis, & ore?
Qui timet his aduerſa, fere miratur eodem,
Quo cupiens pacto, pauor eſt vtrobique moleſtus:
Improuiſa ſimul ſpecies exterret vtrumque.

Gaudeat, an doleat: cupiat, metuatne: quid ad rem,
Si, quidquid vidit melius, peiusue ſua ſpe,
Defixis oculis, animoque & corpore torpet?
Inſani ſapiens nomen ferat, aequus iniqui,
Vltra, quam ſatis eſt, virtutem ſi petat ipſam.
I nunc, argentum, & marmor vetus, aeraque & artes
Suſpice, cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod ſpectant oculi te mille loquentem:
Gnauus mane forum, & veſpertinus pete tectum:
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mucius: indignum, quod ſit peioribus ortus:
Hic tibi ſit potius, quam tu mirabilis illi.
Quidquid ſub terra eſt, in apricum proferet aetas,
Defodiet, condetque nitentia: quum bene notum
Porticus Agrippae, & via te conſpexerit Appi,
Ire tamen reſtat, Numa quo deuenit & Ancus.
Si latus, aut renes morbo tentantur acuto,
Quaere fugam morbi. Vis recte viuere? quis non?
Si virtus hoc vna poteſt dare, fortis omiſſis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putas, vt
Lucum ligna? caue ne portus occupet alter,
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas.

Mille talenta rotundentur, totidem altera: porro
Tertia ſuccedant, & quae pars quadret aceruum.
Scilicet vxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat:
Ac bene nummatum decorat Suadela, Venusque.
Mancipiis locuples, eget aeris Cappadocum rex;
Ne furis hic tu: chlamydes Lucullus (vt aiunt)
Si poſſet centum ſcenae praebere rogatus,
Qui poſſum tot? ait: tamen & quaeram, & quot habebo
Mittam: poſt paullo ſcribit, ſibi millia quinque
Eſſe domi chlamydum; partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus eſt, vbi non & multa ſuperſunt,
Et dominum fallunt, & proſunt furibus. Ergo
Si res ſola poteſt facere & ſeruare beatum;
Hoc primus repetas opus, hoc poſtremus omittas.
Si fortunatum ſpecies, & gratia praeſtat,
Mercemur ſeruum, qui dictet nomina, laeuum
Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextram
Porrigere. Hic multum in Fabia valet, ille Velina:
Cuilibet hic faſces dabit, eripietque curule,
Cui volet, importunus ebur: frater, pater: adde,

Vt cuique eſt aetas, ita quemque facetus adopta.
Si bene qui coenat, bene viuit; lucet, eamus
Quo ducit gula: piſcemur, venemur: vt olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, ſeruos,
Differtum tranſire forum, populumque iubebat,
Vnus vt e multis populo ſpectante referret
Emtum mulus aprum: crudi, tumidique lauemur,
Quid deceat, quid non, obliti: Cerite cera
Digni, remigium vitioſum Ithacenſis Vlyſſei,
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si (Mimnermus vti cenſet) ſine amore iocisque
Nil eſt iucundum; viuas in amore iocisque.
Viue, vale: ſiquid nouiſti rectius iſtis,
Candidus imperti: ſi non, his vtere mecum.

AD MAECENATEM

EPISTOLA VII.

Maecenati ſe excuſat, quod promiſſis non ſteterit, eius in ſe liberalitatem commemorat, & laudat, ſed libertatem, & animi tranquillitatem omnibus amicorum donis, & quibuslibet diuitiis anteponendam eſſe, atque ideo eum, qui paucis contentus viuere didicit, incommoda, quae vitam ambitioſam comitantur, non poſſe ferre innuit.

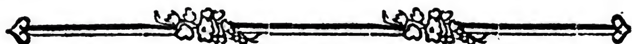
Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax deſideror; atqui
Si me viuere vis ſanum, recteque valentem,
Quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti
Maecenas, veniam: dum ficus prima calorque
Deſignatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater, & matercula pallet:
Officioſaque ſedulitas, & opella forenſis
Adducit febres, & teſtamenta reſignat.
Quod ſi bruma niues Albanis illinet agris,
Ad mare deſcendet vates tuus, & ſibi parcet,

Contractusque leget, te, dulcis amice, reuiſet
Cum Zephyris (ſi concedes) & hirundine prima.
Non, quo more pyris veſci Calaber iubet hoſpes:
Tu me feciſti locupletem. Veſcere ſodes:
Iam ſatis eſt. At tu quantum vis tolle. Benigne.
Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis.
Tam teneor dono, quam ſi dimittar onuſtus.
Vt libet: haec porcis hodie comedenda relinques.
Prodigus, & ſtultus donat, quae ſpernit, & odit.
Haec ſeges ingratos tulit, & feret omnibus annis.
Vir bonus, & ſapiens dignis ait eſſe paratum,
Nec tamen ignorat, quid diſtent aera lupinis.
Dignum praeſtabo me etiam pro laude merentis.
Quod ſi me noles vsquam diſcedere, reddes
Forte latus, nigros anguſta fronte capillos:
Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, &
Inter vina fugam Cynarae moerere proteruae.
Forte per anguſtam tenuis vulpecula rimam
Repſerat in cumeram frumenti, paſtaque rurſus
Ire foras pleno tendebat corpore fruſtra.
Cui muſtela procul, Si vis (ait) effugere iſtinc,
Macra cauum repetes artum, quem macra ſubiſti.

Hac ego ſi compellar imagine, cuncta reſigno:
Nec ſomnum plebis laudo ſatur altilium, nec
Otia diuitiis Arabum liberrima muto.
Saepe verecundum laudaſti, rexque paterque
Audiſti coram, nec verbo parcius abſens.
Inſpice, ſi poſſum donata reponere laetus.
Haud male Telemachus, proles patientis Vlyſſei,
Non eſt aptus equis Ithacae locus: vt neque planis
Porrectus ſpatiis, neque multae prodigus herbae:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Paruum parua decent. Mihi iam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus & fortis, cauſſisque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octauam circiter horam
Dum redit, atque foro nimium diſtare Carinas
Iam grandis natu queritur; conſpexit (vt aiunt)
Abraſum quendam vacua tonſoris in vmbra,
Cultello proprios purgantem leniter vngues.
Demetri (puer hic non laeue iuſſa Philippi
Accipiebat) abi, quaere, & refer: Vnde domo, quis,
Cuius fortunae, quo ſit patre, quoue patrono.
It, redit, & narrat, Vulteium nomine Menam,

Praeconem, tenui cenſu, ſine crimine notum,
Et properare loco, & ceſſare, & quaerere, & vti
Gaudentem paruisque ſodalibus, & lare certo,
Et ludis, & poſt deciſa negotia, campo.
Scitari libet ex ipſo, quaecumque refers: dic
Ad coenam veniat. Non ſane credere Mena:
Mirari ſecum tacitus. Quid multa? benigne,
Reſpondet. Negat ille mihi? Negat improbus, & te
Negligit, aut horret. Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato ſcruta popello
Occupat, & ſaluere iubet prior. Ille Philippo
Excuſare laborem, & mercenaria vincla
Quod non mane domum veniſſet, denique, quod non
Prouidiſſet eum. Sic ignouiſſe putato
Me tibi, ſi coenas hodie mecum. Vt libet. Ergo
Poſt nonam venies: nunc i, rem ſtrenuus auge.
Vt ventum ad coenam eſt, dicenda, tacenda loquutus,
Tandem dormitum dimittitur. Hic vbi ſaepe
Occultum viſus decurrere piſcis ad hamum;
Mane cliens, & iam certus conuiua, iubetur
Rura ſub vrbana indictis comes ire Latinis.
Impoſitus mannis, aruum coelumque Sabinum

Non ceſſat laudare: videt, ridetque Philippus:
Et ſibi dum requiem, dum riſus vndique quaerit,
Dum ſeptem donat ſeſtertia, mutua ſeptem
Promittit, perſuadet vti mercetur agellum.
Mercatur: ne te longis ambagibus vltra
Quam ſatis eſt, morer, ex nitido fit ruſticus, atque
Sulcos, & vineta crepat mera: praeparat vlmos:
Immoritur ſtudiis, & amore ſeneſcit habendi.
Verum vbi oues furto, morbo periere capellae,
Spem mentita ſeges, bos eſt enectus arando:
Offenſus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratusque Philippi tendit ad aedes.
Quem ſimul adſpexit ſcabrum intonſumque Philippus,
Durus, (ait) Vultei nimis attentusque videris
Eſſe mihi. Pol, me miſerum, patrone, vocares,
Si velles (inquit) verum mihi ponere nomen.
Quod te per genium, dextramque, deosque penates,
Obſecro, & obteſtor, vitae me redde priori.
Qui ſimul adſpexit, quantum dimiſſa petitis
Praeſtent, mature redeat, repetatque relicta.
Metiri ſe quemque ſuo modulo, ac pede, verum eſt.

AD CELSVM ALBINOVANVM

EPISTOLA VIII.

Ad Celſum ſcribens, ſe minus animo, quam corpore valere dicit, in ſeipſo quum alia quaedam vitia, tum inconſtantiam reprehendens: ſed ita vt illum in perſona ſua taxare videri poſſit. A Muſa autem, de non ferenda immoderate & inſolenter fortuna, eum vult admoneri.

Celſo gaudere, & bene rem gerere, Albinouane
Muſa rogata refer, comiti, ſcribaeque Neronis.
Si quaeret quid agam: dic, multa, & pulchra minantem,
Viuere nec recte, nec ſuauiter: haud quia grando
Contuderit vites, oleamque momorderit aeſtus;
Nec quia longinquis armentum aegrotet in aruis:
Sed quia mente minus validus, quam corpore toto,
Nil audire velim, nil diſcere, quod leuet aegrum;
Fidis offendar medicis, iraſcar amicis,
Cur me funeſto properent arcere veterno,

Quae nocuere ſequar, fugiam, quae profore credam;
Romae Tibur amem ventoſus, Tibure Romam.
Poſt haec, vt valeat, quo pacto rem gerat, & ſe:
Vt placeat iuueni, percontare, vtque cohorti.
Si dicet, Recte: primum gaudere, ſubinde
Praeceptum auriculis hoc inſtillare memento:
Vt tu fortunam, ſic nos te, Celſe, feremus.

AD CLAVDIVM NERONEM

EPISTOLA IX.

Claudio Neroni Septimium commendat, & rogat, vt in amicitiam ſuam eum recipiat. Sed hoc verecunde facit, & ita, vt ab ipſo Nerone id tamquam pro ſuo iure petere videri non poſſit.

Septimius, Claudi, nimirum intelligit vnus,
Quanti me facias: nam quum rogat, & prece cogit
Scilicet, vt tibi ſe laudare, & tradere coner,
Dignum mente, domoque legentis honeſta Neronis,
Munere quum fungi propioris cenſet amici;
Quid poſſim videt, ac mouit me valdius ipſo
Multa quidem dixi, cur excuſatus abirem:
Sed timui, mea ne finxiſſe minora putarer,
Diſſimulator opis propriae, mihi commodus vni.
Sic ego, maioris fugiens opprobria culpae,
Frontis ad vrbanae deſcendi proemia: quod ſi
Depoſitum laudas ob amici iuſſa pudorem;
Scribe tui gregis hunc, & fortem crede bonumque.

AD FVSCVM ARISTIVM
EPISTOLA X.

Fuſco Ariſtio, vrbis amatori, vitam ruſticam, qua ipſe delectabatur, laudat, & varia eius commoda recenſet. Simul autem ab ambitione (quae vitam vrbanam, non ruſticam comitatur) eum deterret.

Vrbis amatorem Fuſcum ſaluere iubemus
Ruris amatores: hac in re ſcilicet vna
Multum diſſimiles, ad cetera paene gemelli:
Fraternis animis, quidquid negat alter, & alter:
Annuimus pariter vetuli, notique columbi.
Tu nidum ſeruas: ego laudo ruris amoeni
Riuos, & muſco circumlita ſaxa, nemusque.
Quid quaeris? viuo, & regno, ſimul iſta reliqui,
Quae vos ad coelum effertis rumore ſecundo.
Vtque ſacerdotis fugitiuus, liba recuſo:
Pane egeo, iam mellitis potiore placentis.
Viuere naturae ſi conuenienter oportet,
Ponendaeque domo quaerenda eſt area primum:
Nouiſtine locum potiorem rure beato?

Eſt vbi plus tepeant hiemes? vbi gratior aura
Leniat & rabiem Canis, & momenta Leonis,
Quum ſemel accepit ſolem furibundus acutum?
Eſt vbi depellat ſomnos minus inuida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam, quae per pronum trepidat cum murmure riuum?
Nempe inter varias nutritur ſilua columnas,
Laudaturque domus, longos quae proſpicit agros.
Naturam expellas furca, tamen vsque recurret,
Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusue medullis,
Quam, qui non poterit vero diſtinguere falſum.
Quem res plus nimio delectauere ſecundae,
Mutatae quatient. Si quid mirabere, pones
Inuitus: fuge magna: licet ſub paupere tecto
Reges, & regum vita praecurrere amicos.
Ceruus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo

Implorauit opes hominis, frenumque recepit:
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
Sic: qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Seruiet aeternum, quia paruo nesciet vti.
Cui non conueniet sua res, vt calceus olim,
Si pede maior erit, subuertet, si minor, vret.
Laetus sorte tua viues sapienter, Aristi:
Nec me dimittes incastigatum, vbi plura
Cogere, quam satis est, ac non cessare videbor.
Imperat, aut seruit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potius, quam ducere funem.
Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
Excepto, quod non simul esses, cetera laetus.

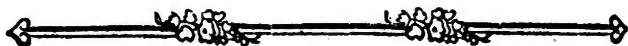
AD BVLLATIVM REVERSVM EX ASIA

EPISTOLA XI.

Ad vitae beatitudinem nihil intereſſe dicit, quo quisque loco habitet, quum haec ab animi tranquillitate pendeat. Docet etiam, de quopiam loco aut aliquo vitae genere non debere a nobis iudicium fieri ex commodis, aut incommodis, quae in eis ſenſerimus.

Quid tibi viſa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Croeſi regia Sardis?
Smyrna quid, & Colophon? maiora, minorane fama?
Cunctane prae campo, & Thyberino flumine ſordent?
An venit in votum Attalicis ex vrbibus vna?
An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid ſit? Gabiis deſertior, atque
Fidenis vicis: tamen illic viuere vellem:
Oblitusque meorum, obliuiſcendus & illis,
Neptunum procul e terra ſpectare furentem.
Sed neque, qui Capua Romam petit, imbre lutoque
Adſperſus, volet in caupona viuere: nec, qui
Frigus collegit, furnos & balnea laudat,

Vt fortunatam plene praeſtantia vitam.
Nec ſi te validus iactauerit Auſter in alto,
Idcirco nauem trans Aegaeum mare vendas.
Incolumi Rhodos, & Mitylene pulchra facit, quod
Paenula ſolſtitio, campeſtre niualibus auris,
Per brumam Thyberis, Sextili menſe caminus.
Dum licet, & vultum ſeruat fortuna benignum,
Romae laudetur Samos, & Chios, & Rhodos abſens.
Tu, quamcumque deus tibi fortunauerit horam,
Grata ſume manu: nec dulcia differ in annum:
Vt quocumque loco fueris, vixiſſe libenter
Te dicas. Nam ſi ratio, & prudentia curas,
Non locus effuſi late maris arbiter, aufert;
Coelum non animum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: nauibus atque
Quadrigis petimus bene viuere: quod petis, hic eſt,
Eſt Vlubris: animus ſi te non deficit aequus.

AD ICCIVM

EPISTOLA XII.

Iccio eas eſſe facultates, dicit, quibus ſi recte fruatur, ne ab ipſo quidem Ioue ditiorem effici poſſe: innuens nimirum, tantum eſſe diuitem vnumquemque, quantum rebus vtitur. Eius exemplo mirum non debere videri, quod de Democrito narratur. Suadet illi, vt Grosphum in familiaritatem ſuam recipiat. Quo in ſtatu ſint res Romanae certiorem facit.

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non eſt vt copia maior
Ab Ioue donari poſſit tibi: tolle querelas.
Pauper enim non eſt, cui rerum ſubpetit vſus.
Si ventri bene, ſi lateri eſt, pedibusque tuis, nil
Diuitiae poterunt regales addere maius.
Si forte in medio poſitorum abſtemius herbis
Viuis, & vrtica, ſic viues protinus, vt te
Confeſtim liquidus fortunae riuus inauret;
Vel quia naturam mutare pecunia neſcit,
Vel quia cuncta putas vna virtute minora.

Miramur ſi Democriti pecus edit agellos,
Cultaque, dum peregre eſt animus ſine corpore velox:
Quum tu inter ſcabiem tantam & contagia lucri,
Nil paruum ſapias, & adhuc ſublimia cures:
Quae mare compeſcant cauſſae; quid temperet annum:
Stellae ſponte ſua, iuſſaene vagentur & errent:
Quid premat obſcurum lunae, quid proferat orbem:
Quid velit, & poſſit rerum concordia diſcors:
Empedocles, an Stertinium deliret acumen?
Verum ſeu piſces, ſeu porrum, & cepe trucidas,
Vtere Pompeio Grospho, &, ſi quid petet, vltro
Defer: nil Grosphus, niſi verum, orabit, & aequum.
Vilis amicorum eſt annona, bonis vbi quid deeſt.
Ne tamen ignores, quo ſit Romana loco res;
Cantaber Agrippae, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit: ius imperiumque Phraates
Caeſaris accepit genibus minor. Aurea fruges
Italiae pleno diffudit copia cornu.

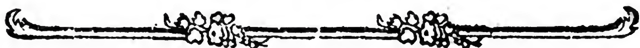
AD VINNIVM ASELLAM

EPISTOLA XIII.

A Vinnio petit, vt in offerendis Augusto suis libris, & temporis, & decoris rationem habeat.

Vt proficiscentem docui te saepe, diuque
Augusto reddes signata volumina, Vinni,
Si validus, si laetus erit, si denique poscet:
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes opera vehemente minister.
Si te forte meae grauis vret sarcina chartae,
Abiicito potius, quam quo perferre iuberis
Clitellas ferus impingas, Asinaeque paternum
Cognomen vertas in risum, & fabula fias.
Viribus vteris per cliuos, flumina, lamas.
Victor propositi simul ac perueneris illuc,
Sic positum seruabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, vt rusticus agnum,
Vt vinosa glomos furtiuae Pyrrhia lanae:
Vt cum pileolo soleas conuiua tribulis.
Ne vulgo narres te sudauisse ferendo

Carmina, quae poſſunt oculos aureſque morari
Caeſaris: oratus multa prece, nitere porro.
Vade, vale, caue ne titubes, mandataque frangas.

AD VILLICVM SVVM
EPISTOLA XIV.

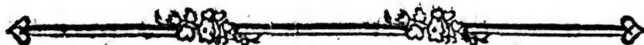
Villici ſui deſiderium reprehendit, cupientis ob lupanaria & popinas in vrbe viuere, & interim inconſtanter faſtidientis rura, quae antea tacita prece petiiſſet. Cur autem vitam ruſticam vrbanae praeferat, exponit. Sed illum more hominum facere dicit, vt alienam ſortem ſuae praeferat.

Villice ſiluarum, & mihi me reddentis agelli,
Quem tu faſtidis, habitatum quinque focis, &
Quinque bonos ſolitum Bariam dimittere patres,
Certemus, ſpinas animone ego fortius, an tu
Euellas agro, & melior, ſit Horatius, an res.
Me quamuis Lamiae pietas, & cura moratur
Fratrem moerentis, rapto de fratre dolentis
Inſolabiliter, tamen iſtuc mens animuſque
Fert, & amat ſpatiis obſtantia rumpere clauſtra.

Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe, beatum.
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.
Stultus vterque locum immeritum cauſſatur inique.
In culpa eſt animus, qui ſe non effugit vmquam.
Tu mediaſtinus tacita prece rura petebas,
Nunc vrbem, & ludos, & balnea Villicus optas.
Me conſtare mihi ſcis, & diſcedere triſtem,
Quandocumque trahunt inuiſa negotia Romam.
Non eadem miramur: eo diſconuenit inter
Meque & te: nam quae deſerta & inhoſpita tesqua
Credis, amoena vocat, mecum qui ſentit; & odit,
Quae tu pulchra vocas: fornix tibi, & vncta popina
Incutiunt vrbis deſiderium, (video) & quod
Angulus iſte feret piper & tus, ocius vua:
Nec vicina ſubeſt vinum praebere taberna
Quae poſſit tibi: nec meretrix tibicina, cuius
Ad ſtrepitum ſalias terrae grauis: & tamen vrges
Iam pridem non tacta ligonibus arua, bouemque
Diſiunctum curas, & ſtrictis frondibus exples.
Addit opus pigro riuus, ſi decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid noſtrum concentum diuidat, audi,

Quem tenues decuere togae, nitidique capilli:
Quem ſcis immunem Cynarae placuiſſe rapaci:
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni;
Coena breuis iuuat, & prope riuum ſomnus in herba,
Nec luſiſſe pudet, ſed non incidere ludum.
Non iſtic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obſcuro, morſuque venenat.
Rident vicini, glebas & ſaxa mouentem.
Cum ſeruis vrbana diaria rodere mauis.
Horum tu in numerum voto ruis. Inuidet vſum
Lignorum & pecoris tibi calo argutus, & horti.
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.
Quam ſcit vterque, libens, cenſebo, exerceat artem.

AD VALAM

EPISTOLA XV.

Quod Veliam & Salernum proficiſci cogitet, quae ibi ſit hiems, & quale coelum percontatur: ſed ſe non ita ſalubritatis rationem habere innuit, vt non etiam aliqnam voluptatis habere velit.

Quae ſit hiems Veliae, quod coelum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, & qualis via (nam mihi Baias
Muſa ſuperuacuas Antonius, & tamen illis
Me facit inuiſum, gelida quum perlaor vnda
Per medium frigus. Sane myrteta relinqui,
Dictaque ceſſantem neruis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit, inuidus aegris,
Qui caput, & ſtomachum ſupponere fontibus audent
Cluſinis, Gabiosque petunt, & frigida rura.
Mutandus locus eſt, & diuerſoria nota
Praeteragendus equus: quo tendis? Non mihi Cumas
Eſt iter, aut Baias: laeua ſtomachoſus habena
Dicet eques: ſed equi frenato eſt auris in ore.)

Maior vtrum populum frumenti copia paſcat,
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
Dulcis aquae: nam vina nihil moror illius orae.
Rure meo poſſum quiduis perferre patique:
Ad mare quum veni, generoſum & lene requiro:
Quod curas abigat, quod cum ſpe diuite manet
In venas, animumque meum: quod verba miniſtret:
Quod me Lucanae iuuenem commendet amicae.
Tractus vter plures lepores, vter educet apros,
Vtra magis piſces, & echinos aequora celent:
Pinguis vt inde domum poſſim, Phaeaxque reuerti:
Scribere te nobis, tibi nos accredere par eſt.
Maenius, vt rebus maternis atque paternis
Fortiter abſumtis, vrbanus coepit haberi,
Scurra vagus, non qui certum praeſepe teneret:
Impranſus non qui ciuem dignoſceret hoſte:
Quaelibet in quemuis opprobria fingere ſaeuus:
Pernicies, & tempeſtas barathrumque macelli,
Quidquid quaeſierat, ventri donabat auaro.
Hic, vbi nequitiae fautoribus, & timidis nil,
Aut paullum abſtulerat, patinas coenabat omaſi
Vilis, & agninae, tribus vrſis quod ſatis eſſet.

Scilicet vt ventres lamna candente nepotum
Diceret vrendos, correctus. Maenius idem
Quidquid erat nactus praedae maioris, vbi omne
Verterat in fumum, & cinerem; Non hercule miror
(Aiebat) ſi qui comedunt bona: quum ſit obeſo
Nil melius turdo, nil vulua pulchrius ampla.
Nimirum hic ego ſum: nam tuta & paruula laudo,
Quum res deficiunt, ſatis inter vilia fortis:
Verum, vbi quid melius contingit, & vnctius; idem
Vos ſapere, & ſolos aio bene viuere, quorum
Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis.

AD QVINCTIVM

EPISTOLA XVI.

Poſtquam agri ſui formam, & ſitum Quinctio deſcripſit, in eoque iucunde ſe viuere dixit, in eius vitam inquirit, monetque ne ex rumore vulgi pendeat, ſed vir bonus eſſe, quam videri malit. Deinde, quis demum viri boni nomine dignus ſit, oſtendit.

Ne percuncteris, fundus meus, optime Quincti,
Aruo paſcat herum, an baccis opulentet oliuae,
Pomisne, & pratis, an amicta vitibus vlmo;
Scribetur tibi forma loquaciter, & ſitus agri.
Continui montes, ni diſſocientur opaca
Valle; ſed vt veniens dextrum latus adſpiciat ſol,
Laeuum diſcedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid, ſi rubicunda benigne
Corna vepres, & pruna ferant? ſi quercus, & ilex
Multa fruge pecus, multa dominum iuuet vmbra?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam riuo dare nomen idoneus: vt nec
Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus;

Infirmo capiti fluit vtilis, vtilis aluo.
Hae latebrae dulces, etiam (si credis) amoenae,
Incolumem tibi me praestant Septembribus horis.
Tu recte viuis, si curas esse, quod audis.
Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum.
Sed vereor, ne cui de te plus, quam tibi credas,
Neue putes alium sapiente, bonoque beatum.
Neu, si te populus sanum, recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat vnctis.
Stultorum incurata pudor malus vlcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, & his verbis vacuas permulceat aures:
Tene magis saluum populus velit, an populum tu:
Seruet in ambiguo, qui consulit & tibi, & vrbi,
Iuppiter: Augusti laudes agnoscere possis?
Quum pateris sapiens, emendatusque vocari,
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? nempe
Vir bonus, & prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet: vt si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
Pone, meum est (inquit:) pono, tristisque recedo.

Idem ſi clamet furem, neget eſſe pudicum,
Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum:
Mordear opprobriis falſis? mutemque colores?
Falſus honor iuuat, & mendax infamia terret.
Quem? niſi mendoſum, & mendacem? vir bonus eſt quis?
Qui conſulta patrum, qui leges iuraque ſeruat:
Quo multae, magnaeque ſecantur iudice lites:
Quo reſponſore, & quo cauſſae teſte tenentur.
Sed videt hunc omnis domus, & vicinia tota
Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, ſi mihi dicat
Seruus: Habes pretium, loris non vreris, aio.
Non hominem occidi: Non paſces in cruce coruos.
Sum bonus, & frugi. Renuit, negat atque Sabellus.
Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterque
Suſpectos laqueos, & opertum miluius hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore.
Tu nihil admittes in te, formidine poenae.
Sit ſpes fallendi, miſcebis ſacra profanis.
Nam de mille fabae modiis quum ſurripis vnum,
Damnum eſt, non facinus mihi pacto lenius iſto.

Vir bonus, omne forum quem ſpectat, & omne tribunal,
Quandocumque deos vel porco, vel boue placat;
Iane pater, clare, clare quum dixit, Apollo,
Labra mouet, metuens audiri: pulchra Lauerna
Da mihi fallere, da iuſto ſanctoque videri:
Noctem peccatis, & fraudibus obiice nubem.
Qui melior ſeruo, qui liberior ſit auarus,
In triuiis fixum quum ſe demittit ob aſſem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoque porro,
Qui metuens viuet, liber mihi non erit vmquam.
Perdidit arma, locum virtutis deſeruit, qui
Semper in augenda feſtinat, & obruitur re.
Vendere quum poſſis captiuum, occidere noli:
Seruiet vtiliter: ſine paſcat durus, aretque:
Nauiget; ac mediis hiemet mercator in vndis:
Annonae proſit: portet frumenta, penusque.
Vir bonus, & ſapiens audebit dicere, Pentheu
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? Adimam bona. Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum. Tollas licet. In manicis &

Compedibus ſaeuo te ſub cuſtode tenebo.
Ipſe deus, ſimul atque volam, me ſoluet. Opinor,
Hoc ſentit, moriar. Mors vltima linea rerum eſt.

AD SCAEVAM

EPISTOLA XVII.

Scaeuam monet, ne potentiorum amicitias ſpernat, atque vt in ſuo vitae genere Ariſtippum potius, quam Diogenem imitetur. Ad principum amicitias peruenire, & illorum fauorem ac liberalitatem emereri non cuiusuis eſſe: & quanta ſit arte opus hac in re, docet.

Quamuis, Scaeua, ſatis per te tibi conſulis, & ſcis
Quo tandem pacto deceat maioribus vti;
Diſce, docendus adhuc, quae cenſet amiculus: vt ſi
Coecus iter monſtrare velit: tamen adſpice, ſi quid
Et nos, quod cures proprium feciſſe, loquamur.
Si te grata quies, & primam ſomnus in horam
Delectat, ſi te puluis ſtrepitusque rotarum,
Si laedit caupona: Ferentinum ire iubebo.
Nam neque diuitibus contingunt gaudia ſolis:

Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodeſſe tuis, paulloque benignius ipſum
Te tractare voles; accedes ſiccus ad vnctum.
Si pranderet olus patienter, regibus vti
Nollet Ariſtippus. Si ſciret regibus vti,
Faſtidiret olus, qui me notat. Vtrius horum
Verba probes, & facta, doce: vel, iunior, audi,
Cur ſit Ariſtippi potior ſententia. Namque
Mordacem Cynicum ſic eludebat (vt aiunt)
Scurror ego ipſe mihi, populo tu: rectius hoc, &
Splendidius multo eſt, equus vt me portet, alat rex.
Officium facio: tu poſcis vilia: verum es
Dante minor: quamuis fers te nullius egentem.
Omnis Ariſtippum decuit color, & ſtatus, & res,
Tentantem maiora, fere praeſentibus aequum.
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor, vitae via ſi conuerſa decebit.
Alter purpureum non exſpectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet;
Perſonamque feret non inconcinnus vtramque:
Alter Mileti textam cane peius & angue
Vitabit chlamydem: morietur frigore, ſi non

Rettuleris pannum: refer, & ſine viuat ineptus.
Res gerere, & captos oſtendere ciuibus hoſtes,
Adtingit ſolium Iouis, & coeleſtia tentat.
Principibus placuiſſe viris, non vltima laus eſt.
Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit ne non ſuccederet: eſto.
Quid? qui peruenit, fecitne viriliter? atqui
Hic eſt, aut nusquam, quod quaerimus: hic onus horret,
Vt paruis animis, & paruo corpore maius:
Hic ſubit, & perfert. Aut virtus nomen inane eſt,
Aut decus, & pretium recte petit experiens vir.
Coram rege ſuo de paupertate tacentes,
Plus poſcente ferent: diſtat, ſumasne pudenter,
An rapias: atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi ſoror eſt, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis, nec paſcere firmus,
Qui dicit: clamat, Victum date: ſuccinit alter,
Et mihi diuiduo findetur munere quadra.
Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus, haberet
Plus dapis, & rixae multo minus, inuidiaeque.

Brundusium comes, aut Surrentum ductus amoenum,
Qui queritur salebras, & acerbum frigus, & imbres,
Aut cistam effractam, & subducta viatica plorat:
Nota refert meretricis acumina, saepe catellam,
Saepe periscelidem raptam sibi flentis: vti mox
Nulla fides damnis, verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus, triuiis adtollere curat
Fracto crure planum: licet illi plurima manet
Lacrima: per sanctum iuratus dicat Osirim,
Credite: non ludo: crudeles tollite claudum.
Quaere peregrinum, vicinia rauca reclamat.

AD LOLLIVM

EPISTOLA XVIII.

Quae ad amicitiam conſeruandam facienda ſint, quae item vitanda, ac praeſertim quo modo quis erga potentiorem amicum gerere ſe debeat, Lollium docet. Initium autem ſumit ab iis, qui dum tenere modum non norunt, vel ſcurrarum potius quam amicorum fungi officio videntur, vel aſperitate agreſti (quam libertatem meram & virtutem veram haberi volunt) vtuntur. Poſtremo eum ad quaerenda illa, ex quibus tranquillitatem vitae conſequi poſſit, hortatur.

Si bene te noui, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis ſpeciem praebere, profeſſus amicum.
Vt matrona meretrici diſpar erit, atque
Diſcolor, infido ſcurrae diſtabit amicus.
Eſt huic diuerſum vitio vitium prope maius,
Aſperitas agreſtis, & inconcinna grauisque,
Quae ſe commendat tonſa cute, dentibus atris:
Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.
Virtus eſt medium vitiorum, & vtrimque reductum.

Alter in obſequium plus aequo pronus, & imi
Deriſor lecti, ſic nutum diuitis horret;
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Vt puerum ſaeuo credas dictata magiſtro
Reddere, vel partes mimum tractare ſecundas.
Alter rixatur de lana ſaepe caprina,
Propugnat nugis armatus: ſcilicet, vt non
Sit mihi prima fides, & vere quod placet, vt non
Acriter elatrem, pretium aetas altera ſordet.
Ambigitur quid enim? Caſtor ſciat, an Docilis plus;
Brunduſium Numici melius via ducat, an Appi;
Quem damnoſa Venus, quem praeceps alea nudat;
Gloria quem ſupra vires & veſtit, & vngit;
Quem tenet argenti ſitis importuna fameſque;
Quem paupertatis pudor, & fuga: diues amicus,
Saepe decem vitiis inſtructior, odit, & horret:
Aut, ſi non odit, regit; ac, veluti pia mater,
Plus, quam ſe ſapere, & virtutibus eſſe priorem
Vult, & ait prope vera: Meae, (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes: tibi paruula res eſt.
Arta decet ſanum comitem toga: deſine mecum
Certare. Eutrapelus, cuicumque nocere volebat,

Veſtimenta dabat pretioſa: beatus enim iam
Cum pulchris tunicis ſumet noua conſilia, & ſpes:
Dormiet in lucem; ſcorto poſtponet honeſtum
Officium: nummos alienos paſcet: ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu ſcrutaberis vllius vmquam,
Commiſſumque teges, & vino tortus, & ira.
Nec tua laudabis ſtudia aut aliena reprendes;
Nec, quum venari volet ille, poemata panges.
Gratia ſic fratrum geminorum, Amphionis atque
Zethi diſſiluit: donec ſuſpecta ſeuero
Conticuit lyra: fraternis ceſſiſſe putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
Lenibus imperiis: quotiesque educet in agros
Aetolis onerata plagis iumenta canesque,
Surge, & inhumanae ſenium depone Camoenae,
Coenes vt pariter pulmenta laboribus emta:
Romanis ſollemne viris opus, vtile famae,
Vitaeque & membris: praeſertim quum valeas, &
Vel curſu ſuperare canem, vel viribus aprum
Poſſis: adde, virilia quod ſpecioſius arma
Non eſt qui tractet: ſcis quo clamore coronae

Proelia ſuſtineas campeſtria: denique ſaeuam
Militiam puer & Cantabrica bella tuliſti,
Sub duce, qui templis Parthorum ſigna refixit,
Et nunc, ſi quid abeſt, Italis adiudicat armis.
Ac, ne te retrahas, & inexcuſabilis abſis:
Quamuis nil extra numerum feciſſe modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintres exercitus: Actia pugna
Te duce per pueros hoſtili more refertur.
Aduerſarius eſt frater; lacus, Adria: donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor vtroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus vt moneam (ſi quid monitoris eges tu)
Quid de quoque viro, & cui dicas, ſaepe videto.
Percunctatorem fugito: nam garrulus idem eſt:
Nec retinent patulae commiſſa fideliter aures:
Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.
Non ancilla tuum iecur vlceret vlla, puerue,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri caraeue puellae
Munere te paruo beet, aut incommodus angat.

Qualem commendes, etiam atque etiam adſpice: ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus: ergo
Quem ſua culpa premet, deceptus omitte tueri:
Vt penitus notum, ſi tentent crimina, ſerues,
Tuterisque tuo fidentem praeſidio: qui
Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
Ad te poſt paullo ventura pericula ſentis?
Nam tua res agitur, paries quum proximus ardet:
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici;
Expertus metuit: tu, dum tua nauis in alto eſt,
Hoc age, ne mutata retrorſum ſe ferat aura.
Oderunt hilarem triſtes, triſtemque iocoſi,
Sedatum celeres, agilem gnauumque remiſſi.
Potores bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula: quamuis
Nocturnos iures te formidare vapores.
Deme ſupercilio nubem, plerumque modeſtus.
Occupat obſcuri ſpeciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges & percunctabere doctos,

Qua ratione queas traducere leniter aeuum:
Ne te ſemper inops agitet vexetque cupido,
Ne pauor, & rerum mediocriter vtilium ſpes.
Virtutem doctrina paret, naturane donet:
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum:
Quid pure tranquillet; honos, an dulce lucellum,
An ſecretum iter, & fallentis ſemita vitae.
Me quoties reficit gelidus Digentia riuus,
Quem Mandela bibit, rugoſus frigore pagus;
Quid ſentire putas? quid credis amice precari?
Sit mihi, quod nunc eſt, etiam minus; vt mihi viuam
Quod ſupereſt aeui, ſi quid ſupereſſe volunt di:
Sit bona librorum & prouiſae frugis in annum
Copia: neu fluitem dubiae ſpe pendulus horae.
Sed ſatis eſt orare Iouem, qui donat & aufert:
Det vitam, det opes: aequum mi animum ipſe parabo.

AD MAECENATEM

EPISTOLA XIX.

Prauum quorundam in imitandis poetarum vitiis potius, quam virtutibus ſtudium reprehendit. Imitatores vocans ſeruum pecus, ſe contra veſtigiis aliorum inſiſtere voluiſſe negat. Deinde rationem reddit, cur ii, qui librorum eius lectione domi delectarentur, eosque laudarent, foris eos vituperarent.

Priſco ſi credis, Maecenas docte, Cratino,
Nulla placere diu, nec viuere carmina poſſunt,
Quae ſcribuntur aquae potoribus: vt male ſanos
Adſcripſit Liber Satyris Faunisque poetas.
Vina fere dulces oluerunt mane Camoenae.
Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.
Ennius ipſe pater numquam, niſi potus ad arma
Proſiluit dicenda. Forum, Putealque Libonis
Mandabo ſiccis, adimam cantare ſeueris.
Hoc ſimul edixit, non ceſſauere poetae
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? ſi quis vultu toruo ferus, & pede nudo,

Exiguaeque togae ſimulet textore Catonem,
Virtutemne repraeſentet moresque Catonis?
Rupit Hyarbitam Timagenis aemula lingua,
Dum ſtudet vrbanus, tenditque diſertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile: quod ſi
Pallerem caſu, biberent exſangue cuminum.
O imitatores, ſeruum pecus, vt mihi ſaepe
Bilem, ſaepe iocum veſtri mouere tumultus!
Libera per vacuum poſui veſtigia princeps,
Non aliena meo preſſi pede: qui ſibi fidit
Dux, regit examen. Parios ego primus iambos
Oſtendi Latio, numeros animosque ſequutus
Archilochi, non res & agentia verba Lycamben.
At, ne me foliis ideo breuioribus ornes,
Quod timui mutare modos & carminis artem:
Temperat Archilochi Muſam pede maſcula Sappho,
Temperat Alcaeus: ſed rebus & ordine diſpar:
Nec ſocerum quaerit, quem verſibus oblinat atris,
Nec ſponſae laqueum famoſo carmine nectit.
Hunc ego non alio dictum prius ore, Latinis
Vulgaui fidicen: iuuat immemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi, manibusque teneri.

Scire velis, mea cur ingratus opuſcula lector
Laudet, ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventoſae plebis ſuffragia venor,
Impenſis coenarum & tritae munere veſtis.
Non ego, nobilium ſcriptorum auditor & vltor,
Grammaticas ambire tribus & pulpita dignor.
Hinc illae lacrimae: ſpiſſis indigna theatris
Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus:
Si dixi: Rides, ait: & Iouis auribus iſta
Seruas: fidis enim manare poetica mella
Te ſolum, tibi pulcher. Ad haec ego naribus vti
Formido, & luctantis acuto ne ſecer vngui,
Diſplicet iſte locus, clamo, & diludia poſco.
Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram:
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

AD LIBRVM SVVM
EPISTOLA XX.

Librum ſuum compellat in lucem prodire cupientem, a quo eum, propoſitis, quae impendent, periculis, deterrere conatur. De ſuo genere, vita & moribus, nec non de corporis ſtatura & aetate quaedam refert, quae ab eo narrari velit.

Vertumnum Ianumque, liber, ſpectare videris:
Scilicet vt proſtes Soſiorum pumice mundus.
Odiſti claues, & grata ſigilla pudico:
Paucis oſtendi gemis, & communia laudas.
Non ita nutritus: fuge, quo diſcedere geſtis.
Non erit emiſſo reditus tibi. Quid miſer egi?
Quid volui? dices: vbi quis te laeſerit: & ſcis
In breue te cogi, quum plenus languet amator.
Quod ſi non odio peccantis deſipit augur,
Carus eris Romae, donec te deſerat aetas.
Contrectatus vbi manibus ſordeſcere vulgi
Coeperis, aut tineas paſces taciturnus inertes,
Aut fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.

Ridebit monitor non exauditus: vt ille,
Qui male parentem in rupes protrusit asellum
Iratus. Quis enim inuitum seruare laboret?
Hoc quoque te manet, vt pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Quum tibi sol tepidus plures admouerit aures,
Me libertino natum patre, & in tenui re
Maiores pennas nido extendisse loqueris:
Vt quantum generi demas, virtutibus addas.
Me primis vrbis belli placuisse domique:
Corporis exigui, praecanum, solibus aptum:
Irasci celerem, tamen vt placabilis essem.
Forte meum si quis te percunctabitur aeuum,
Me quater vndenos sciat impleuisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

Q. HORATII F.
EPISTOLARVM
LIBER II.

AD AVGVSTVM
EPISTOLA I.

Queritur de prauo Romanorum ſuae aetatis iudicio, poemata e vetuſtate aeſtimantium, & noua, non ob aliud, quam quod noua eſſent, faſtidientium: quum tamen multa ſint in veteribus poetis reprehenſione digna. Poeticae ſtudium non multis ante ſeculis Romae coli coeptum eſſe dicit: & fatetur quidem, non minus indoctos, quam doctos poemata ſcribere: ſed aliqua commoda hunc illorum errorem conſequi, atque adeo, qualescumque ſint, illo ſuo poeticae ſtudio ipſi reipublicae, vtiles eſſe oſtendit; poeſin initio rudem, non niſi ſero ex Graecorum lectione expoliri coepiſſe ait, quum Graecia capta ceteras etiam artes agreſti Latio intulit. Vulgi de Comoedia, tamquam opere minime laborio-

ſo, iudicium reprehendit: & quae a ſcribendis fabulis multos deterreant, exponit. Poſtremo de poetis illis agit, qui non ſpectatoribus ſcribunt, ſed lectoribus: & Auguſtum, ad calcar illis addendum, hortatur, eius de Virgilio & Vario iudicium laudans.

Quum tot ſuſtineas & tanta negotia ſolus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora, Caeſar.
Romulus, & Liber pater, & cum Caſtore Pollux,
Poſt ingentia facta, deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aſpera bella
Componunt, agros adſignant, oppida condunt;
Plorauere ſuis non reſpondere fauorem
Speratum meritis: diram qui contudit hydram,
Notaque fatali portenta labore ſubegit,
Comperit inuidiam ſupremo fine domari.
Vrit enim fulgore ſuo, qui praegrauat artes
Infra ſe poſitas, exſtinctus amabitur idem.
Praeſenti tibi maturos largimur honores,
Iurandasque tuum per nomen ponimus aras,

Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, ſapiens & iuſtus in vno,
Te noſtris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cetera nequaquam ſimili ratione modoque
Aeſtimat: &, niſi quae terris ſemota, ſuisque
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit.
Sic fautor veterum, vt tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri ſanxerunt, foedera regum,
Vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
Pontificum libros, annoſa volumina vatum,
Dictitet Albano Muſas in monte loquutas.
Si, quia Graècorum ſunt antiquiſſima quaeque
Scripta, vel optima, Romani penſantur eadem
Scriptores trutina; non eſt quod multa loquamur;
Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.
Venimus ad ſummum fortunae: pingimus, atque
Pſallimus, & luctamur Achiuis doctius vnctis.
Si meliora dies, vt vina, poemata reddit;
Scire velim; pretium chartis quotus adroget annus.
Scriptor adhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet? an inter
Viles atque nouos? excludat iurgia finis.

Est vetus atque probus, centum qui perficit annos.
Quid? qui deperiit minor vno mense, vel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne poetas?
An quos & praesens & postera respuet aetas?
Iste quidem veteres inter ponetur honeste,
Qui vel menso breui, vel toto est iunior anno.
Vtor permisso, caudaeque pilos vt equinae
Paullatim vello, demo vnum, demo etiam vnum:
Dum cadat elusus ratione ruentis acerui,
Qui redit ad fastos & virtutem aestimat annis,
Miraturque nihil nisi quod Libitina sacrauit.
Ennius & sapiens & fortis, & alter Homerus,
Vt critici dicunt, leuiter curare videtur,
Quo promissa cadant & somnia Pythagorea.
Naeuius in manibus non est, & mentibus haeret
Paene recens: adeo sanctum est vetus omne poema.
Ambigitur quoties vter vtro sit prior, aufert
Pacuuius docti famam senis, Accius alti:
Dicitur Afrani toga conuenisse Menandro:
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi:
Vincere Caecilius grauitate, Terentius arte.

Hos edifcit, & hos arto ftipata theatro
Spectat Roma potens: habet hos numeratque poetas
Ad noftrum tempus, Liui fcriptoris ab aeuo.
Interdum vulgus rectum videt, eft vbi peccat.
Si veteres ita miratur, laudatque poetas,
Vt nihil anteferat, nihil illis comparet, errat.
Si quaedam nimis antique, fi pleraque dure
Dicere credit eos, ignaue multa, fatetur:
Et fapit, & mecum facit, & Ioue iudicat aequo.
Non equidem infector, delendaque carmina Liui
Effe reor, memini quae plagofum mihi paruo
Orbilium dictare: fed emendata videri,
Pulchraque, & exactis minimum diftantia, miror.
Inter quae verbum emicuit fi forte decorum, &
Si verfus paullo concinnior vnus & alter,
Iniufte totum ducit venditque poema.
Indignor quidquam reprehendi, non quia craffe
Compofitum, illepideue putetur, fed quia nuper:
Nec veniam antiquis, fed honorem & praemia pofci.
Recte, necne, crocum floresque perambulet Attae
Fabula, fi dubitem, clament periiffe pudorem
Cuncti paene patres, ea quum reprehendere conor,

Quae grauis Aeſopus, quae doctus Roſcius egit:
Vel quia nil rectum, niſi quod placuit ſibi, ducunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus, & quae
Imberbes didicere, ſenes perdenda fateri.
Iam ſaliare Numae carmen qui laudat, & illud,
Quod mecum ignorat, ſolus vult ſcire videri:
Ingeniis non ille fauet plauditque ſepultis,
Noſtra ſed impugnat, nos noſtraque liuidus odit.
Quod ſi tam Graecis nouitas inuiſa fuiſſet,
Quam nobis, quid nunc eſſet vetus? aut quid haberet,
Quod legeret tereretque viritim publicus vſus?
Vt primum poſitis nugari Graecia bellis
Coepit, & in vitium fortuna labier aequa,
Nunc athletarum ſtudiis, nunc arſit equorum:
Marmoris, aut eboris fabros, aut aeris amauit:
Suſpendit picta vultum, mentemque tabella:
Nunc tibicinibus, nunc eſt gauiſa tragoedis:
Sub nutrice puella velut ſi luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet, aut odio eſt, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonae ventique ſecundi.
Romae dulce diu fuit & ſollemne, recluſa

Mane domo vigilare, clienti promere iura;
Cautos nominibus certis expendere nummos,
Maiores audire, minori dicere, per quae
Creſcere res poſſet, minui damnoſa libido.
Mutauit mentem populus leuis, & calet vno
Scribendi ſtudio, pueri patresque ſeueri
Fronde comas vincti coenant, & carmina dictant.
Ipſe ego, qui nullos me adfirmo ſcribere verſus,
Inuenior Parthis mendacior, & prius orto
Sole, vigil calamum & chartas & ſcrinia poſco.
Nauem agere ignarus nauis timet: abrotonum aegro
Non audet, niſi qui didicit, dare. Quod medicorum eſt,
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti doctique poemata paſſim.
Hic error tamen & leuis haec inſania quantas
Virtutes habeat, ſic collige: vatis auarus
Non temere eſt animus: verſus amat, hoc ſtudet vnum:
Detrimenta, fugas ſeruorum, incendia ridet:
Non fraudem ſocio, pueroue incogitat vllam
Pupillo: viuit ſiliquis & pane ſecundo:
Militiae quamquam piger & malus, vtilis vrbi.

Si das hoc, paruis quoque rebus magna iuuari.
Os tenerum pueri balbumque poeta figurat:
Torquet ab obſcoenis iam nunc ſermonibus aurem:
Mox etiam pectus praeceptis format amicis,
Aſperitatis & inuidiae corrector & irae:
Recte facta refert: orientia tempora notis
Inſtruit exemplis: inopem ſolatur & aegrum.
Caſtis cum pueris ignara puella mariti
Diſceret vnde preces, vatem ni Muſa dediſſet?
Poſcit opem chorus, & praeſentia numina ſentit:
Coeleſtes implorat aquas docta prece blandus:
Auertit morbos, metuenda pericula pellit:
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus annum.
Carmine di ſuperi placantur, carmine manes.
Agricolae priſci, fortes, paruoque beati,
Condita poſt frumenta, leuantes tempore feſto
Corpus, & ipſum animum ſpe finis dura ferentem,
Cum ſociis operum, & pueris, & coniuge fida,
Tellurem porco, Syluanum lacte piabant,
Floribus & vino Genium, memorem breuis aeui.
Feſcennina per hunc inuenta licentia morem
Verſibus alternis opprobria ruſtica fudit,

Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter; donec iam saeuus apertam
In rabiem verti coepit iocus, & per honestas
Ire domos impune minax: doluere cruento
Dente lacessiti: fuit intactis quoque cura
Conditione super communi: quin etiam lex
Poenaque lata, malo quae nollet carmine quemquam
Describi: vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque reducti.
Graecia capta ferum victorem cepit, & artes
Intulit agresti Latio: sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, & graue virus
Munditiae pepulere: sed in longum tamen aeuum
Manserunt, hodieque manent, vestigia ruris.
Serus enim Graecis admouit acumina chartis,
Et post Punica bella quietus, quaerere coepit,
Quid Sophocles & Thespis & Aeschylus vtile ferrent.
Tentauit quoque, rem si digne vertere posset:
Et placuit sibi, natura sublimis & acer:
Nam spirat tragicum satis, & feliciter audet:
Sed turpem putat in scriptis, metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arcessit, habere

Sudoris minimum; sed habet comoedia tanto
Plus oneris, quanto veniae minus: adspice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
Vt patris attenti, lenonis vt insidiosi:
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis:
Quam non adstricto percurrat pulpita socco.
Gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
Securus, cadat, an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru:
Exanimat lentus spectator, sedulus inflat.
Sic leue, sic paruum est, animum quod laudis auarum
Subruit aut reficit. Valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Saepe etiam audacem fugat, hoc terretque poetam,
Quod numero plures, virtute & honore minores,
Indocti stolidique, & depugnare parati,
Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut vrsum, aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verum equitis quoque iam migrauit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos & gaudia vana.
Quattuor, aut plures aulaea premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmae, peditumque cateruae.

Mox trahitur manibus regum fortuna retortis.
Eſſeda feſtinant, pilenta, petorrita, naues:
Captiuum portatur ebur, captiua Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, ſeu
Diuerſum confuſa genus panthera camelo,
Siue elephas albus vulgi conuerteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipſis,
Vt ſibi praebentem mimo ſpectacula plura.
Scriptores autem narrare putaret aſello
Fabellam ſurdo: nam quae peruincere voces
Eualuere ſonum, referunt quem noſtra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuſcum;
Tanto cum ſtrepitu ludi ſpectantur, & artes,
Diuitiaeque peregrinae, quibus oblitus actor
Quum ſtetit in ſcena, concurrit dextera laeuae.
Dixit adhuc aliquid? Nil ſane. Quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes me, quae facere ipſe recuſem,
Quum recte tractent alii, laudare maligne:
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet,

Vt magus; & modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age, & his, qui ſe lectori credere malunt,
Quam ſpectatoris faſtidia ferre ſuperbi,
Curam redde breuem, ſi munus Apolline dignum
Vis complere libris, & vatibus addere calcar,
Vt ſtudio maiore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala ſaepe poetae,
(Vt vineta egomet caedam mea) quum tibi librum
Sollicito damus, aut feſſo: quum laedimur, vnum
Si quis amicorum eſt auſus reprehendere verſum:
Quum loca iam recitata reuoluimus irreuocati:
Quum lamentamur, non adparere labores
Noſtros & tenui deducta poemata filo:
Quum ſperamus eo rem venturam, vt ſimul atque
Carmina reſcieris nos fingere, commodus vltro
Arceſſas, & egere vetes, & ſcribere cogas.
Sed tamen eſt operae pretium cognoſcere, quales
Aedituos habeat belli ſpectata domique
Virtus, indigno non committenda poetae.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Choerilus, incultis qui verſibus & male natis
Rettulit acceptos, regale numiſma, Philippos.

Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere ſcriptores carmine foedo
Splendida facta linunt. Idem rex ille, poema
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit, ne quis ſe, praeter Apellem,
Pingeret, aut alius Lyſippo duceret aera
Fortis Alexandri vultum ſimulantia. Quod ſi
Iudicium ſubtile videndis artibus, illud
Ad libros & ad haec Muſarum dona vocares,
Boeotum in craſſo iurares aere natum.
At neque dedecorant tua de ſe iudicia, atque
Munera, quae multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius, Variusque poetae.
Nec magis expreſſi vultus per ahenea ſigna,
Quam per vatis opus mores, animique virorum
Clarorum adparent: nec ſermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere geſtas:
Terrarumque ſitus, & flumina dicere, & arces
Montibus impoſitas, & barbara regna, tuisque
Auſpiciis totum confecta duella per orbem,
Clauſtraque cuſtodem pacis cohibentia Ianum,
Et formidatam Parthis te principe Romam:

Si, quantum cuperem, poſſem quoque; ſed neque paruum
Carmen maieſtas recipit tua, nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.
Sedulitas autem, ſtulte quem diligit, vrget;
Praecipue quum ſe numeris commendat & arte.
Diſcit enim citius, meminitque libentius illud,
Quod quis deridet, quam quod probat & veneratur.
Nil moror officium, quod me grauat: ac neque ficto
In peius vultu proponi cereus vsquam,
Nec praue factis decorari verſibus opto:
Ne rubeam pingui donatus munere, & vna
Cum ſcriptore meo, capſa porrectus aperta
Deferar in vicum vendentem tus & odores,
Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis.

AD IVLIVM FLORVM

EPISTOLA II.

Excuſat ſe Iulio Floro, querenti, quod nec epiſtolam vllam, nec ea, quae promiſerat, carmina miſiſſet. Ac primum ſe pigrum fatetur eſſe, atque id illi praedixiſſe: ideoque ſe vitioſo ſeruo comparat, cuius emtor ſit Florus, a venditore de vitio praemonitus. Deinde ſe, quod de Luculli milite narrat, imitari velle dicit. Ac quum paupertate ad verſus faciendos impulſus fuerit, nunc eas facultates conſequutum, quae ſatis eſſe poſſint, malle ſomno id temporis dare, quod alioqui ſcribendis verſibus daturus eſſet. Adfert & alias rationes, cur non ſcribat: quarum vna conuenit cum his Naſonis verbis: „ Carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quaerunt. „ Denique quamuis poetae vulgo mutuis laudibus ſe ornent, multa componi ab illis, quae merito riſu excipiantur. Contra vero, ad ſcribendum legitimum poema, plurima requiri: rem magni laboris eſſe, & quae animum etiam torqueat: at ſibi non tanti eſſe, ſapientem ſcriptorem haberi. Sibi igitur, quum iam prouectae aetatis ſit, ad alios numeros animum eſſe adpellendum:

nimirum ad numeros, & artem vitae bene instituendae. Atque, adeo se iam in eo totum esse, vt fruendo modicis opibus, quae adsunt, discat maiores non concupiscere. Verum ad bene beateque viuendum (quod vocat recte viuere), non satis esse carere auaritia, sed cetera etiam omnia vitia exstirpari debere.

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure, vel Gabiis, & tecum sic agat: Hic &
Candidus, & talos a vertice pulcher ad imos,
Fiet, eritque tuus nummorum millibus octo,
Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
Litterulis Graecis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argilla quiduis imitaberis vda.
Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
Multa fidem promissa leuant, vbi plenius aequo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
Res vrget me nulla: meo sum pauper in aere.
Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
Quiuis ferret idem: semel hic cessauit, & (vt fit)
In scalis latuit metuens pendentis habenae.
Des nummos, excepta nihil te si fuga laedat.

Ille ferat pretium, poenae securus, opinor.
Prudens emisti vitiosum: dicta tibi est lex.
Insequeris tamen hunc, & lite moraris iniqua.
Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum: ne mea saeuus
Iurgares ad te quod epistola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia iura
Si tamen attentas? quereris super hoc etiam, quod
Exspectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat: post hoc vehemens lupus, & sibi & hosti
Iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
Praesidium regale loco deiecit (vt aiunt)
Summe munito, & multarum diuite rerum.
Clarus ob id factum donis ornatur honestis,
Accipit & bis dena super sestertia nummum.
Forte sub hoc tempus castellum euertere praetor
Nescio quod cupiens, hortari coepit eundem
Verbis, quae timido quoque possent addere mentem:
I bone, quo virtus tua te vocat; i pede fausto,
Grandia laturus meritorum praemia: quid stas?

Poſt haec ille catus, quantumuis ruſticus, ibit,
Ibit eo, quo vis, qui zonam perdidit (inquit).
Romae nutriri mihi contigit, atque doceri,
Iratus Graiis quantum nocuiſſet Achilles.
Adiecere bonae paullo plus artis Athenae:
Scilicet vt poſſem curuo dignoſcere rectum,
Atque inter ſiluas Academi quaerere verum.
Dura ſed emouere loco me tempora grato,
Ciuilisque rudem belli tulit aeſtus in arma,
Caeſaris Auguſti non reſponſura lacertis.
Vnde ſimul primum me dimiſere Philippi,
Deciſis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris & fundi; paupertas impulit audax,
Vt verſus facerem: ſed, quod non deſit, habentem,
Quae poterunt vmquam ſatis expurgare cicutae,
Ni melius dormire putem, quam ſcribere verſus?
Singula de nobis anni praedantur euntes:
Eripuere iocos, Venerem, conuiuia, ludum:
Tendunt extorquere poemata: quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur, amantque:
Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis:
Ille, Bioneis ſermonibus, & ſale nigro.

Tres mihi conuiuae prope diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diuerſa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter;
Quod petis, id ſane eſt inuiſum acidumque duobus.
Praeter cętera, me Romaene poemata cenſes
Scribere poſſe, inter tot curas, totque labores?
Hic ſponſum vocat, hic auditum ſcripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Auentino: viſendus vterque.
Interualla vides humane commoda. Verum
Purae ſunt plateae, nihil vt meditantibus obſtet.
Feſtinat calidus mulis, gerulisque redemtor:
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
Triſtia robuſtis luctantur funera plauſtris:
Hac rabioſa fugit canis, hac lutulenta ruit ſus.
I nunc, & verſus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit vrbes,
Rite cliens Bacchi, ſomno gaudentis, & vmbra.
Tu me inter ſtrepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, & contracta ſequi veſtigia vatum?
Ingenium, ſibi quod vacuas deſumſit Athenas,

Et ſtudiis annos ſeptem dedit, inſenuitque
Libris & curis, ſtatua taciturnius exit
Plerumque, & riſu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, & tempeſtatibus vrbis,
Verba lyrae motura ſonum connectere digner?
Frater erat Romae conſulti rhetor, vt alter
Alterius ſermone meros audiret honores:
Gracchus vt hic illi foret, hic vt Mutius illi.
Qui minus argutos vexat furor iſte poetas?
Carmina compono, hic elegos: mirabile viſu,
Caelatumque nouem Muſis opus. Adſpice primum,
Quanto cum faſtu, quanto molimine circum-
Spectemus vacuam Romanis vatibus aedem.
Mox etiam (ſi forte vacas) ſequere, & procul audi,
Quid ferat, & quare ſibi nectat vterque coronam.
Caedimur, & totidem plagis conſumimus hoſtem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Diſcedo Alcaeus puncto illius: ille meo quis?
Quis, niſi Callimachus? ſi plus adpoſcere viſus,
Fit Mimnermus, & optiuo cognomine creſcit.
Multa fero, vt placem genus irritabile vatum,

Quum ſcribo, & ſupplex populi ſuffragia capto:
Idem, finitis ſtudiis, & mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur, mala qui componunt carmina: verum
Gaudent ſcribentes, & ſe venerantur, & vltro
(Si taceas) laudant quidquid ſcripſere, beati.
At qui legitimum cupiet feciſſe poema,
Cum tabulis animum cenſoris ſumet honeſti:
Audebit quaecumque parum ſplendoris habebunt,
Et ſine pondere erunt, & honore indigna ferentur,
Verba mouere loco: quamuis inuita recedant,
Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtae.
Obſcurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum,
Quae priſcis memorata Catonibus atque Cethegis,
Nunc ſitus informis premit & deſerta vetuſtas.
Adſciſcet noua, quae genitor produxerit vſus.
Vehemens & liquidus, puroque ſimillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit diuite lingua.
Luxuriantia compeſcet, nimis aſpera ſano
Leuabit cultu, virtute carentia tollet:
Ludentis ſpeciem dabit, & torquebitur: vt qui

Nunc Satyrum, nunc agreſtem Cyclopa mouetur.
Praetulerim ſcriptor delirus inersque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quam ſapere, & ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragoedos,
In vacuo laetus ſeſſor plauſorque theatro:
Cetera qui vitae ſeruaret munia recto
More, bonus ſane vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in vxorem, poſſet qui ignoſcere ſeruis,
Et ſigno laeſo non inſanire lagenae:
Poſſet qui rupem & puteum vitare patentem.
Hic vbi cognatorum opibus curisque refectus,
Expulit elleboro morbum, bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe; pol me occidiſtis amici,
Non ſeruaſtis, (ait) cui ſic extorta voluptas,
Et demtus per vim mentis gratiſſimus error.
Nimirum ſapere eſt abiectis vtile nugis,
Et tempeſtiuum pueris concedere ludum,
Ac non verba ſequi fidibus modulanda Latinis,
Sed verae numerosque modosque ediſcere vitae.
Quocirca mecum loquor haec, tacitusque recordor:
Si tibi nulla ſitim finiret copia lymphae,

Narrares medicis: quod quanto plura paraſti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi, monſtrata radice vel herba,
Non fieret leuius; fugeres radice vel herba
Proficiente nihil curarier: audieras, cui
Rem di donarent, illi decedere prauam
Stultitiam; & quum ſis nihilo ſapientior, ex quo
Plenior es, tamen vteris monitoribus isdem?
At ſi diuitiae prudentem reddere poſſent,
Si cupidum timidumque minus te: nempe ruberes,
Viueret in terris te ſi quis auarior vno.
Si proprium eſt, quod quis libera mercatus & aere eſt,
Quaedam (ſi credis conſultis) mancipat vſus:
Qui te paſcit ager, tuus eſt: & villicus Orbi,
Quum ſegetes occat, tibi mox frumenta daturus,
Te dominum ſentit: das nummos: accipis vuam,
Pullos, oua, cadum temeti: nempe modo iſto
Paullatim mercaris agrum, fortaſſe trecentis
(Aut etiam ſupra) nummorum millibus emtum.
Quid refert, viuas numerato nuper, an olim?
Emtor Aricini quondam Veientis & arui,

Emtum coenat olus, quamuis aliter putat: emtis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed vocat vsque ſuum, qua populus adſita certis
Limitibus vicina refugit iurgia, tamquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horae,
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc ſorte ſuprema
Permutet dominos, & cedat in altera iura.
Sic quia perpetuus nulli datur vſus, & haeres
Haeredem alterius, velut vnda ſuperuenit vndam;
Quid vici proſunt, aut horrea? quidue Calabris
Saltibus adiecti Lucani? ſi metit Orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena ſigilla, tabellas,
Argentum, veſtes Gaetulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant, eſt qui non curet habere.
Cur alter fratrum ceſſare, & ludere, & vngi
Praeferat Herodis palmetis pinguibus, alter
Diues & importunus, ad vmbram lucis ab ortu
Silueſtrem flammis & ferro mitiget agrum,
Scit Genius, natale comes qui temperat aſtrum,
Naturae deus humanae, mortalis in vnum-

Quodque caput, vultu mutabilis, albus, & ater.
Vtar, & ex modico, quantum res poſcet, aceruo
Tollam: nec metuam quid de me iudicet haeres,
Quod non plura datis inuenerit, & tamen idem
Scire volam, quantum ſimplex hilariſque nepoti
Diſcrepet, & quantum diſcordet parcus auaro.
Diſtat enim, ſpargas tua prodigus, an neque ſumtum
Inuitus facias, neque plura parare labores;
Ac potius, puer vt feſtis quinquatribus olim,
Exiguo, gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies, immunda domus procul abſit: ego, vtrum
Naue ferar magna an parua, ferar vnus & idem.
Non agimur tumidis velis Aquilone ſecundo:
Non tamen aduerſis aetatem ducimus Auſtris.
Viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis vsque priores.
Non es auarus: abi, quid cetera? iam ſimul iſto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine, & ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos lemures, portentaque Theſſala rides?

Natales grate numeras? ignoſcis amicis?
Lenior & melior fis accedente ſenecta?
Quid te exemta iuuat ſpinis de pluribus vna?
Viuere ſi recte neſcis, decede peritis.
Luſiſti ſatis, ediſti ſatis, atque bibiſti:
Tempus abire tibi eſt: ne potum largius aequo
Rideat, & pulſet laſciua decentius aetas.

Q. HORATII F.
DE ARTE POETICA
LIBER

AD PISONES

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere si velit, & varias inducere plumas,
Vndique collatis membris, vt turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;
Spectatum admissi risum teneatis amici?
Credite, Pisones, isti tabulae fore librum
Persimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae
Fingentur species: vt nec pes, nec caput vni
Reddatur formae. Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.
Scimus, & hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non vt placidis coeant immitia, non vt
Serpentes auibus geminentur, tigribus agni.

Inceptis grauibus plerumque & magna profeſſis
Purpureus, late qui ſplendeat, vnus & alter
Adſuitur pannus; quum lucus, & ara Dianae,
Et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluuius deſcribitur arcus.
Sed nunc non erat his locus: & fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare: quid hoc? ſi fractis enatat exſpes
Nauibus, aere dato qui pingitur? amphora coepit
Inſtitui, currente rota, cur vrceus exit?
Denique ſit, quod vis, ſimplex dumtaxat & vnum.

Maxima pars vatum, pater, & iuuenes patre digni,
Decipimur ſpecie recti: breuis eſſe laboro,
Obſcurus fio: ſectantem laeuia, nerui
Deficiunt animique; profeſſus grandia turget:
Serpit humi tutus nimium, timidusque procellae.
Qui variare cupit rem prodigialiter vnam,
Delphinum ſiluis adpingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpae fuga, ſi caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus & vngues
Exprimet, & molles imitabitur aere capillos:
Infelix operis ſumma, quia ponere totum

Neſciet: hunc ego me, ſi quid componere curem,
Non magis eſſe velim, quam prauo viuere naſo;
Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.

Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis, aequam
Viribus, & verſate diu, quid ferre recuſent,
Quid valeant humeri: cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.

Ordinis haec virtus erit, & Venus (aut ego fallor)
Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici
Pleraque differat, & praeſens in tempus omittat.
Hoc amet, hoc ſpernat promiſſi carminis auctor.

In verbis etiam tenuis, cautusque ſerendis,
Dixeris egregie, notum ſi callida verbum
Reddiderit iunctura nouum. Si forte neceſſe eſt
Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget, dabiturque licentia ſumta pudenter.
Et noua fictaque nuper habebunt verba fidem, ſi
Graeco fonte cadant, parce detorta. Quid autem

Caecilio, Plautoque dabit Romanus, ademtum
Virgilio, Varioque? ego, cur acquirere pauca,
Si poſſum, inuideor, quum lingua Catonis & Enni
Sermonem patrium ditauerit, & noua rerum
Nomina protulerit? licuit, ſemperque licebit,
Signatum praeſente nota producere nomen.
Vt ſiluae foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,
Et iuuenum ritu florent modo nata vigentque.
Debemur morti nos, noſtraque: ſiue receptus
Terra Neptunus, claſſes aquilonibus arcet,
Regis opus, ſterilisque diu palus aptaque remis,
Vicinas vrbes alit, & graue ſentit aratrum:
Seu curſum mutauit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius. Mortalia facta peribunt:
Ne dum ſermonum ſtet honos, & gratia viuax.
Multa renaſcentur, quae iam cecidere, cadentque,
Quae nunc ſunt in honore, vocabula, ſi volet vſus:
Quem penes arbitrium eſt, & ius & norma loquendi.

Res geſtae regumque ducumque, & triſtia bella,
Quo ſcribi poſſent numero, monſtrauit Homerus.

Verſibus impariter iunctis querimonia primum,
Poſt etiam incluſa eſt voti ſententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,
Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.

Archilochum proprio rabies armauit iambo.
Hunc ſocci cepere pedem, grandesque cothurni,
Alternis aptum ſermonibus, & populares
Vincentem ſtrepitus, & natum rebus agendis.

Muſa dedit fidibus diuos, puerosque deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et iuuenum curas, & libera vina referre.

Deſcriptas ſeruare vices operumque colores
Cur ego ſi nequeo ignoroque, poeta ſalutor?
Cur neſcire, pudens praue, quam diſcere malo?

Verſibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur item priuatis ac prope ſocco,
Dignis carminibus narrari coena Thyeſtae.
Singula quaeque locum teneant ſortita decenter.

Interdum tamen & vocem comoedia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerumque dolet ſermone pedeſtri.
Telephus & Peleus, quum pauper & exſul vterque,
Proiicit ampullas, & ſesquipedalia verba,
Si curat cor ſpectantis tetigiſſe querela.
Non ſatis eſt pulchra eſſe poemata: dulcia ſunto,
Et quocumque volent, animum auditoris agunto.
Vt ridentibus arrident, ita flentibus adſunt
Humani vultus. Si vis me flere, dolendum eſt
Primum ipſi tibi: tunc tua me infortunia laedent,
Telephe, vel Peleu: male ſi mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. Triſtia moeſtum
Vultum verba decent: iratum, plena minarum:
Ludentem, laſciua: ſeuerum, ſeria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum: iuuat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum moerore graui deducit, & angit:
Poſt effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Diuusne loquatur, an Heros:

Maturusne ſenex, an adhuc florente iuuenta
Feruidus: an matrona potens, an ſedula nutrix:
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli:
Colchus, an Aſſyrius: Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam ſequere, aut ſibi conuenientia finge
Scriptor. Honoratum ſi forte reponis Achillem:
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer:
Iura neget ſibi nata, nihil non adroget armis.
Sit Medea ferox inuictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, triſtis Oreſtes.

Si quid inexpertum ſcenae committis, & audes
Perſonam formare nouam; ſeruetur ad imum
Qualis ab incepto proceſſerit, & ſibi conſtet.
Difficile eſt proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam ſi proferres ignota indictaque primus.
Publica materies priuati iuris erit, ſi
Nec circa vilem patulum moraberis orbem:
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres: nec deſilies imitator in artum,
Vnde pedem referre pudor vetet, aut operis lex:

Nec ſic incipies, vt ſcriptor cyclicus olim:
„ Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum. „
Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?
Parturient montes, naſcetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
Dic mihi Muſa virum, captae poſt tempora Troiae,
Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.
Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem
Cogitat, vt ſpecioſa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque & cum Cyclope Charybdim.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.
Semper ad euentum feſtinat, & in medias res,
Non ſecus ac notas, auditorem rapit, & quae
Deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquit.
Atque ita mentitur, ſic veris falſa remiſcet,
Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum.

Tu, quid ego, & populus mecum deſideret, audi.
Si plauſoris eges aulaea manentis, & vsque
Seſſuri, donec cantor, vos plaudite, dicat:
Aetatis cuiusque notandi ſunt tibi mores,

Mobilibusque decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui voces iam ſcit puer, & pede certo
Signat humum, geſtit paribus colludere, & iram
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas.
Imberbis iuuenis tandem cuſtode remoto,
Gaudet equis canibusque & aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Vtilium tardus prouiſor, prodigus aeris,
Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix.
Conuerſis ſtudiis, aetas, animusque virilis
Quaerit opes, & amicitias, inſeruit honori:
Commiſiſſe cauet, quod mox mutare laboret.
Multa ſenem circumueniunt incommoda: vel quod
Quaerit, & inuentis miſer abſtinet, ac timet vti:
Vel quod res omnes timide gelideque miniſtrat,
Dilator, ſpe longus, iners, auidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, cenſor caſtigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt. Ne forte ſeniles
Mandentur iuueni partes, pueroque viriles;
Semper in adiunctis, aeuoque morabimur aptis.

Aut agitur res in ſcenis, aut acta refertur.
Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quam quae ſunt oculis ſubiecta fidelibus, & quae
Ipſe ſibi tradit ſpectator. Non tamen intus
Digna geri promes in ſcenam, multaque tolles
Ex oculis, quae mox narret facundia praeſens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet,
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus.
Aut in auem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcumque oſtendis mihi ſic, incredulus odi.

Neue minor, neu ſit quinto productior actu
Fabula, quae poſci vult, & ſpectata reponi.
Nec deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui perſona laboret.

Actoris partes chorus officiumque virile
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito conducat & haereat apte.
Ille bonis faueatque, & conſilietur amice,
Et regat iratos, & amet peccare timentes:
Ille dapes laudet menſae breuis, ille ſalubrem

Iuſtitiam, legesque, & apertis otia portis.
Ille tegat commiſſa, deosque precetur & oret,
Vt redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.

Tibia non, vt nunc, orichalco vincta, tubaeque
Aemula, ſed tenuis ſimplexque, foramine pauco
Adſpirare, & adeſſe choris erat vtilis, atque
Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu.
Quo ſane populus numerabilis, vtpote paruus,
Et frugi, caſtusque, verecundusque coibat.
Poſtquam coepit agros extendere victor, & vrbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius feſtis impune diebus;
Acceſſit numerisque modisque licentia maior.
Indoctus quid enim ſaperet, liberque laborum
Ruſticus, vrbano confuſus, turpis honeſto?
Sic priſcae motumque & luxuriam addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita veſtem.
Sic etiam fidibus voces creuere ſeueris,
Et tulit eloquium inſolitum facundia praeceps:
Vtiliumque ſagax rerum & diuina futuri
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.

Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum,
Mox etiam agreſtes Satyros nudauit, & aſper
Incolumi grauitate iocum tentauit: eo quod
Illecebris erat & grata nouitate morandus
Spectator, functusque ſacris, & potus & exlex.
Verum ita riſores, ita commendare dicaces
Conueniet Satyros, ita vertere ſeria ludo:
Ne, quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
Regali conſpectus in auro nuper & oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas;
Aut, dum vitat humum, nubes & inania captet.
Effutire leues indigna tragoedia verſus,
Vt feſtis matrona moueri iuſſa diebus,
Intererit Satyris paullum pudibunda proteruis.
Non ego inornata & dominantia nomina ſolum,
Verbaque, Piſones, Satyrorum ſcriptor amabo:
Nec ſic enitar tragico differre colori,
Vt nihil interſit, Dauusne loquatur, & audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An cuſtos famulusque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen ſequar, vt ſibi quiuis
Speret idem: ſudet multum, fruſtraque laboret

Auſus idem. Tantum ſeries iuncturaque pollet,
Tantum de medio ſumtis accedit honoris.
Siluis deducti caueant (me iudice) Fauni,
Ne, velut innati triuiis, ac paene forenſes,
Aut nimium teneris iuuenentur verſibus vmquam,
Aut immunda crepent, ignominioſaque dicta.
Offenduntur enim, quibus eſt equus, & pater, & res:
Nec, ſi quid fricti ciceris probat, & nucis emtor,
Aequis accipiunt animis, donantue corona.

Syllaba longa breui ſubiecta vocatur iambus,
Pes citus: vnde etiam trimetris accreſcere iuſſit
Nomen iambeis, quum ſenos redderet ictus,
Primus ad extremum ſimilis ſibi: non ita pridem,
Tardior vt paullo grauiorque veniret ad aures,
Spondeos ſtabiles in iura paterna recepit
Commodus, & patiens: non vt de ſede ſecunda
Cederet, aut quarta ſocialiter. Hic & in Acci
Nobilibus trimetris adparet rarus, & Enni.
In ſcenam miſſos magno cum pondere verſus,
Aut operae celeris nimium, curaque carentis,
Aut ignoratae premit artis crimine turpi.

Non quiuis videt immodulata poemata iudex:
Et data Romanis venia eſt indigna poetis.
Idcircone vager, ſcribamque licenter? an omnes
Viſuros peccata putem mea, tutus, & intra
Spem veniae cautus? vitaui denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Graeca
Nocturna verſate manu, verſate diurna.
At noſtri proaui Plautinos & numeros, &
Laudauere ſales: nimium patienter vtrumque,
(Ne dicam ſtulte) mirati; ſi modo ego & vos
Scimus inurbanum lepido ſeponere dicto,
Legitimumque ſonum digitis callemus, & aure.

Ignotum Tragicae genus inueniſſe Camoenae
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poemata Theſpis,
Quae canerent agerentque peruncti faecibus ora.
Poſt hunc perſonae pallaeque repertor honeſtae
Aeschylus, & modicis inſtrauit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Succeſſit vetus his comoedia, non ſine multa
Laude: ſed in vitium libertas excidit, & vim

Dignam lege regi; lex eſt accepta, chorusque
Turpiter obticuit, ſublato iure nocendi.

Nil intentatum noſtri liquere poetae,
Nec minimum meruere decus, veſtigia Graeca
Auſi deſerere, & celebrare domeſtica facta:
Vel qui Praetextas, vel qui docuere Togatas.
Nec virtute foret clarisue potentius armis,
Quam lingua, Latium, ſi non offenderet vnum-
Quemque poetarum limae labor, & mora. Vos, o
Pompilius ſanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non caſtigauit ad vnguem.

Ingenium miſera quia fortunatius arte
Credit, & excludit ſanos Helicone poetas
Democritus; bona pars non vngues ponere curat,
Non barbam: ſecreta petit loca, balnea vitat.
Nanciſcetur enim pretium, nomenque poetae,
Si tribus Anticyris caput inſanabile, numquam
Tonſori Licino commiſerit. O ego laeuus,
Qui purgor bilem ſub verni temporis horam!

Non alius faceret meliora poemata, verum
Nil tanti eſt. Ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quae ferrum valet, exſors ipſa ſecandi,
Munus & officium, nil ſcribens ipſe, docebo:
Vnde parentur opes: quid alat, formetque poetam:
Quid deceat, quid non: quo virtus, quo ferat error.

Scribendi recte, ſapere eſt principium & fons.
Rem tibi Socraticae poterunt oſtendere chartae,
Verbaque prouiſam rem non inuita ſequentur.
Qui didicit patriae quid debeat, & quid amicis,
Quo ſit amore parens, quo frater amandus, & hoſpes,
Quod ſit conſcripti, quod iudicis officium, quae
Partes in bellum miſſi ducis: ille profecto
Reddere perſonae ſcit conuenientia cuique.
Reſpicere exemplar vitae morumque iubebo
Doctum imitatorem, & veras hinc ducere voces.
Interdum ſpecioſa locis, morataque recte
Fabula, nullius Veneris, ſine pondere, & arte,
Valdius oblectat populum, meliusque moratur,
Quam verſus inopes rerum, nugaeque canorae.

Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Muſa loqui, praeter laudem nullius auaris.
Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum diducere. Dicat
Filius Albini, ſi de quincunce remota eſt
Vncia, quid ſuperat? poteras dixiſſe, Triens. Eu!
Rem poteris ſeruare tuam. Redit vncia: quid fit?
Semis. Ad haec, animos aerugo, & cura peculi
Quum ſemel imbuerit, ſperamus carmina fingi
Poſſe linenda cedro, & laeui ſeruanda cupreſſo?

Aut prodeſſe volunt aut delectare poetae,
Aut ſimul & iucunda & idonea dicere vitae.
Quidquid praecipies, eſto breuis: vt cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
Omne ſuperuacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis cauſſa, ſint proxima veris.
Nec quodcumque volet, poſcat ſibi fabula credi:
Neu pranſae Lamiae viuum puerum extrahat aluo.
Centuriae ſeniorum agitant expertia frugis,
Celſi praetereunt auſtera poemata Rhamnes.
Omne tulit punctum, qui miſcuit vtile dulci,

Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret aera liber Soſiis: hic & mare tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat aeuum.

Sunt delicta tamen, quibus ignouiſſe velimus.
Nam neque chorda ſonum reddit, quem vult manus & mens,
Poſcentique grauem perſaepe remittit acutum:
Nec ſemper feriet quodcumque minabitur arcus.
Verum vbi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cauit natura: quid ergo?
Vt ſcriptor ſi peccat idem librarius vſque,
Quamuis eſt monitus, venia caret: & citharoedus
Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem:
Sic mihi, qui multum ceſſat, fit Choerilus ille,
Quem bis terque bonum, cum riſu miror; & idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum opere in longo fas eſt obrepere ſomnum.

Vt pictura, poeſis: erit, quae, ſi propius ſtes,
Te capiat magis, & quaedam, ſi longius abſtes.

Haec amat obſcurum, volet haec ſub luce videri,
Iudicis argutum quae non formidat acumen.
Haec placuit ſemel, haec decies repetita placebit.

O maior iuuenum, quamuis & voce paterna
Fingeris ad rectum, & per te ſapis, hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium & tolerabile rebus
Recte concedi. Conſultus iuris, & actor
Cauſſarum mediocris abeſt virtute diſerti
Meſſalae, nec ſcit quantum Caſſellius Aulus:
Sed tamen in pretio eſt. Mediocribus eſſe poetis
Non homines, non di, non conceſſere columnae.
Vt gratas inter menſas ſymphonia diſcors,
Et craſſum vnguentum & Sardo cum melle papauer
Offendunt; poterat duci quia coena ſine iſtis:
Sic animis natum inuentumque poema iuuandis,
Si paullum a ſummo diſceſſit, vergit ad imum.

Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis:
Indoctusque pilae, diſciue, trochiue quieſcit,
Ne ſpiſſae riſum tollant impune coronae.
Qui neſcit, verſus tamen audet fingere. Quidni?

Liber & ingenuus, praeſertim cenſus equeſtrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
Tu nihil inuita dices faciesue Minerua.
Id tibi iudicium eſt, ea mens: ſi quid tamen olim
Scripſeris, in Metii deſcendat iudicis aures,
Et patris, & noſtras, nonumque prematur in annum.
Membranis intus poſitis, delere licebit
Quod non edideris: neſcit vox miſſa reuerti.

Silueſtres homines ſacer, interpresque deorum
Caedibus & victu foedo deterruit Orpheus:
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones;
Dictus & Amphion Thebanae conditor arcis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet. Fuit haec ſapientia quondam,
Publica priuatis ſecernere, ſacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno:
Sic honor & nomen diuinis vatibus, atque
Carminibus venit. Poſt hos inſignis Homerus,
Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
Verſibus exacuit: dictae per carmina ſortes,

Et vitae monſtrata via eſt. & gratia regum
Pieriis tentata modis, ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Muſa lyrae ſolers, & cantor Apollo.

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quaeſitum eſt: ego nec ſtudium ſine diuite vena,
Nec rude quid proſit video ingenium: alterius ſic
Altera poſcit opem res, & coniurat amice.
Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer: ſudauit & alſit,
Abſtinuit Venere & vino. Qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magiſtrum.
Nunc ſatis eſt dixiſſe: ego mira poemata pango.
Occupet extremum ſcabies: mihi turpe relinqui eſt,
Et, quod non didici, ſane neſcire fateri.

Vt praeco ad merces turbam qui cogit emendas,
Adſentatores iubet ad lucrum ire poeta,
Diues agris, diues poſitis in foenore nummis.
Si vero eſt, vnctum qui recte ponere poſſit,
Et ſpondere leui pro paupere, & eripere atris

Litibus implicitum: mirabor ſi ſciet inter-
Noſcere mendacem verumque beatus amicum.
Tu ſeu donaris, ſeu quid donare voles cui,
Nolito ad verſus tibi factos ducere plenum
Laetitiae. Clamabit enim, pulchre, bene, recte.
Palleſcet ſuper his: etiam ſtillabit amicis
Ex oculis rorem: ſaliet, tundet pede terram.
Vt, qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: ſic
Deriſor vero plus laudatore mouetur.
Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent,
An ſit amicitia dignus: ſic carmina condes,
Numquam te fallant animi ſub vulpe latentes.

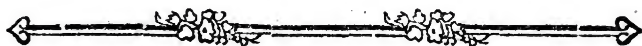
Quintilio ſi quid recitares, corrige, ſodes,
Hoc, (aiebat) & hoc: melius te poſſe negares,
Bis terque expertum fruſtra, delere iubebat,
Et male tornatos incudi reddere verſus.
Si defendere delictum, quam vertere, malles,
Nullum vltra verbum, aut operam ſumebat inanem,
Quin ſine riuali teque & tua ſolus amares.

Vir bonus & prudens verſus reprehendet inertes:
Culpabit duros: incomtis adlinet atrum
Transuerſo calamo ſignum: ambitioſa recidet
Ornamenta: parum claris lucem dare coget:
Arguet ambigue dictum: mutanda notabit:
Fiet Ariſtarchus: nec dicet, cur ego amicum
Offendam in nugis? hae nugae ſeria ducent
In mala, deriſum ſemel, exceptumque ſiniſtre.

Vt, mala quem ſcabies, aut morbus regius vrget,
Aut fanaticus error, & iracunda Diana,
Veſanum tetigiſſe timent, fugiuntque poetam,
Qui ſapiunt: agitant pueri, incautique ſequuntur.
Hic, dum ſublimes verſus ructatur, & errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foueamue: licet, ſuccurrite, longum
Clamet, Io ciues, non ſit qui tollere curet.
Si quis curet opem ferre & demittere funem,
Qui ſcis, an prudens huc ſe deiecerit, atque
Seruari nolit? dicam, Siculique poetae
Narrabo interitum. Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam

Insiluit. Sit ius, liceatque perire poetis.
Inuitum qui seruat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit; nec, si retractus erit, iam
Fiet homo, & ponet famosae mortis amorem.
Nec satis adparet, cur versus factitet: vtrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Mouerit incestus: certe furit, ac velut vrsus,
Obiectos caueae valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
Quem vero adripuit, tenet, occiditque legendo,
Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

VARIAE LECTIONES NOTABILIORES

LIBRI I. SATYRA I.

Verſus 37. ſapiens *MSS. plerique & Porphyrio.* patiens *plures & Acron.*

V. 81. *lecto te* adfixit *Cruq. Pulm. & Torrent.* adflixit *ceteri MSS.*

V. 88. At *ſi cognatos* &c. *Bemb. duo Cruq.* An ſi &c. *cum nota interrogandi ad finem verſ.* 91. *Torrentio placet.*

V. 92. Quumque *habeas plus*, Quoque habeas &c. *vnus Muret.*

V. 94. Nec *facias &c.* Ne *Cruq. Pulm. & Torr.*

V. 101. *Vt viuam* Naeuius &c. *plerique cum Acron. & Porphyr.* Maenius *Torr. Edit. Aſcenſ.*

V. 108. Nemon' *vt auarus* &c. *vix non omnes. In antiquiſſ. Bland. Cruq. legitur:* Qui nemo &c. *at Dacier includit*, vt auarus, *duplici commate.*

V. 118. *Exacto contentus tempore* vitae *Cedat. vulgaris lectio & Cruq. tempore*, vita *cedat MSS. omnes.*

LIBRI I. SATYRA II.

Verſus 6. *Famem* depellere *poſſit. Bemb. quatuor Pulm.* propellere.

V. 14. *Quinas hic capiti mercedes* exſecat: exigit *mendoſe Porphyr.*

V. 19. *At* in ſe *pro quaeſtu ſumtum facit.* ipſe *Bemb.* & ille *edit Aſcenſ.*

V. 86. opertos *inſpiciunt. meliores MSS.* apertos *Muret. Dacier.*

V. 105. Cantat & *adponit. omnes MSS.* captat & *adponit Lamb.*

V. 129. Vepallida *Recentiores* & *Lamb.* Vae pallida *Bemb.* & *omnes Torrent.* Vt pallida *quidam MSS. Lamb.* Vel pallida *vnus Pulm.* Ne pallida *Petr.*

LIBRI I. SATYRA III.

V. 7. Io Bacche *MSS.* Bacchae *Turnebus.*

V. 8. *Modo hac* reſonat quae chordis *quattuor ima.* reſonans *vnus Cod. Canteri.* chordis quae quattuor ima *plures optimi MSS.*

V. 20. *Immo alia*, haud *fortaſſe minora.* Et *fortaſſe minora*, *plures MSS. Cruq. Lamb.* & *quinque Pulm.*

V. 25. *Quum tua* peruideas *oculis.* praeuideas *alii.*

V. 34. *Latet hoc ſub* corpore *Petr. Lamb.* pectore *plures* & *melior. Torrent.*

V. 58. *Tardo cognomen* pingui *damus. optimi MSS.* pinguis *Lamb. Cruq. Turnebus.*

V. 63. *Simplicior* ſi quis *vulgati omnes. Simplicior* quis at eſt *Lamb. Torrent.* & eſt *ſex Pulm. & tres Canter.*

V. 65. *Aut tacitum* impellat *MSS. meliores.* apellet *Lambin.*

V. 70. Hiſce *inclinet.* his ſe *Edit. Aſcenſ.*

V. 140. *Si quid* peccauero. peccaro *Bemb. & duo Pulm.* peccabo *quidam Lamb. quinque Torr.*

LIBRI I. SATYRA IV.

V. 14. Accipiam *tabulas. MSS. pleriq. Cruq. & Torr. duo Pulm.* Accipe iam *Mur. edit Aſcenſ.*

V. *eodem* detur. dentur *Bemb.*

V. 25. *Quem vis media* erue *turba. Editt. Lamb. Cruq. Torrent. & Heinſ.* eripe *tres Cruq. & vnus Pulm.* elige *ante Lambinum.*

V. 26. *Aut* ob *auaritiam* , *aut* miſera *ambitione laboret. D. Heinſius* ab auaritia. *in MSS. pler. Torrent.* miſer.

V. 49. inſanit *amica Filius. Muret & prima edit. Lamb.* inſanus *alii.*

V. 69. Coeli Byrrhique *plurimi.* Leli & Byrrique, Titi & Seique *alii.*

V. 87. *praebet* aquam *omnes Codd.* aqua *Muretus.*

V. 105. Inſueuit — hoc me *omnes MSS. ante Lamb.* Inſeuit — hoc mi *Lambin.*

V. 141. Auxilio quae *ſit mihi. Editt. Cruq. & Torrent.* Auxilioque *vnus Canter. & Aſcenſ.*

LIBRI I. SATYRA V.

Verſus 3. Longe *doctiſſimus. Multi MSS. Acro, & Fabricius.* Linguae *nonnulli Lambin. Cruq. & Torrent. Edit. Aldina.*

V. 36. *prunaeque* batillum. *Duo Cruq. vnus Pulm. & omnes vulg.* vatillum *plurimi MSS.*

V. 51. *Quae ſupereſt* Caudi *Cauponas. vnus Pulm. & Torrent. item Acron & Porphyr.* Claudi *alii MSS.*

V. 67. Deterius nihilo *Bemb.* Nihilo deterius, *vel* Nullo deterius *Lamb. Torrent. & Canter.*

V. 71. Paene arſit, macros &c. *Lamb.* Paene macros, arſit, *Membranae omnes.*

V. 89. Vltra *meliores Codd.* Vltro *Muret.*

V. 91. *Aquae non* ditior *vrna.* dulcior *tres Torrent. & vnus Cruq.*

LIBRI I. SATYRA VI.

V. 11. Amplis. Multis *quidam Lambin.*

V. 13. *regno pulſus* fuit. fugit *nonnulli Lambin. & Cruq.*

V. 18. *longe* lateque *remotos. quidam Lambin. & Torrent. longe* longeque &c. *plures & meliores Codd. & Cruq.*

V. 25. fierique Tribuno *quidam Codd. Lambin. & Pulm.* Tribunum *ante Lambin.*

V. 29. *Quis homo hic* eſt? *quo patre &c.* & *quo patre* &c. *Torr.* aut *quo patre* &c. *Muret.*

V. 30. *Haberi* Et cupiat *omnes Cruq. & Torrent.* Vt *alii MSS. & vulg.*

V. 96. honeſtos *Faſcibus & ſellis. omnes Codd. Cruq. Pulm. Torr.* onuſtos *quatuor Lamb.*

V. 111. Millibus *atque aliis. omnes MSS. ante Lambin.* Multis *Lambin.*

V. 130. *His me conſolar*, victurum *ſuauius.* victurus *tres MSS. Lamb. & vnus Torrent.*

LIBRI I. SATYRA VII.

Verſus 7. tumidusque: *adeo ſermonis amari.* tumidus, *adeo &c. Edit. Lamb. ex quatuor codd.*

V. 15. *ſi diſcordia* vexet *inertes.* verſet *aliqui Lamb.*

V. 17. *diſcedat* pigrior. *multi codd.* pulchrior. *quatuor Cruq. quinque Torrent.*

V. 20. *Acres* procurrunt *plerique MSS. & Acron.* concurrunt *ſex Cruq. quinque Pulman. & Torrent.*

V. 28. multumque *fluenti.* multoque *plures & meliores Codd. Torrent.* Muſtoque *D. Heinſ.*

LIBRI I. SATYRA VIII.

Verſus 28. *in foſſam* confuſus. diffuſus *duo Torrent.*

V. 32. vtque *Iam peritura.* vt quae *tres Pulm. duo Torrent.*

LIBRI I. SATYRA IX.

V. 3. Adcurrit *omnes Lamb. Cruq. Pulm. & Torr.* occurrit *MSS. Fabricii.*

V. 4. Quid agis, dulciſſime rerum? *Dacierus.* Quid agis, dulciſſime, rerum? *Acron. & plures interpretes.*

V. 50. *Nil* mi *officit* vmquam. mi *abeſt in quibusd. Cruq.* inquam *quidam Lamb. & Torrent. ſex Pulm.*

V. 55. *vinci* poſſit. poſcit *Muret.*

V. 64. prenſare *manu meliores.* preſſare *edit. Lamb.*

LIBRI I. SATYRA X.

V. 27. *Oblitus patriae patriſque* latini, *Quum* &c. *plures codd. patriſque*, latine quum &c. *ita emendat Lambin.*

V. 41. comis *garrire libellos.* comes *duo Cruq.*

V. 44. *Varius* ducit. *plures Lamb. Pulm.* dictu *duo Pulm.* ductu *alii MSS.*

V. 49. multa cum *laude. plurimi.* cum multa *tres Pulm. & Torrent.* cumulata *vnus Pulm. & Torrent.*

V. 68. dilatus *in aeuum. Bembus quatuor Lambin.* delatus *quatuor Cruq.* delapſus *vnus Pulm. & Aſcenſ.*

V. 78. *Aut* crucier; cruciet *plures Pulm. & Torr.*

LIBRI II. SATYRA I.

Verſus 20. Cui *male ſi palpere.* Qui *male* &c. *tres Pulm.*

V. 31. *Si male* geſſerat, vsquam; ceſſerat *Lamb.* vmquam *duo Cruq. & Pulm.*

V. 69. tributim *meliores Codd.* tributum *Lambin. Turnebus.*

V. 79. *Nihil hic* diffindere *poſſum. Bemb. tres Lamb. Cruq. & quidam Torrent.* diffidere *quidam Torr.* diffingere *plures MSS. & Dacier.*

V. 85. *Opprobriis dignum* latrauerit *optimi Codd.* lacerauerit *nonnulli Lambin.*

LIBRI II. SATYRA II.

Verſus 1. boni. bonis *Bemb. edit. Aldina.*

V. 3. abnormis *ſapiens.* abnormi *tres vetuſtiſſ. Bland. Cruq. & alii.*

V. 28. Coςto num *adeſt* honor *idem, optimi Codd.* Coςto nec *Editt. Gryph. Muret.* Coςtoue *num adeſt. recentiores. pro* honor, color *quidam Pulm. & Torrent.*

V. 38. raro ſtomachus *omnes MSS.* ſtomachus raro *Edit. Aldin. & Muret.*

V. 53. diſtabit. diſtabat *omnes Cruq.*

V. 64. aiunt *Bemb. plures Cruq. optimi Torr.* angit *plures MSS.*

V. 79. Adfigit *humo. omnes MSS.* adfligit *Lambin. ex duodecim MSS.*

V. 83. Adduxerit. aduexerit *omnes ante Lambinum.*

V. 95. occupat *omnes Cruq.* occupet *meliores Torr.*

V. 99. Aes *Torrent.* As *Lamb. quinque Cruq.*

V. 106. tibi recte *Muret. Lambin. & recent.* recte tibi *veteres MSS.*

V. 123. cuppa *potare magiſtra. vnus Cod. R. & coniectura Lamb.* culpa *omnia exemplaria.*

LIBRI II. SATYRA III.

Verſus 39. vrget. angit *ſeptem Cruq. Torrent.*

V. 43. quaecumque *inſcitia veri. Muret. & Dacier.* quemcumque *plurimi MSS.*

V. 72. in ius malis. in iura malis *plures MSS.*

V. 88. *prudentem animum* vidiſſe *omnes MSS.* iuſſiſſe *Lambin.* voluiſſe *Porphyr.*

V. 96, conſtruxerit. contraxerit *plures Cruq. duo Pulm.*

V. 97. Sapiens etiam *plures MSS.* Sapiensne? etiam *Bemb. omnes Lamb. meliores Torrent.*

V. 189. ac ſi *plures MSS.* atſi *antiq. Cod. Bland. Cruq.*

V. 208. *ſpecies alias* veris *Cod. R. vetuſtiſſ. MSS. Cruq.* vero *vnus Cruq.* veri *vulgo.*

V. 216. Pausam aut pussillam *plures MSS.* Rufam aut pussillam. *plerique.* Pupam aut pupillam *quidam.*

V. 235. *ex aequore* verris. *ante Lambinum* vellis.

V. 246. *carbone* notandi. notati *alii.*

V. 255. cubital. *sed* cubitale *optimi Torrent.*

LIBRI II. SATYRA IV.

Versus 2. vincunt. *alii* vincant *vel* vincent.

V. 66. putruit *orca.* putuit *omnes Cruq.*

V. 74. inuenior *piper. omnes Lamb.* inueni *alii & edit. Ascens.*

LIBRI II. SATYRA V.

Versus 11. priuum *R.* primum.

V. 36. cassa *nuce. Lamb. Cruq. & Torrent.* quassa *Memb. vett.*

V. 44. thynni & cetaria *crescent.* cygni & viuaria *alii.*

V. 105. Permissum *omnes MSS.* Commissum *vnus Muret.*

LIBRI II. SATYRA VI.

Versus 24. *Ne — respondeat*, vrge *plurim. Codd.* vrges *Lambin. Turneb.*

V. 44. *Thrax* est *Gallina Syro par? Thrax* an &c. *Lambin. ex plur. MSS. vett.*

V. 70. *modicis* humeſcit *Laetius. Torrent. Muret. edit. Aſcenſ.* vueſcit *quidam Lambin. quatuor Cruq.*

V. 116. & valeas. valeat *Lambin.*

LIBRI II. SATYRA VII.

Verſus 13. doctus *communis lectio MSS.* doctor *quinque Lamb. & Cruq.*

V. 17. *Mitteret* in phimum *talos. quidam Lambin. Cruq.* pyrgum *Cod. Petr. & alii.*

V. 19. *ac prior* ille *plur. Lamb. Cruq.* illo *alii vulgo.*

V. 34. *Oleum* feret *ocius?* ecquis &c. fert *Bemb. tres Cruq. duo Pulm.* haec quis *ante Lamb.*

V. 35. fugisque. furisque *quat. Pulm. quinq. Torr.*

V. 109. vua Furtiuam mutat ſtrigilem, *nouem MSS. Lamb.* vuam furtiuam mutat ſtrigili *plurimi Codd.*

LIBRI II. SATYRA VIII.

Verſus 10. alte *cinctus.* alter *Bemb. & Cruq.*

V. 24. abſorbere *placentas.* obſorbere *tres Cruq. vnus Pulm.*

LIBRI I. EPISTOLA I.

Verſus 16. Merſor *omnes MSS.* Verſor *vnus Muret.*

V. 55. Perdocet *Mur. edit. Aſcenſ.* Praedocet *Bemb. duo Cruq.* Edocet *alii.* Prodocet *ceteri omn.*

V. 68. *Hortatur & optat Turneb.* aptat *Bemb. quidam Lamb. nouem Torrent.*

V. 78. Cruſtis *quidam Lamb. & Cruq. Edit. Mureti, & recent.* Fruſtis *vulg. lectio MSS.*

V. 94. curtatus *vnus Cruq.* curatus *omnes MSS.*

LIBRI I. EPISTOLA II.

Verſus 34. curres *hydropicus. Bemb.* tres *Lambin.* cures *Edit. Aldina.*

V. 60. Dolor quod ſuaſerit & mens *ita meliores.* ex mens, amens *coniectura H. Stephan.*

LIBRI I. EPISTOLA IV.

Verſus 11. *Et* mundus *victus. meliores. Et* modus & *victus. quidam Lamb.*

V. 13. *Diem* tibi diluxiſſe. *repoſuit Muret.* tibid' illuxiſſe.

LIBRI I. EPISTOLA V.

Verſus 12. *Quo mihi* fortunas *Muret. Lamb. Cruq.* fortunam *nonnulli Lamb. & Cruq.* fortuna *omnes MSS.*

V. 17. inermem *plures.* inertem *Bemb. & plures Lamb. & Cruq.*

LIBRI I. EPISTOLA VI.

Verſus 10. vtrobique *Editt. Lamb. & Cruq.* vtrique *Editt. Aſcenſ. & Muret.*

V. 21. Mucius: *indignum. omnes post Lamb.* Mutus: & indignum *alii.*

V. 50. Laeuum *Qui fodiat latus.* Saeuum *Editt. Ascens. & Muret.*

LIBRI I. EPISTOLA VII.

Versus 40. *proles* patientis Vlyssei *plures MSS.* sapientis *quidam Fabric.*

V. 93. ponere *nomen. plur. MSS.* dicere *Bemb. & nonnulli Cruq.*

LIBRI I. EPISTOLA VIII.

Versus 6. *aegrotet in* aruis, in agris *veteres plerique.*

LIBRI I. EPISTOLA X.

Versus 5. vetuli, notique columbi: vetulis notisque columbis *Cruq. ex duob. codd.*

V. 13. Ponendaeque. Ponendaque *quatuor Blandin. & Cruq.*

V. 18. depellat *Bemb. & decem Lambin. & plures Cruq. & Torr.* diuellat *Mur. Asc. & Torr.*

V. 25. *perrumpet furtim* fastidia *victrix. sed Bemb. & plerique Torr.* fastigia. vestigia *Edit. Ascens.*

V. 27. fucum *meliores Codd.* succum *Edit. Ascens.*

LIBRI I. EPISTOLA XI.

Verſus 7. *Scis, Lebedus* quid ſit? *Gabiis deſertior. omnes Codd.* quam ſit *Gabiis deſertior. Lambinus.*

LIBRI I. EPISTOLA XIII.

Verſus 12. Sic poſitum *omnes MSS.* ſepoſitum *Heinſii coniectura.*

LIBRI I. EPISTOLA XIV.

Verſus 21. *quae tu pulchra* vocas *Muret. & Torr.* putas *alii.*

V. 34. media de luce *ita plures MSS.* media de nocte *Bemb.*

LIBRI I. EPISTOLA XV.

Verſus 15. Dulcis *aquae. Bemb. duo Lambin. tres Cruq.* Iugis *aquae. quidam Torr. Muret.*

V. 35. agninae *quidam Lamb. & Torr. & octo Cruq.* agnini *plures MSS. & Edit. Stephani.*

V. 37. Maenius *Muretus.* Beſtius *veteres MSS.*

LIBRI I. EPISTOLA XVI.

Verſus 14. *fluit* vtilis, *vtilis aluo.* aptus, & vtilis *plures Torrent.*

V. 43. *Quo* reſponſore *omnes MSS. Quo* res ſponſore *Cruq. ex antiquiſſ. MS. Blandin.*

LIBRI I. EPISTOLA XVII.

Verſus 21. *Tu poſcis* vilia: verum &c. *plures MSS.* vilia rerum, *Bemb. vndecim Lambin.*

V. 42. Aut decus &c. Vt decus *H. Stephan.*

LIBRI I. EPISTOLA XVIII.

Verſus 33. & ſpes. exſpes *vnus Cruquius.*

V. 93. vapores *Muret.* tepores *plures MSS. Cruq. Torrent. Pulm.*

LIBRI I. EPISTOLA XIX.

Verſus 10. *Hoc ſimul* edixit. edixi *codex Lambin. & antiquiſſ. Torrent.*

V. 13. textore *Catonem. omnes MSS.* tesquore *Muretus putat. & Dacier* ſqualore.

V. 32. Latinis *plures MSS.* latinus *Bemb. & omnes Lambin.*

LIBRI I. EPISTOLA XX.

V. 13. vinctus *omnes MSS.* vnctus *recentior. impreſſ.*

LIBRI II. EPISTOLA I.

Verſus 16. nomen. numen *vetuſtiſſ. MS. Bland.*

V. 105. *nominibus* certis *quidam Lamb. optimi Torrent. Muret.* rectis *alii.*

LIBRI II. EPISTOLA II.

Verſus 8. imitaberis *quat. Lamb. ſeptem Cruq.* imitabitur *plures MSS. & Editt. Aſc. & Muret.*

V. 80. Contracta *sequi vestigia vatum. Acron. Dacier.* Contacta *Bemb. sex Lamb. octo Cruq.*

V. 154. monitoribus. rationibus *Bemb. & tres* Lamb.

V. 158. *Libra* mercatus *& aere est.* mercatur & aere *Ascens. Muret. & recentiores.*

V. 172. quidquam *omnes MSS.* cuiquam *Aldin. & recentior.*

V. 173. forte suprema. *ante Muret.* morte suprema.

LIBER DE ARTE POETICA

Versus 59. *nota* producere *nomen.* procudere *quidam MSS. Lamb. Codex Achillis Stat.*

V. 63. debemur. debemus *Achilles Stat. ex MSS. Prisciani.*

V. 114. Diuusne *loquatur*, *an* Heros *quatuor Bland. Cruq. Edit. Aldin.* Dauusne *loquatur*, Erosne *Lambin.*

V. 193. Actoris. Auctoris *duo Lamb. & Pulm.*

V. 196. consilietur amice *Bemb. & decem Lambin.* amicus *aliqui.* amicis *post Muretum vulgo.*

V. 202. *orichalco* vincta. iuncta *nouem Lambin.*

V. 208. vrbem. vrbes *plurimi.*

V. 266. intra *spem veniae omnes.* extra *spem veniae vnus Lamb.*

V. 360. opere in longo *Bemb. Lambin. duo Pulm.* operi longo *ceteri MSS.*

V. 441. *Et male* tornatos. ter natos *Bentleii coniect.*

CATALOGVS
PRAESTANTIORVM EDITIONVM
Q. HORATII F.

1470. Mediolani *curante A. Zaroto.*
1474. Ferrariae. *in* 8.
1476 & 77. Mediolani *per Philipp. de Lauagnia. fol.*
1477. Venetiis *per Phil. Condam Petri.*
1481. Sine loci nota *cum commentariis H. Acronis P. Porphyrionis.*
1482. Florentiae *cum C. Landini interpretationibus. in fol.*
1483. Venetiis *per I. de Forliuio. in fol.*
1485. Mediolani *per A. Zarotum P. cum comment. Acronis & Porphyrionis.*
1486. Venetiis *per Bernardin. de Tridino. in fol.*
1490. Venetiis *cum comment. I. Arriabeni. in fol.*
1492. Venetiis *cum ſcholiis A. Mancinelli & Landini. in fol.*
1495. Venetiis *per I. Quarengis. in fol.*
1498. Argentorati *per I. Locherum. in fol.*
1498. Lipſiae. *in* 4.
1501. *Aldina editio. in* 8.
1503. Pariſiis *cum comment. A. Macinelli & B. Aſcenſii. in fol.*
1506. Pariſiis *cum notis B. Aſcenſii. in* 4.
1519. Pariſiis *cum commentariis variorum recenſente B. Aſcenſio. in fol.*
1527. Baſileae *cum comment. Acronis. in* 8.
1533. Friburgi *cum notis H. Glareani. in* 8.
1535. Lugduni *apud Gryph. in* 8.
1539. Pariſiis *Rob. Stephani. in* 8.
1545. Pariſiis *ex officina Vaſcoſani. in* 4.
1545. Baſileae *cum comment. Acronis & Porphyr.*

1552. Venetiis *apud Aldum cum comment. A. Muret.*
1553. Venetiis *cum comment. & obseruat. varior. fol.*
1555. Basileae *emendante Fabricio. in fol.*
1555. Basileae *cum notis I. Hartungi. in fol.*
1561. Lugduni *cum comment. D. Lambini. in* 4.
1566. Venetiis *D. Lambini apud P. Manutium. in* 4.
1566. Antverp. *apud Plantin. castigat. Pulmanni.*
1567. Lugduni *Francisc. Irenici. in* 8.
1575. Heidelbergae *cum notis G. Xylandri. in* 8.
1577. Parisiis *Adr. Turnebi. in* 8.
1578. Antverp. *apud Plant. cum comment. Cruquii.*
1578. Lipsiae *G. Fabricii cum not. Mureti & Manutii. in* 8.
1582. Parisiis *Petri Gualteri Chabotii. in* 8.
1590. Neostadii *cum notis G. Xylandri. in* 8.
1602. Lipsiae *cum scholiis Greg. Bersmanni. in* 8.
1606. Londini *cum notis I. Bond. in* 8.
1608. Antverp. *cum comment. Lauini Torrent. in* 4.
1610. Lipsiae *cum notis D. Heinsii. in* 8.
1613. Parisiis *apud R. Stephan. cum not. I. Rutgersii. in* 12.
1642. Parisiis *e typographia regia. in fol.*
1653. Lugduni Batau. *curante Schreuelio. in* 8.
1668. Roterdami *cum notis Io. Minelli.*
1683. Tolosae *P. Godellius in usum Delphini.*
1691. Parisiis *L. Desprez. in* 4.
1694. Londini *cum notis Dacerii. in* 8.
1696. Parisiis *I. Iuuentii expurgatus. in* 8.
1699. Traiecti Batau. *Petri Burmanni. in* 12.
1699. Cantabrigiae, *ad opti. exemplar. fidem. in* 4.
1701. Londini *per Guil. Baxterum. in* 8.
1711. Cantabrigiae *R. Bentleii. in* 4.
1713 & 28. Amstelodami *Bentleii emendat. editio.*
1713. Cantabrigiae *Isacci Verburgii. in* 8.
1713. Amstelodami *P. Burmanni. in* 12.
1721. Londini *curis Alex. Cuninghami. in* 8.
1731. Londini *ex recens. G. Wade. in* 8.

